

ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΗ

Επιθεώρηση

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΑΝΩΤΑΤΗΣ ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΠΟΛΕΜΟΥ

"Ζητήματα Γεωπολιτικής και Ασφάλειας
στη Νοτιο-Ανατολική Μεσόγειο"

Θρησκευτικός Εξτρεμισμός

Χειρισμός Κρίσεων

Δραστηριότητες Α.Δ.Ι.Σ.Π.Θ.

ΓΡΑΦΕΙΑ

ΚΤΙΡΙΟ ΑΝΩΤΑΤΗΣ ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΗΣ
ΣΧΟΛΗΣ ΠΟΛΕΜΟΥ
Γεωργικής Σχολής 29, ΤΚ 55134
Θεσσαλονίκη
Τηλ. 2310 472603, FAX 2310 471710
e-mail: grammateia@adispo.auth.gr

ΕΚΔΟΤΗΣ

Τμήμα Μελετών Ερευνών της ΑΔΙΣΠΟ

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Σμχος(Ι) Γεώργιος Κωτσίδης
Σχης (ΠΒ) Παναγιώτης Σταυρέας
Αντχος (Μ) Εμμανουήλ Τσουρδαλάκης
Ασμχος (Ε) Στέφανος Τσακίρης

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΧΕΔΙΑΣΗ ΕΝΤΥΠΟΥ

Μ.Υ Ελευθερία Καρατσίν

ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ ΣΥΝΤΑΞΗΣ

Μαίρη Μπόση,
Δρ. Διεθνών Σχέσεων
Π. Σινάνογλου, Αντχος (ΠΝ)
Χ. Γκιώνης, Πχης (ΠΝ)

ΔΙΑΝΟΜΗ

Υπουργεία, Γενικά Επιτελεία, Στρατιωτικοί
Σχηματισμοί, ΓΕΕΦ, Στρατιωτικές Σχολές,
Σπουδαστές ΑΔΙΣΠΟ, Σχολές Άμυνας
Εξωτερικού, ΑΕΙ, Ινστιτούτα
και Ερευνητικά Ιδρύματα

Διανέμεται Δωρεάν

ΟΡΟΙ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ

Στη Διακλαδική Επιθεώρηση δημοσιεύονται:

α. Επιστημονικές εργασίες και διαλέξεις των σπουδαστών της Σχολής, ομιλίες της Ηγεσίας του ΥΕΘΑ, που αφορούν τις ΕΔ, καθηγητών πανεπιστημίων και γενικά πνευματικών προσωπικοτήτων για θέματα Διακλαδικού ενδιαφέροντος, Στρατηγικής, Γεωπολιτικής και Διεθνών Σχέσεων.

β. Συμπεράσματα ή αποσπάσματα από σεμινάρια, ημερίδες και διημερίδες που διοργανώνει η Σχολή.

γ. Εκπαιδευτικές και λοιπές δραστηριότητες της Σχολής.

δ. Οι εργασίες δε θα υπερβαίνουν τις 4.000 λέξεις, πρέπει να περιλαμβάνουν πλήρη επιστημονική τεκμηρίωση-βιβλιογραφία και να αναφέρουν πλήρως τα στοιχεία του συγγραφέα.

Δε δημοσιεύονται εργασίες που περιέχουν διαβαθμισμένες πληροφορίες, δεν τεκμηριώνεται το περιεχόμενό τους και έχουν αιχμές πολιτικής φύσεως ή μη ευπρεπείς εκφράσεις.

Δημοσίευση εργασίας δε σημαίνει αποδοχή απόψεων του συντάκτη της από την ΑΔΙΣΠΟ.

Οι βιβλιογραφικές σημειώσεις πρέπει να έχουν ενιαία αρίθμηση, να βρίσκονται στο τέλος του άρθρου και να δίνονται ως εξής: Ονοματεπώνυμο συγγραφέα, Τίτλος βιβλίου και υπότιτλος, Εκδοτικός οίκος, Έτος έκδοσης, Σελίδα.

Οι μελέτες στρατηγικού και γεωπολιτικού περιεχομένου πρέπει να συνοδεύονται και από σχετικούς χάρτες και σχεδιαγράμματα. Φωτογραφίες δημοσιεύονται μόνο εάν το περιεχόμενό τους κρίνεται αναγκαίο για την πληρέστερη κατατόπιση του αναγνώστη.

Η οποιαδήποτε συνεργασία πρέπει να παραδίδεται σε έντυπη και ηλεκτρονική μορφή.

Δεν επιστρέφεται το υλικό, ανεξάρτητα αν δημοσιευθεί ή όχι.

πρόλογος

του Ναυάρχου Δημητρίου Κουρκούλη ΠΝ

Η κλασική εικόνα του Πεδίου Επιχειρήσεων, έχει αλλάξει δραματικά. Η άμεση σύγκρουση των αντίπαλων δυνάμεων δεν είναι, τις περισσότερες φορές, απαραίτητη, ούτε σκόπιμη. Η ετοιμότητα των ενόπλων δυνάμεων, ο εξοπλισμός τους, η εκπαίδευση και το αξιόμαχό τους, συνεχίζουν να αποτελούν καθοριστικό παράγοντα συμπεριφοράς και αποφάσεων των Κυβερνήσεων. Ο τόπος, ο χώρος, η απόσταση και ο χρόνος έχουν λάβει νέες διαστάσεις και εκτιμούνται με διαφορετικά μεγέθη. Το ζητούμενο πλέον επιδιώκεται καθημερινά και με αναίμακτες "μάχες", χωρίς να είναι απαραίτητος ο πόλεμος.

Ο παρορμητισμός, η επιπολαιότητα, η αλαζονεία και ο συναισθηματισμός στις αποφάσεις, δυνατόν να οδηγήσουν σε αδιέξοδα. Η ολιγωρία, η άγνοια, η έλλειψη συντονισμού και ο εφησυχασμός, μπορούν να έχουν καταστροφικά αποτελέσματα. Η αποστασιοποίηση και ο αρνητισμός από το διεθνές γίνεσθαι, οδηγεί σε απομόνωση. Η σύγχρονη τεχνολογία, δίνει άλλες διαστάσεις στις στρατιωτικές δυνατότητες. Ο Κυβερνοχώρος, δεν είναι πλέον έννοια ασαφής, θεωρητική και άγνωστη, για τις ΕΔ, αλλά χρήσιμο εργαλείο, που μπορεί όμως να εξελιχθεί σε εφιάλτη. Η έξαρση της διεθνούς τρομοκρατίας και του ισλαμικού φονταμενταλισμού, απαιτούν εγρήγορση, ετοιμότητα και όχι εφησυχασμό.

Η προστασία του περιβάλλοντος και η εξασφάλιση της υγιεινής και της ασφάλειας του προσωπικού των ΕΔ, είναι πλέον σημαντικός παράγοντας στο σχεδιασμό μας. Η ανάγκη συμπίεσης του λειτουργικού κόστους των ΕΔ, είναι επίσης δεδομένη.

Η διαχείριση και αντιμετώπιση, αλλά και παρακολούθηση των παραπάνω εξελίξεων και εφαρμογών, αναδεικνύει, πέραν από τους πόρους και τα μέσα, τον κυρίαρχο ρόλο της εκπαίδευσης και της γνώσης, ως σημαντικών πολλαπλασιαστών ισχύος.

Οι Ελληνικές ΕΔ καλούνται να προσαρμοσθούν στις προκλήσεις και στη νέα τάξη πραγμάτων με σύγχρονες, ευέλικτες και αποτελεσματικές δυνάμεις, μέσα από την πρόσφατα εγκριθείσα νέα δομή δυνάμεων, την αναθεώρηση των δογμάτων και την εκπαίδευση του προσωπικού.

Η επίτευξη της μέγιστης επιχειρησιακής αποτελεσματικότητας με την αξιοποίηση των διατιθέμενων πόρων, αποτελεί καίριο στρατιωτικό πρόβλημα και πρόκληση για τις ΕΔ. Βασικοί παράγοντες για αυτό είναι αφενός μεν η άριστη εκπαίδευση των στελεχών, αφετέρου η κοινή και συντονισμένη δράση όλων των Κλάδων των ΕΔ, η οποία επιβάλλει τη διακλαδικότητα.

Η ΑΔΙΣΠΟ, αποδίδοντας την 25 Ιουλίου 2005, 226 στελέχη στις ΕΔ, τα Σώματα Ασφαλείας, την Κύπρο, την Αλβανία και τη Σερβική Δημοκρατία της Βοσνίας - Ερζεγοβίνης, δηλώνει παρούσα στο προσκλητήριο αυτό, προσδίδοντας ιδιαίτερη δυναμική στη διακλαδική εκπαίδευση των στελεχών των ΕΔ.

Καλό καλοκαίρι!

e
d
i
t
o
r
i
a
l

(ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ)

Ημερίδα του Ινστιτούτου **Α**μυντικών
Αναλύσεων που διοργανώθηκε και
πραγματοποιήθηκε στην **Α**νωτάτη
Διακλαδική **Σ**χολή **Π**ολέμου

9

Πρόλογος

1

Προσφώνηση Ημερίδας από
Διοικητή της Σχολής
Υποναύαρχο Δημήτριο Κουρκούλη

9

Κύπρος και Ασφάλεια στην Ανατολική
Μεσόγειο του **Μάριου Α. Ευρυβιάδη**,
Καθηγητή Παντείου Πανεπιστημίου

11

Η υψηλή στρατηγική των ΗΠΑ στον
“πόλεμο κατά της τρομοκρατίας”
του **Χαράλαμπου Παπασωτηρίου**,
Αναπληρωτή Καθηγητή Παντείου

30

ΕΕ και NATO στη Μεσόγειο.
Επιπτώσεις στην ασφάλεια και σταθερό-
τητα της περιοχής του **Ιωάννη Παρίση**,
Υποστράτηγου ε.α.

45

Προσφώνηση ολοκλήρωσης Ημερίδας
από το Διοικητή της Σχολής
Υποναύαρχο Δημήτριο Κουρκούλη

53

Ο Θρησκευτικός Εξτρεμισμός στο
πλαίσιο του Οργανισμού για την
Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην
Ευρώπη της **Μαίρης Μπόση**,
Δόκτορα Διεθνών Σχέσεων

55

Ιωάννης Θ. Μάξης, Καθηγητής
Γεωπολιτικής Ιονίου Πανεπιστημίου

Γεωστρατηγική
Ανάλυση της
παρούσας συγκυρίας
στη **Ν.Α. Μεσόγειο**

Π. Σινάνογλου, Αντχος ΠΝ

Θεωρία **Στρατηγικής** και
Σχεδιασμού Δομής
Δυνάμεων

64

51

Άρθρα Έρευνας και Μελέτης

Δραστηριότητες Α.ΔΙ.Σ.ΠΟ.

83

Χειρισμός Κρίσεων
Ενότητα: Αμυντικό Δόγμα, Κρίσεις
Χαμηλής Έντασης και ΜΟΕ στο Αιγαίο.
Η ενίσχυση της Ασφάλειας και Αποτρο-
πής του **Χ. Γκιώνη, Πχη (ΠΝ)** **74**

Ημερίδα Ινστιτούτου Αμυντικών
Αναλύσεων **91**

Διάλεξη ΑΚΑΜ Γαλλίας στους
Σπουδαστές της Α.ΔΙ.Σ.ΠΟ. **92**

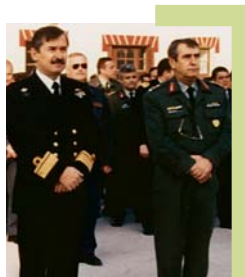
Επίσκεψη αντιπροσωπίας του **Εθνικού**
Πανεπιστημίου Άμυνας Ρουμανίας
στην Α.ΔΙ.Σ.ΠΟ. **93**

Ορκομωσία 2ης ΕΣ της Α.ΔΙ.Σ.ΠΟ. **94**

Διάλεξη Αρχηγού ΓΕΦ Κύπρου **87**

Αλλαγή Υποδιοικητή Α.ΔΙ.Σ.ΠΟ. **90**

Επίσκεψη Σχολής στο Άγιο Όρος **90**

Παραλαβή -
Παράδοση
Διοίκησης Α.ΔΙ.Σ.ΠΟ. **88**

Αγιασμός με τη νέα
Διοίκηση **90**

Διάλεξη Α/ΓΕΝ στην
Α.ΔΙ.Σ.ΠΟ. **92**

ΟΜΙΛΙΑ κ. Α/ΓΕΕΘΑ ΝΑΥΑΡΧΟΥ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΧΥΝΟΦΩΤΗ ΣΤΗΝ ΤΕΛΕΤΗ ΑΠΟΦΟΙΤΗΣΗΣ ΤΗΣ 2ης ΕΣ ΤΗΣ ΑΔΙΣΠΟ

Παναγιότατε,
Κύριοι Βουλευτές,
Κύριε Πρόεδρε,
Κύριοι Πρόξενοι,
Στρατηγοί,
Κύριοι Εκπρόσωποι της Νομαρχιακής
και Τοπικής Αυτοδιοίκησης,
Κύριε Διοικητή της Σχολής,
Κυρίες και κύριοι

Η σημερινή ημέρα σηματοδοτεί την επίτευξη ενός ακόμη βήματος στην προσπάθεια αναβάθμισης της ποιότητας των Ελληνικών Ενόπλων Δυνάμεων, προκειμένου να είναι ικανές να αντιμετωπίσουν τις σύγχρονες και μελλοντικές προκλήσεις ασφάλειας, τόσο στο εθνικό, όσο και στο διεθνές επίπεδο.

Αποτελεί κοινή διαπίστωση ότι, οι Ένοπλες Δυνάμεις διέρχονται μια από τις πλέον κρίσιμες περιόδους της μεταπολεμικής ιστορίας τους. Το διεθνές περιβάλλον ασφάλειας, διακρίνεται για τη ρευστότητα και την αστάθειά του με κύρια χαρακτηριστικά την έξαρση παραδοσιακών απειλών και την εμφάνιση νέων εστιών κινδύνων και κρίσεων. Οι εξελίξεις αυτές επηρεάζουν και το περιφερειακό υποσύστημα, στο οποίο ανήκει η Χώρα μας και αποτελούν πηγή δημιουργίας δυνητικών κινδύνων κατά της ασφάλειάς της. Στη συνολική εικόνα του κλίματος "σταθερής αστάθειας" που επικρατεί στην περιοχή μας με τον αβέβαιο χρονικό ορίζοντα κατάληξής του, διαπιστώνουμε ότι η Ελλάδα με την πολιτική και οικονομική σταθερότητά της αποτελεί τον ισχυρό σταθεροποιητικό παράγοντα και τη γέφυρα φιλίας στην ευρύτερη περιοχή.

Τα δεδομένα αυτά, επιβάλλουν στη Χώρα μας όπως αποδίδει ιδιαίτερη σημασία στην αμυντική θωράκισή της, με γνώμονα πάντα τις γεωγραφικές ιδιαιτερότητές της και την επίδραση της θαλάσσιας γεωγραφίας της στον αμυντικό σχεδιασμό.

Στα πλαίσια αυτά, οι Ελληνικές Ένοπλες Δυνάμεις έχουν αναλάβει μια εργώδη προσπάθεια αναδιοργάνωσης και εκσυγχρονισμού τους, προκειμένου να μπορούν να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις του αβέβαιου περιβάλλοντος ασφάλειας, είτε αυτόνομα, είτε μέσω συμμετοχής τους σε πολυεθνικές επιχειρήσεις των διαφόρων οργανισμών.

Η υιοθέτηση της φιλοσοφίας της διακλαδικότητας αποτελεί τον κεντρικό άξονα αυτής της προσπάθειας για τη δημιουργία σύγχρονων, ικανών, ευέλικτων και αποτελεσματικών Ενόπλων Δυνάμεων στον ενιαίο αμυντικό χώρο και τη μεγιστοποίηση της αποτρεπτικής μας ικανότητας.

Η εφαρμογή της διακλαδικότητας συνεπάγεται την προώθηση των κατάλληλων οργανωτικών αναδιαρθρώσεων, την αφομοίωση των σύγχρονων επιχειρησιακών ιδεών και τεχνολογικών τάσεων και την ενοποίηση των διαφόρων δραστηριοτήτων, που μέχρι πρότινος εκτελούνταν ξεχωριστά από τους Κλάδους των Ενόπλων Δυνάμεων. Η πρόσφατη απόφαση του ΚΥΣΕΑ της 19ης Ιουλίου για τη νέα δομή διοικήσεως και δυνάμεων σφραγίζει το άλμα που πρέπει να συντελεσθεί. Η διακλαδικότητα αποτελεί επιτάχυνση. Ο "μονήρης πλους" οδηγεί σε μαραθώνια πορεία.

Πρωτίστως όμως, η υλοποίηση της διακλαδικότητας απαιτεί την καλλιέργεια και ανάπτυξη του διακλαδικού πνεύματος και την καθιέρωση κοινής αντίληψης και ενιαίων

μεθόδων εργασίας, μεταξύ των στελεχών όλων των Κλάδων.

Η αναγκαιότητα αυτή, οδήγησε στην αναθεώρηση της γενικότερης φιλοσοφίας εκπαίδευσως και στη δημιουργία της Ανώτατης Διακλαδικής Σχολής Πολέμου. Αντικειμενικός σκοπός του εκπαιδευτικού έργου της Σχολής δεν είναι η διδασκαλία λύσεων ή η παροχή "συνταγών λύσεων", αλλά η διδασκαλία μεθοδολογίας σκέψεως, ώστε οι σπουδαστές να δύνανται να αχθούν στη βέλτιστη λύση. Τελικός στόχος είναι η παραγωγή επιτελών αξιωματικών, που θα διακρίνονται για την κριτική τους σκέψη και την ικανότητά τους να αντιλαμβάνονται γρήγορα όλα τα δεδομένα του σύγχρονου, πολυδιάστατου και ιδιαίτερα "ομιχλώδους" επιχειρησιακού περιβάλλοντος και να καταλήγουν σε κατάλληλες εισηγήσεις και αποφάσεις.

Νέοι Διακλαδικοί Επιτελείς,

Η ευθύνη που αναλαμβάνεται από σήμερα είναι μεγάλη, αλλά και ανάλογη του υψηλού επιπέδου γνώσεων που σας παρείχε η φοίτησή σας στη Σχολή.

Από εσάς αναμένουν οι Ένοπλες Δυνάμεις μας, να αποτελέσετε τον κύριο φορέα των νέων δογμάτων και ιδεών και να συμβάλλετε στην προώθηση του υγιούς διακλαδικού πνεύματος, που θα πρέπει να διέπει όλα τα στάδια της επιτελικής τους λειτουργίας και δράσης.

Μέσω της συνεκπαίδευσής σας, είμαι σίγουρος ότι έχουν ενισχυθεί οι σχέσεις εμπιστοσύνης και αμοιβαίου σεβασμού μεταξύ σας και έχει εδραιωθεί η νέα αντίληψη αντιμετώπισης όλου του φάσματος των επιχειρησιακών θεμάτων.

Το γεγονός αυτό σας καθιστά έναν από τους σημαντικότερους κρίκους στην αλυσίδα

ανάπτυξης και εκσυγχρονισμού των αμυντικών ικανοτήτων της χώρας μας και κινητήρια δύναμη όλων των εξελίξεων.

Οι Ένοπλες Δυνάμεις έχουν ανάγκη τη φρεσκάδα των ιδεών σας και την τόλμη του χαρακτήρα σας. Συμμετέχετε ενεργά στις διαδικασίες λήψεως αποφάσεων μη διστάζοντας να εκφέρετε τη γνώμη σας, μέσα στα πλαίσια της στρατιωτικής δεοντολογίας. Αισθανθείτε την ικανοποίηση ότι με τη στάση σας, συμβάλλετε στην πρόοδο των Ενόπλων μας Δυνάμεων.

Απευθυνόμενος ειδικά, στους αξιωματικούς της Κύπρου, της Αλβανίας και της Βοσνίας - Ερζεγοβίνης, θα ήθελα να εκφράσω την ελπίδα ότι η φοίτησή σας στην Ανωτάτη Διακλαδική Σχολή Πολέμου θα συμβάλλει ακόμη περισσότερο στην ενίσχυση των παραδοσιακά καλών σχέσεων των Ελληνικών Ενόπλων Δυνάμεων με τις Ένοπλες Δυνάμεις των Χωρών σας.

Στο σημείο αυτό, θα ήθελα να αναφερθώ και στη μνήμη του Ελληνοκύπριου Ταγματάρχου Κόκκινου Ανδρέα, που τόσο πρόωρα έφυγε από τη ζωή.

Νέοι Διακλαδικοί Επιτελείς

Πεπεισμένος ότι, θα ανταποκριθείτε στις υψηλές προσδοκίες που δημιουργούνται με την αποφοίτησή σας από τη Σχολή, σας συγχαίρω και σας εύχομαι καλή επιτυχία στα νέα σας καθήκοντα και καλή σταδιοδρομία.

ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΗ

Επιθεώρηση

ΟΜΙΛΙΑ ΔΙΟΙΚΗΤΟΥ ΑΔΙΣΠΟ ΥΠΟΝΑΥΑΡΧΟΥ Δ. ΚΟΥΡΚΟΥΛΗ ΠΝ ΣΤΗΝ ΤΕΛΕΤΗ ΑΠΟΦΟΙΤΗ- ΣΗΣ ΤΗΣ 2ης ΕΣ ΤΗΣ ΑΔΙΣΠΟ

Κύριε Αρχηγέ του Γενικού
Επιτελείου Εθνικής Άμυνας
Παναγιότατε
Κύριε Πρόξενε
Κύριοι Πρόξενοι
Κύριοι Βουλευτές
Κύριοι εκπρόσωποι της τοπικής και
Νομαρχιακής αυτοδιοίκησης
Στρατηγοί, Κυρίες και Κύριοι

Αποτελεί ιδιαίτερη τιμή για την Ανωτάτη Διακλαδική Σχολή Πολέμου η παρουσίας σας, σήμερα εδώ, στην τελετή αποφοίτησης των Σπουδαστών της 2ης εκπαιδευτικής σειράς, και δηλώνει το αμέριστο ενδιαφέρον σας για την εκπαίδευση και επιμόρφωση των στελεχών των Ενόπλων Δυνάμεων γενικότερα, και ειδικότερα για το έργο που επιτελείται στη Σχολή αυτή.

Η Ανωτάτη Διακλαδική Σχολή Πολέμου είναι μία νέα οντότητα στις Ένοπλες Δυνάμεις. Ιδρύθηκε μόλις πριν από δύο χρόνια. Αποστολή της είναι η Διακλαδική εκπαίδευση επιλεγμένων ανωτέρων αξιωματικών, και των τριών κλάδων, σε επιχειρησιακό και στρατηγικό επίπεδο καθώς και η επιμόρφωση τους σε βασικά θέματα γεωπολιτικής, γεωστρατηγικής και άλλα θέματα της διεθνούς επικαιρότητας. Σκοπός της εκπαίδευσης είναι η προαγωγή της ικανότητας των σπουδαστών στη σχεδίαση, διεξαγωγή και διεύθυνση Διακλαδικών επιχειρήσεων, και η από πάσης απόψεως κατάρτισή τους για την στελέχωση εθνικών και Διακλαδικών στρατηγείων και όλων των εθνικών και συμμαχικών επιτελικών θέσεων στο εσωτερικό και στο εξωτερικό. Η επιτυχής, άλλωστε, αποφοίτηση από τη σχολή αυτή είναι τυπική αλλά και ουσιαστική προϋπόθεση για την περαιτέρω εξέλιξη κάθε Αξιωματικού των Ε.Δ.

Επιπλέον, η Σχολή λειτουργεί και ως επιστημονικός φορέας στο χώρο των Ε.Δ. για θέματα Διακλαδικότητας, Άμυνας, Ασφάλειας, Στρατηγικής, και Γεωπολιτικής στα πλαίσια των Εθνικών, συμμαχικών και διεθνών ενδιαφερόντων της χώρας μας, και βεβαίως αποτελεί, ουσιαστικά,

το φυτώριο στο οποίο καλλιεργείται και αναπτύσσεται η διακλαδικότητα.

Στη Σχολή φοιτούν και Αξιωματικοί του Λ.Σ. και των Σωμάτων Ασφαλείας. Επίσης, φοιτούν και Αξιωματικοί από φίλιες γειτονικές και συμμαχικές χώρες, ενισχύοντας έτσι τους δεσμούς φιλίας με αυτές.

Η Σχολή, για την εκπλήρωση της αποστολής της, λαμβάνοντας υπόψη τις σύγχρονες ανάγκες και προκλήσεις, υλοποιεί ένα δυναμικό πρόγραμμα Σπουδών. Το πρόγραμμα αυτό συνεχώς εμπλουτίζεται και αναπροσαρμόζεται λαμβάνοντας υπόψη τις γεωπολιτικές, κοινωνικές και τεχνολογικές εξελίξεις, σε σχέση πάντα με τους κινδύνους και τις προκλήσεις που αφορούν τη χώρα μας. Το πρόγραμμα της Σχολής περιλαμβάνει μία σειρά μαθημάτων, διαλέξεων, σεμιναρίων, ημερίδων, επισκοπήσεων, ασκήσεων επιχειρησιακής σχεδίασης με τη χρήση συγχρόνων μέσων και προγραμμάτων, ομαδικών και ατομικών εργασιών καθώς και επισκέψεων στο εσωτερικό και το εξωτερικό. Στη διαδικασία της εκπαίδευσης συμπεριλαμβάνεται επίσης και η συμμετοχή, με τη παροχή διαλέξεων, προσωπικοτήτων του δημοσίου βίου, πανεπιστημιακών και άλλων καθηγητών, προϊσταμένων και ανωτάτων στελεχών οργανισμών, ανωτάτων υπαλλήλων υπουργείων, εκπροσώπων ξένων διπλωματικών αποστολών και άλλων.

Κύριε Αρχηγέ,

Η Σχολή, στην συνεχή προσπάθειά της για την βελτίωση του επιπέδου της παρεχόμενης εκπαίδευσης, και την κατά το καλύτερο δυνατό τρόπο εκπλήρωση της αποστολής της, με την καθοδήγηση και την συνδρομή του ΓΕΕΘΑ αλλά και των Γενικών Επιτελείων των Κλάδων έχει δρομολογήσει :

- Την αναθεώρηση του προγράμματος σπουδών ώστε αυτό να ανταποκρίνεται, κατά τον καλύτερο δυνατό τρόπο, στις σημερινές αλλά και μελλοντικές ανάγκες του ΓΕΕΘΑ και των Γενικών Επιτελείων.

- Την αύξηση του αριθμού των σεμιναρίων και των ημερίδων με την ευρύτερη δυνατή συμμετοχή σ' αυτά καταξιωμένων, εξειδικευμένων

και εγκύρων επιστημόνων, καθηγητών και αξιωματούχων.

- Την περαιτέρω διεύρυνση της συνεργασίας της Σχολής με αντίστοιχες σχολές του εξωτερικού για πλέον γόνιμη ανταλλαγή εμπειριών, όπως, σύγκριση προγραμμάτων σπουδών, διεξαγωγή κοινών ασκήσεων, ανταλλαγή μελετών και άλλων εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων.

- Την επέκταση και εμβάθυνση της συνεργασίας της Σχολής με την ακαδημαϊκή κοινότητα και τα σχετικά με τα αντικείμενα της Σχολής ινστιτούτα της χώρας μας.

- Την εξασφάλιση, για περιορισμένο αριθμό σπουδαστών, της δυνατότητας διεξαγωγής παραλλήλων σπουδών στο Πανεπιστήμιο Μακεδονίας και την απόκτηση μεταπτυχιακού τίτλου από αυτό.

Νέοι Διακλαδικοί επιτελείς:

Η σημερινή ημέρα αποτελεί για εσάς την αφετηρία για μία νέα περίοδο στην σταδιοδρομία σας, για μία περίοδο νέων και μεγαλύτερων ευθυνών και προκλήσεων. Κατά την διάρκεια της 10μηνιας φοίτησής σας είχατε την ευκαιρία να ενημερωθείτε επί ενός ευρυτάτου φάσματος θεμάτων. Αποκτήσατε ένα πολύ καλό επίπεδο και μία πολύ καλή βάση γνώσεων. Έχετε τη δυνατότητα να κατανοείτε και να αντιλαμβάνεστε τα συμβαίνοντα τόσο στην εγγύς περιοχή μας όσο και στη διεθνή σκηνή γενικότερα. Όμως για να συμβάλετε τα μέγιστα στην υποστήριξη των εθνικών μας θέσεων και συμφερόντων θα πρέπει η προσπάθεια για την ενημέρωσή σας να είναι έντονη, συνεχής και διαχρονική. Οι σημερινές γνώσεις σας αν δεν καλλιεργηθούν περαιτέρω και δεν επικαιροποιούνται συνεχώς, δεν θα διατηρηθούν στο επιθυμητό υψηλό επίπεδο, ώστε ο καθένας σας να μπορεί να προσφέρει στη χώρα μας τις καλύτερες δυνατές υπηρεσίες από την θέση στην οποία θα ευρίσκετε. Η διεθνής σκηνή είναι μία δυναμική σκηνή όπου συσχετισμοί μεταβάλλονται και ισορροπίες ανατρέπονται. Παράλληλα, και η επιχειρησιακή τέχνη συνεχώς εξελίσσεται με την ανάγκη αντιμετώπισης νέων μορφών απειλών, την εισαγωγή νέων οπλικών συστημάτων και νέων τακτικών.

Κύριε Αρχηγέ,

Επιθυμώ να ευχαριστήσω όλους όσους

συνέβαλαν στην εκπλήρωση της αποστολής της Σχολής και στην επιτυχή αποφοίτηση της 2ης εκπαιδευτικής σειράς Ειδικότερα:

- Το ΓΕΕΘΑ, στο οποίο υπάγεται η Σχολή, για την καθοδήγηση και την αμέριστη και ουσιαστική υποστήριξη που παρείξε και συνεχίζει να παρέχει σ' αυτήν.

- Τα Γενικά Επιτελεία για την στήριξη της Σχολής με την τοποθέτηση καταλλήλων Επιτελών και την διάθεση διαλεκτών αλλά και των απαραίτητων οικονομικών πόρων.

- Τους καθηγητές των Α.Ε.Ι., τους καταξιωμένους επιστήμονες και τους Διοικητές Οργανισμών και Υπηρεσιών του Δημοσίου, οι οποίοι ετίμησαν με την παρουσία τους το βήμα της Σχολής.

- Την ηγεσία των Ε.Δ., του Λ.Σ. και των Σωμάτων Ασφαλείας που τίμησαν επίσης με την παρουσία τους το βήμα της Σχολής.

- Τους Εκπροσώπους των ξένων αντιπροσωπειών στην χώρα μας, και όλους τους εκλεκτούς προσκεκλημένους οι οποίοι τιμούν σήμερα με την παρουσία τους αυτή την τελετή.

Τέλος επιθυμώ να ευχαριστήσω το προσωπικό και τους εκπαιδευτές της Σχολής και τους Σπουδαστές για τις προσπάθειες που κατέβαλαν κατά την διάρκεια των τελευταίων 10 μηνών, και να συγχαρώ τους τελευταίους για την επιτυχή τους αποφοίτηση. Ειδικά, θα ήθελα να συγχαρώ τους δύο φιλοξενομένους αλλοδαπούς Αξιωματικούς σπουδαστές από την Αλβανία και την Βοσνία-Ερζεγοβίνης για την αξιόλογη προσπάθειά τους και το άριστο πνεύμα συνεργασίας που επέδειξαν. Στο σημείο αυτό θα ήθελα να σταθώ στη μνήμη του Σπουδαστή Ανδρέα Κόκκινου, Ταγματάρχη της Εθνικής Φρουράς, που άδικα χάθηκε λίγες ημέρες πριν από την αποφοίτησή του.

Κύριε Αρχηγέ,

Σας παρακαλώ να απευθύνετε χαιρετισμό και στη συνέχεια να επιδώσετε τα πτυχία στους Διακλαδικούς επιτελείς της 2ης Εκπαιδευτικής Σειράς.

Ινστιτούτου Αμυντικών Αναλύσεων

"Ζητήματα Γεωπολιτικής και Ασφάλειας
στη Νοτιο-Ανατολική Μεσόγειο"

**Προσφώνηση
Ημερίδας
από το
Διοικητή
της σχολής
Υποναύαρχο
Δημήτριο
Κουρκούλη**

Είναι μεγάλη χαρά και τιμή για τη Σχολή η παρουσία σήμερα, εδώ, του Ινστιτούτου Αμυντικών Αναλύσεων, με τα διακεκριμένα μέλη του. Όπως γνωρίζετε, το Ινστιτούτο Αμυντι-

κών Αναλύσεων αποτελεί για το Υπουργείο Εθνικής Άμυνας, μία δεξαμενή σκέψης, πάνω σε θέματα αμυντικής και στρατηγικής πολιτικής στο πλαίσιο των Διεθνών Σχέσεων και της Γεωπολιτικής.

Κυρίες και κύριοι, όπως επίσης γνωρίζετε, η Σχολή λειτουργεί πλέον ως Διακλαδική και έχει σαν αποστολή, την παροχή διακλαδικής εκπαίδευσης επιχειρησιακού και στρατηγικού επιπέδου, καθώς και την επιμόρφωση των στελεχών και των τριών κλάδων των Ενόπλων Δυνάμεων σε θέματα γεωπολιτικής, διεθνών σχέσεων και στρατηγικής. Στόχος είναι να καταστήσει τα στελέχη αυτά ικανά να στελεχωθούν εθνικά και συμμαχικά διακλαδικά στρατηγεία στην Ελλάδα και στο εξωτερικό, καθώς και άλλες εθνικές και συμμαχικές θέσεις, εκπροσωπώντας κατά τον καλύτερο δυνατό τρόπο τη χώρα μας.

Ο σημερινός Αξιωματικός, για να ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις του οφείλει να είναι ευρύτερα ενημερωμένος στα παραπάνω θέματα και γενικότερα επί όλων των διεθνών εξελίξεων. Έτσι, θα είναι ικανός, αφού έχει κατανοήσει βαθύτερα τα γεγονότα να παράσχει εισηγήσεις για τη λήψη ορθών αποφάσεων.

Το θέμα της σημερινής Ημερίδας με τις επιμέρους εισηγήσεις και αναλύσεις από τόσο διακεκριμένους και έγκριτους πανεπιστημιακούς καθηγητές και ομιλητές καθώς και η συζήτηση που θα επακολουθήσει, πιστεύω ότι θα συμβάλει σημαντικά στην ενημέρωση των σπουδαστών, δίδοντάς τους αρκετά στοιχεία, ώστε να αντιληφθούν και να κατανοήσουν βαθύτερα τα ζητήματα Γεωπολιτικής και Ασφάλειας στην ευρύτερη περιοχή της Νοτιοανατολικής Μεσογείου.

Ο χώρος της ΝΑ Μεσογείου είναι γνωστό ότι αποτελεί, ως μου επιτραπεί η έκφραση, το "Γεωπολιτικό Ντόμινο", στα πλαίσια του οποίου κάθε στρατηγική μεταβολή, είτε αυτή είναι εθνική, είτε κοινωνικοπολιτική, επηρεάζει άμεσα και καθοριστικά όχι μόνο τον ευρύτερο ευρασιατικό χώρο, αλλά και όλο τον κόσμο, προκαλώντας, αλυσισδωτές αντιδράσεις.

Οι πολιτικο - στρατιωτικοί συσχετισμοί σε συνδυασμό με τα υπάρχοντα ή διαμορφούμενα εσωτερικά πολιτικά και οικονομικά συστήματα στις χώρες της ΝΑ Μεσογείου, οι οποίες αποτελούν εκτός των άλλων και ένα κύριο παγκόσμιο ενεργειακό πυλώνα, επηρεάζουν σημαντικά τους τομείς της εξωτερικής πολιτικής και της ασφάλειας όλης της υφής και φυσικά και της Χώρας μας.

Θα συμφωνήσουμε πιστεύω, όλοι, ότι ο χώρος αυτός αποτελεί κύριο παράγοντα σταθερότητας για την παγκόσμια ειρήνη, δεδομένου ότι σε αυτόν το χώρο συναντώνται οι ιερόι τόποι τριών

εκ των μεγαλύτερων θρησκειών του κόσμου, λαμβάνοντας υπόψη αφ' ενός μεν την καταλυτική επιρροή της θρησκείας στον ανθρώπινο παράγοντα και αφ' ετέρου τα προβλήματα που όλοι πλέον γνωρίζουμε ότι ανακύπτουν λόγω του θρησκευτικού φανατισμού / φονταμενταλισμού, χωρών της περιοχής. Η αδυναμία επίλυσης του Μεσανατολικού προβλήματος επί σειρά δεκαετιών έρχεται να μας επιβεβαιώσει τα παραπάνω.

Κατά την παρούσα συγκυρία διαπιστώνουμε παράλληλα και σημαντικότερες γεω-στρατηγικές εξελίξεις.

Διαπιστώνουμε ότι η μοναδική υπερδύναμη μετατοπίζει σταδιακά το κέντρο βάρους του ενδιαφέροντός της προς την Ασία.

Το NATO, μετά από μία μακρά περίοδο αναζήτησης ρόλου και αποστολής υπό την ηγεμονία των ΗΠΑ, δραστηριοποιείται στο να έχει επαναπροσδιορίσει, πλήρως τον ρόλο του, τη περιοχή ενδιαφέροντός του, αλλά και τους τρόπους δράσεώς του.

Η ΕΕ προσπαθεί να αποτελέσει ουσιαστικά μία περιφερειακή δύναμη αποκτώντας τους απαραίτητους μηχανισμούς που θα της επιτρέψουν, πέραν της πολιτικής και οικονομικής της δύναμης, να διαθέτει ουσιαστικούς μηχανισμούς και μέσα διαχείρισης κρίσεων, σχεδόν πάντοτε σε συνεργασία με το NATO.

Επιπλέον επισημαίνεται η διαφορετική φιλοσοφία και προσέγγιση μεταξύ ΕΕ

και NATO στο τρόπο αντιμετώπισης της τρομοκρατίας.

Επίσης οσον αφορά την περιοχή που εξετάζουμε, τον τελευταίο καιρό συνέβησαν ενδιαφέρουσες εξελίξεις στην ευρύτερη περιοχή. Επιλεκτικά θα μπορούσα να αναφέρω:

την, φαινομενικά τουλάχιστον, επιδείνωση των σχέσεων μεταξύ ΗΠΑ και Τουρκίας,

την κινητικότητα για το θέμα της Κύπρου αλλά και ειδικότερα τη φραστική τουλάχιστον αλλαγή της πολιτικής της Ρωσίας για την άρση της απομόνωσης του Ψευδοκράτους,

την πρόσφατη απόφαση των ΗΠΑ να αναγνωρίσουν την FYROM με το όνομα Μακεδονία και την κινητικότητα των ημερών,

την απόφαση για σταδιακή αποχώρηση των Συριακών στρατευμάτων από το Λίβανο,

την αλλαγή της συμπεριφοράς της Λιβύης έναντι της διεθνούς κοινότητας και την ανακοίνωσή της ότι θα εγκαταλείψει τα προγράμματά της για όπλα μαζικής καταστροφής,

το θάνατο του Γιάσερ Αραφάτ και την αλλαγή της ηγεσίας των παλαιστινίων,

τις πρώτες εκλογές στο μετα - Σαντάμ Ιράκ και πολλές άλλες.

Νομίζω ότι θα είναι καλύτερα να

αφήσω να μιλήσουν γι αυτά οι καταξιωμένοι ομιλητές μας, οι οποίοι πιστεύω ότι θα δώσουν σε όλους μας τις πληροφορίες εκείνες, αλλά και τα ερεθίσματα, έτσι ώστε το μεσημέρι, με τη λήξη της Ημερίδας, να φύγουμε από αυτό το αμφιθέατρο περισσότερο ενημερωμένοι και καλύτεροι γνώστες των θεμάτων που αφορούν το ευαίσθητο αυτό γεωπολιτικό και γεω-στρατηγικό χώρο.

Κύπρος και Ασφάλεια στην Ανατολική Μεσόγειο

Εισήγηση στην Ημερίδα του
Μάριου Λ. Ευρυβιάδη

Η ιστορία μας διδάσκει ότι υπάρχουν τρεις τρόποι για να διασφαλίζεται η ειρήνη.

Ο πρώτος, και ο πιο γνωστός είναι μέσω της εξισορρόπησης ή αλλιώς μέσω της ισορροπίας ισχύος. Ο δεύτερος είναι μέσω συμμετοχής σε πολιτικές συμμαχίες και οργανισμούς συλλογικής ασφάλειας. Και ο τρίτος είναι η προσαρμογή στον ηγεμόνα, είτε αυτός είναι μια συγκεκριμένη χώρα ή μια αυτοκρατορία η οποία παράγει μεν ειρήνη και ασφάλεια, αλλά τα διαθέτει σε τρίτους έναντι συγκεκριμένων ανταλλαγμάτων. Τα πιο γνωστά ανταλλάγματα είναι η πολιτική υποταγή, η υποτέλεια, η σατραπεία.

Στην περίπτωση της λεκάνης της Ανατολικής Μεσογείου και σε ότι αφορά στις σχέσεις Κύπρου - Τουρκίας υπάρχει ανισορροπία ισχύος. Δεν ισχύει δηλαδή η πρώτη περίπτωση διασφάλισης της ειρήνης. Φαίνεται, από την πορεία των εξελίξεων, να οδεύουμε προς την τρίτη περίπτωση, δηλαδή στην υποτέλεια και τη σατραπεία. Η εξέλιξη αυτή ενισχύθηκε αισθητά με την κατάθεση του Σχεδίου Ανάν, έστω και αν αυτό απορρίφθηκε από την πλειοψηφία του λαού σε ένα ξεκάθαρο και δημοκρατικό δημοψήφισμα της 24^{ης}

Απριλίου 2004.

Ωστόσο, παραμένει δυνητικά η δεύτερη περίπτωση διασφάλισης της ειρήνης, αυτή που αφορά στη συμμετοχή της Κύπρου σε πολιτικές συμμαχίες ή σε οργανισμούς συλλογικής ασφάλειας.

Στην εισήγησή μου θα ασχοληθώ κατά κύριο λόγο με τη δεύτερη περίπτωση και θα βασίσω τη θέση μου σε δύο παραδοχές.

Πρώτον: Ότι το δικαίωμα στην ασφάλεια, όπως και στην ελευθερία, αποτελεί οικουμενικό αγαθό και *δεύτερο* ότι στη διεθνή πολιτική το δικαίωμα αυτό δε νοείται ως απόλυτο δικαίωμα, διότι αυτόματα δημιουργεί ανασφάλεια σε άλλους δρώντες τους συστήματος. Μια κρατική στρατηγική ασφάλειας, η οποία επιδιώκει την *απόλυτη ασφάλεια*, παράγει, στο τέλος της ημέρας, *απόλυτη ανασφάλεια* στο σύστημα και οδηγεί νομοτελειακά στη σύγκρουση.

Ο διαφαινόμενος εγκλωβισμός της αμερικανικής στρατηγικής ασφάλειας για παράδειγμα, σε ένα αδιάλειπτο και αέναο πόλεμο κατά της διεθνούς τρομοκρατίας, είναι απότοκο μιας τέτοιας αντίληψης εκ μέρους των ΗΠΑ για απόλυτη διασφάλιση.

Είναι ξεκάθαρο από δημόσιες δηλώσεις, διακηρύξεις, αλλά και πράξεις ότι αυτή είναι η στόχευση της αμερικανικής πολιτικής ασφάλειας στην

μετά την 11^η Σεπτεμβρίου περίοδο. Εγώ θα υποστήριζα ότι κάτι τέτοιο ίσχυε και πριν την 11^η Σεπτεμβρίου, αλλά ας παραμείνουμε στην μετά την 11^η Σεπτεμβρίου περίοδο.

Τηρουμένων των αναλογιών, οι παραπάνω παρατηρήσεις ισχύουν και για την πολιτική ασφάλεια του Ισραήλ στη Μέση Ανατολή κυρίως, αλλά όχι μόνο βέβαια, σε ότι αφορά στο μονοπώλιο κατοχής πυρηνικών όπλων. Και είναι για το λόγο αυτό κυρίως, αλλά όχι μόνο που το Ιράν, είτε των μουλλάδων, είτε όχι, θα αποκτήσει το δικό του πυρηνικό οπλοστάσιο.

Το σκεπτικό που ανέπτυξα παραπάνω ισχύει και στα ελληνο-τουρκικά και το Κυπριακό. Για το λόγο αυτό το ζήτημα της ασφάλειας στην ευρύτερη περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου παραμένει ρευστό και είναι, κατά συνέπεια, επικίνδυνο.

Έναντι της Ελλάδας και της Κύπρου η Τουρκία, είτε των Κεμαλιστών, είτε των Ισλαμιστών, αποπειράται να εφαρμόσει το τρίτο μοντέλο διασφάλισης της ειρήνης, στο οποίο αναφέρθηκα, που είναι ηγεμονικό ή αυτοκρατορικό. Στα τελευταία τριάντα χρόνια η Άγκυρα επιδιώκει το απόλυτο, σε ότι αφορά στην Ελλάδα και στην Κύπρο.

Για την Άγκυρα, η ειρήνη και η ασφάλεια στην Ανατολική Μεσόγειο

διασφαλίζονται εφόσον διατηρείται απόλυτη στρατιωτική υπεροχή έναντι της Ελλάδας. Η τουρκική αυτή θέση έχει διατυπωθεί και καταγραφεί απροκάλυπτα και με απόλυτη σαφήνεια το 1996 σε μια ημιεπίσημη τουρκική επιθεώρηση από τον Τούρκο Πρέσβη Sukru Elekdag σε ένα άρθρο του που φέρει το χαρακτηριστικό τίτλο "Στρατηγική των 2 ½ Πολέμων", ("2 ½ War Strategy", Perceptions, Vol.1 March-May 1996). Τόσο ο τίτλος, όσο και η φιλοσοφία του άρθρου είναι εμπνευσμένα, όπως και ολόκληρη η μεταπολεμική τουρκική στρατιωτική σκέψη από την αντίστοιχη αμερικανική. Σε κάποια φάση της εξέλιξης της Αμερικανικής στρατηγικής ασφάλειας μεταπολεμικά διατυπώθηκε από Αμερικανούς μια στρατηγική 2 ½ συμβατικών πολέμων (από όπου και προέρχεται η έμπνευση του κ. Πρέσβη).

Κοντολογίς, ο κ. Πρέσβης, μας γνωστοποιεί δημόσια ότι, για να αισθάνεται απόλυτα ασφαλής η Τουρκία πρέπει να έχει τη δυνατότητα να διεξάγει πολεμικές επιχειρήσεις ταυτόχρονα σε δύο εξωτερικά μέτωπα και σε ένα εσωτερικό "μισό" μέτωπο. Η αναφορά εδώ είναι στην Ελλάδα, τη Συρία και τον εσωτερικό Κουρδικό κίνδυνο. Σε ότι αφορά στην Ελλάδα, ο Τούρκος Πρέσβης, γράφει, χωρίς περιστροφές, ότι η ειρήνη ανάμεσα στην Ελλάδα και την Τουρκία, εξαρτάται από την απόλυτη τουρκική υπεροχή στο Αιγαίο. Υποστηρίζει μάλιστα ότι το 1996 αυτό ήταν ήδη γεγονός. Και δεν είναι

τυχαία η Τουρκική επιδρομική συμπεριφορά το 1996 στα Ίμια. Παρενθετικά υπογραμμίζω ότι ο Πρέσβης Elekdag, που είναι σήμερα βουλευτής, υπήρξε ο ιθύνων νους γύρω από τη θεωρία του *casus belli*, κατά της Ελλάδας, που διατύπωσε το 1975, ως διαπραγματευτής τότε στο διάλογο που άνοιξε η κυβέρνηση Καραμανλή με τους Τούρκους για το Αιγαίο. Για τη θεωρία του αυτή ο κ. Πρέσβης υπερηφανεύεται δημόσια. Ο κ. Elekdag διετέλεσε επίσης Γενικός Διευθυντής του Τουρκικού Υπουργείου Εξωτερικών, υπήρξε αγαπητό τέκνο της χούντας του *caudillo* Εβρέν, και υπηρέτησε, ως Πρέσβης της Τουρκίας στην Ουάσινγκτον, την κρίσιμη δεκαετία του 1980. Εκεί οργάνωσε το ανύπαρκτο, μέχρι τότε, τουρκικό λόμπι στις ΗΠΑ και οικοδόμησε, σε αγαστή συνεργασία με το Αμερικανο-Εβραϊκό λόμπι και τους Αμερικανούς, τον Τουρκο - Ισραηλινό άξονα, που λειτουργεί ως τέτοιος από τις αρχές του 1980 και όχι από το 1996, όπως πιστεύεται από τους περισσότερους.

Είναι σαφές ότι η στρατηγική των 2 ½ πολέμων, αυτό που εγώ ονομάζω δόγμα Elekdag, αντικατοπτρίζει την τουρκική στρατηγική θέση περί απόλυτης ασφάλειας. Για τους πασάδες της Άγκυρας, η ειρήνη στην Ανατολική Μεσόγειο δε νοείται παρά μόνο ως τουρκική ειρήνη. Και αυτό διατυπώνεται δημόσια και απροκάλυπτα για να περάσουν και να εμπεδωθούν τα κατάλληλα μηνύματα από τους

Αμερικάνους και για να τρομοκρατήσουν τους εδώ παράγοντες ότι η όποια αντίδραση και αντίσταση κατά του τουρκικού ηγεμονισμού είναι μάταια.

Εκ μέρους λοιπόν της Άγκυρας και των *caudillos* - πασάδων, επιδιώκεται το απόλυτο.

Στην περίπτωση των διμερών ελληνο-τουρκικών σχέσεων ο στόχος είναι η φιλανδοποίηση ή αλλιώς η δορυφοριοποίηση της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής. Ο στόχος αυτός έχει σε μεγάλο βαθμό πραγματοποιηθεί, εάν ληφθεί υπόψη και αναφέρομαι μόνο στην πολιτική διάσταση, ότι το ένα από το δυο μεγάλα ελληνικά κόμματα έχει ως σημαία-σύμβολο της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής το Σχέδιο Ανάν και ότι τα δύο μεγάλα κόμματα μαζί έχουν επίσης ως σημαία και σύμβολο της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής την άνευ όρων υποστήριξη της ένταξης της Τουρκίας στην ΕΕ. Αν τα παραπάνω δε συνιστούν φιλανδοποίηση και δορυφοριοποίηση τότε οι λέξεις έχουν χάσει κάθε έννοια και περιεχόμενο. Και αυτό υπήρξε ίσως και το μεγαλύτερο πρόβλημα της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής διαχρονικά. Μας ικανοποιούν βλέπετε τα επιφαινόμενα και η επίφαση, παρά η ουσία. Στην περίπτωση της Κύπρου, για παράδειγμα, οι Αμερικανοί βάπτισαν τη διχοτομική τους πολιτική το 1964 (Σχέδιο Άτσεσον), ως *διπλή ένωση* (*double enosis*) και εμείς τρέξαμε και

ασθμαίνοντας την αποδεχθήκαμε ως εθνική κρατική πολιτική. Και οι ετερόφωτοι πανεπιστημιακοί μας έσπευσαν να τετραγωνίσουν τον κύκλο οικοδομώντας γύρω από το Σχέδιο Άτσεσον, το οποίο προνοούσε, μεταξύ άλλων, εθνοκάθαρση στην Κύπρο (Καρπασία) που θα υλοποιούσε ο ελληνικός στρατός υπό Νατοϊκές διαταγές, καθώς επίσης και παραχώρηση επιπλέον εδαφών της Ελλάδας στην Τουρκία, την ιδεολογική θεώρηση των "χαμένων ευκαιριών"¹.

Στην περίπτωση της Κύπρου, η τουρκική πολιτική της απόλυτης ασφάλειας ή της τουρκικής ειρήνης θα είχε θριαμβεύσει αν είχαμε αποδεχθεί και εφαρμόσει το Σχέδιο Ανάν. Το Σχέδιο αυτό παρέδιδε στο διηνεκές το γεωπολιτικό έλεγχο της Κύπρου, δηλαδή της Ανατολικής Μεσογείου στην Άγκυρα και αυτό δεν το λέμε και το υποστηρίζουμε μόνο εμείς. Επιτρέψτε μου να σας διαβάσω μια άκρως αποκαλυπτική δημόσια δήλωση-παραδοχή Αμερικανού αξιωματούχου, που διαχειρίστηκε το Κυπριακό στο Υπουργείο Εξωτερικών των ΗΠΑ, ο οποίος μέχρι πρόσφατα εργαζόταν στο Εθνικό Συμβούλιο

1. Για το πώς η λεγόμενη θεώρηση των "χαμένων ευκαιριών" δεν είναι παρά μια θεώρηση "χαμένων θεωριών" και για το πώς η ύπαρξη και ευρεία αποδοχή της υποδηλώνει στοιχειώδη άγνοια, αλλά και εκλεπτυσμένη προπαγάνδα γύρω από το Σχέδιο Άτσεσον που χαρακτηρίζει τους κατ' άλλα ειδήμονες της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής, βλέπε Μάριος Λ. Ευρυβιάδης, "Άτσεσον, Σωσσίδης και χαμένες ευκαιρίες: Η παραγωγή και ιδεολογική χρήση ενός μύθου", Τετράδιο Αρ. 47, Χειμώνας 2002.

Ασφαλείας των ΗΠΑ και τώρα είναι Υφυπουργός Εξωτερικών για Ευρωπαϊκά Θέματα. Το όνομά του είναι Daniel Fried.

Η δήλωση - αποκάλυψη και παραδοχή του Fried έγινε την 26 Ιουνίου 2003, δηλαδή τρεις μήνες μετά την αμερικανική εισβολή στο Ιράκ. Η αναφορά έγινε ενώπιον ομάδας Ελληνο-Αμερικανών, που ζήτησαν ενημέρωση για το Κυπριακό². Μεταξύ τους ήταν και ο γνωστός πολιτευτής από την Καλιφόρνια Aris Anagnos, ο οποίος κράτησε σημειώσεις³. Εξηγώντας λοιπόν, ή δικαιολογώντας αν θέλετε, την αμερικανική πολιτική για το Κυπριακό την περίοδο εκείνη, ο κ. Fried αναφέρει, μεταξύ άλλων και το εξής: "When we were trying to persuade Turkey to allow the passage of our troops through its territory into Northern Iraq, we offered Turkey two incentives, several billions dollars in grants and loans, and Cyprus in the form of the Annan Plan". ("Όταν προσπαθούσαμε να πείσουμε την Τουρκία να επιτρέψει την διέλευση των στρατιωτών μας μέσα από το έδαφός της, στο Βόρειο Ιράκ, της προσφέραμε δυο κίνητρα, αρκετά δισεκατομμύρια δολάρια σε

δωρεές και πιστώσεις και την Κύπρο υπό τη μορφή του Σχεδίου Ανάν"). Για τη μεγάλη πλειοψηφία των Ελλήνων στην Κύπρο και εδώ στην Ελλάδα, η εσαεί αυτή ομηρία της Κύπρου που χαρακτηρίζει το Σχέδιο Ανάν και η μετατροπή της σε σατραπεία της Άγκυρας είναι εντελώς απαράδεκτη πολιτικά, ιστορικά αλλά και εθνικά.

Ολοκληρώνω την εισήγησή μου καταθέτοντας την παρακάτω πρόταση η οποία, στη βάση της αμοιβαιότητας που είναι εκ των ων ουκ άνευ για την ύπαρξη υγιών διακρατικών σχέσεων, μπορεί να παράγει ασφάλεια στην Κύπρο για όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη. Η πρότασή μου αυτή εντάσσεται στο δεύτερο τρόπο διασφάλισης της ειρήνης στον οποίο έχω αναφερθεί, που είναι η συμμετοχή σε πολιτικές συμμαχίες και οργανισμούς. Στη συγκεκριμένη περίπτωση εισηγούμαι την ένταξη της Κύπρου στο μεταψυχροπολεμικό NATO, λόγω των απεριόριστων δυνατοτήτων του οργανισμού αυτού να ανταποκριθεί και να παράγει ασφάλεια για ολόκληρη την Κύπρο.

2. Βλέπε σχετικά, State Department Regular Briefing: Richard Boucher, State Department Spokesman. Location: State Department Briefing Room, Washington, D.C Time: 12:45 p.m EDT. Date: Wednesday, May 26, 2004. Βλέπε επίσης τη σχετική ανταπόκριση από την Ουάσινγκτον του Δ.Π. Δήμα, στην Ελευθεροτυπία 27 Μαΐου 2004, σελ. 11.

3. Σχετική έγγραφη αναφορά του Aris Anagnos έχω στο αρχείο. Το σημείωμα Anagnos μου εξασφάλισε ο δημοσιογράφος Λάμπρος Παπαντωνίου που εργάζεται στην Ουάσινγκτον.

Είναι κάτι τέτοιο εφικτό; Μπορεί το μεταψυχροπολεμικό NATO να λειτουργήσει ως φορέας ασφάλειας στο νησί στο άμεσο μέλλον; Βεβαίως και μπορεί, εφόσον τεθούν υπό κοινή NATOϊκή διοίκηση οι στρατιωτικές δυνάμεις που βρίσκονται σήμερα στην Κύπρο και συγκεκριμένα οι τουρκικές και ελληνικές

δυνάμεις, αλλά και γιατί όχι και οι βρετανικές.

Κάτι τέτοιο δεν αποτελεί ευχολόγιο, ούτε και είναι ανεδαφικό. Καταρχάς υπάρχει ιστορικό προηγούμενο άμεσης εμπλοκής του NATO στην Κύπρο⁴. Το 1964 και πριν την ανάπτυξη των ειρηνευτικών δυνάμεων του ΟΗΕ καταστρώθηκαν σχέδια για την ανάπτυξη NATOϊκής δύναμης μέχρι 10.000 ανδρών, που θα συμπεριλάμβανε Αμερικανούς, Βρετανούς, Έλληνες και Τούρκους. Επιπλέον η υλοποίηση του διχοτομικού Σχεδίου Άτσεσον θα εφαρμοζόταν με διαταγές του Αμερικανού διοικητή του NATO και με τη χρήση NATOϊκών δυνάμεων.

Σήμερα, υπάρχει ήδη επεξεργασμένο σχέδιο για εμπλοκή του NATO στην Κύπρο, με τη συμβολική κωδική ονομασία Operation Joint Protection: NATO-led Operation in Cyprus⁵. Το σχέδιο έτυχε επεξεργασίας από αφυπηρετούντα υψηλόβαθμο αξιωματούχο του αμερικανικού Πενταγώνου (με υπηρεσία στην Κύπρο, την Τουρκία και την Ελλάδα). Βασικός στόχος του σχεδίου υπήρξε ακριβώς το σημερινό ζητούμενο: να ανταποκριθεί και να διασκεδάσει το κρίσιμο ζήτημα της ασφάλειας. Κλειδί του σχεδίου (που προϋπήρχε του Σχεδίου

Ανάν) είναι η υπαγωγή των τουρκικών και των ελληνικών δυνάμεων στην Κύπρο υπό ενιαία NATOϊκή διοίκηση με σκοπό την παραγωγή ασφάλειας για όλη την Κύπρο. Πρώτη πράξη της NATOϊκής διοίκησης θα ήταν να περιορίσει τις επιθετικές δυνατότητες των δυνάμεων αυτών. Ο στρατηγικός της στόχος, όμως, ήταν να υποβοηθήσει τον πολιτικό διάλογο για μια λύση μέσω διαπραγματεύσεων, που θα ανταποκρίνονταν αποτελεσματικά στο κεφαλαιώδες ζήτημα της ασφάλειας.

Το NATOϊκό σχέδιο που έχει και τις ευλογίες του αμερικανικού Πεντάγωνου δεν κατατέθηκε επίσημα σε κανένα από τα επηρεαζόμενα μέλη. Ωστόσο, συζητήθηκε ανεπίσημα σε κλειστά σεμινάρια και συνέδρια. Εκπρόσωποι της Άγκυρας αντιδρούσαν αρνητικά, διότι πάντοτε επεδίωκαν οι στρατιωτικές τους δυνάμεις στην Κύπρο να παραμένουν υπό το δικό τους απόλυτο έλεγχο και να μη λογοδοτούν σε καμία μη τουρκική αρχή. Είναι ακριβώς αυτό που έθεσαν οι πασάδες ως κόκκινη γραμμή (kırmızı çizgi) στον Ερντογάν, για να του επιτρέψουν να συναινέσει στη διαπραγμάτευση επί του Σχεδίου Ανάν. Αυτό έθεσε με τη σειρά του, και πάλι υπό τη μορφή "κόκκινης γραμμής" και ο Ερντογάν ως όρο προς

4. Cf. Philip Windsor, NATO and the Cyprus Crisis, London : Institute for Strategic Studies, Adelphi Papers No 14, 1964. Βλέπε επίσης, T.W. Adams and Alvin J. Cottrell, Cyprus Between East and West, Baltimore : The John's Hopkins Press, 1968.

5. Αντίγραφο του σχεδίου έχω στην κατοχή μου.

6. Βλέπε τη δήλωση Daniel Fried Cf. επίσης, "In securing agreement to move U.S. troops through Turkey for an Iraqi invasion, the U.S. government has agreed to pay a bribe of up to \$30 billion and has also made certain bargains [with Ankara] it isn't eager to spell out". Timothy Noah, "How Screwed are the Kurds?", The Slate, March 3, 2003 (accessed on the Internet).

τους Αμερικανούς στην επίσκεψη του στο Λευκό Οίκο, τον Ιανουάριο του 2004⁶. Είχε προηγηθεί και επίσκεψη Τούρκου στρατηγού στο Πεντάγωνο τον Δεκέμβριο του 2003 όπου έγινε η προσυμφωνία της συναλλαγής (Ιράκ - Κύπρος) σε στρατιωτικό επίπεδο. Και ο τουρκικός αυτός όρος ικανοποιήθηκε απόλυτα μέσω του Σχεδίου Ανάν της Λουκέρνης. Η Γραμματεία του ΟΗΕ λειτούργησε απλά ως εντολοδόχος της Ουάσιγκτον και του Λονδίνου, κάτι που είχε πράξει και στο παρελθόν αναφορικά με την Κύπρο⁷.

Είναι ακριβώς αυτή η απόλυτη αυτονομία και η εσαεί παρουσία τουρκικού στρατού στην Κύπρο (που στην καλύτερη περίπτωση θα είναι της τάξης των 6.000-10.000 στρατιωτών, με σχετικό εξοπλισμό), που τροφοδοτεί το αίσθημα ανασφάλειας, που θα ναρκοθετεί τις όποιες προσπάθειες για λύση. Καμία διαμεσολάβηση και κανένας διαμεσολαβητής δε θεωρείται αξιόπιστος για τη μεγάλη πλειοψηφία των Ελληνοκύπριων, όταν απαξιώνεται το αίσθημα της ανασφάλειας που νοιώθουν έναντι του τουρκικού στρατού ή όταν αυτό αντιμετωπίζεται με καταφρόνηση ή ακόμη

και με περιφρόνηση. Και εδώ πρέπει να υπογραμμισθεί ότι περισσότερο καταφρόνηση και περιφρόνηση παρατηρείται σε Έλληνες, κυρίως της κοσμοπολίτικης πανεπιστημιακής και δημοσιογραφικής νομενκλατούρας, παρά σε ξένους.

Τα άτομα αυτά συμμετέχουν σε ημερίδες και κλειστά σεμινάρια στην Ελλάδα, στην Κύπρο και στο εξωτερικό τα πλείστα εκ των οποίων χρηματοδοτούνται από τις κυβερνήσεις των ΗΠΑ (United States Agency for International Development), της Βρετανίας (Wilton Park) και δυστυχώς από το Ελληνικό Υπουργείο των Εξωτερικών (Λονδίνο - Ύδρα). Στα σεμινάρια αυτά αποκλείονται συστηματικά άτομα που διαφωνούν μαζί τους και εκφέρουν διαφορετικό λόγο. Στις συνάξεις τους οι κατεχοχίν αυτοί αυτοπροσδιοριζόμενοι εκπρόσωποι της εκσυγχρονιστικής πολιτικής σκέψης και θεώρησης στην Ελλάδα της τελευταίας δεκαετίας και της λεγόμενης "κοινωνίας των Πολιτών", αλλά και κοπτόμενοι δημοκράτες και θιασώτες των ανθρωπίνων δικαιωμάτων (εξαιρούν όμως τους Ελληνοκυπρίους), λοιδορούν την ηγεσία της Κύπρου, υπερθεματίζουν για την αναγκαιότητα παραμερισμού (regime change)⁸ του δημοκρατικά εκλεγμένου

7. Βλέπε σχετικά, Marios L. Evriviades, The U.S and Cyprus: The Politics of Manipulation in the 1985 U.N Cyprus High Level Meeting. Athens: Institute of International Relations. Occasional Paper No. 3, October 1992. Με γνώση του πως δρομολογήθηκαν οι εξελίξεις το 1985 ήταν εύκολο να προδιαγράψει τι θα λάμβανε χώρα στη Λουκέρνη της Ελβετίας. Βλέπε σχετικά, Μάριος Λ. Ευρυβιάδης, Κυπριακό: Η Συνάντηση Κορυφής του 1985 και οι Εξελίξεις Σήμερα. Ενημερωτικό Έντυπο, Ινστιτούτο Αμυντικών Αναλύσεων, Τεύχος 776, 30 Μαρτίου 2004.

8. Σε μία περίπτωση (όπου οι παρευρισκόμενοι δεσμεύτηκαν με Chatham House rules) το αποτέλεσμα του δημοψηφίσματος παρομοιάστηκε ως χιτλερική μεθόδευση, ενώ έγινε και παραλληλισμός μεταξύ Κύπριων και Ναζί και του αυστριακού Χίτλερ, του οποίου ο αλυτρωτισμός κατέστρεψε τη Γερμανία. Cf. Μάριος Ευρυβιάδης, "Αλλαγή καθεστώτος στη Λευκωσία και το σύνδρομο του εθνικού κέντρου", Ο Φιλελεύθερος, 27 Ιουνίου 2004.

Προέδρου της και επιχειρηματολογούν υπέρ της αποδέσμευσης της Ελλάδος από την Κύπρο. Στο ζήτημα της αποδέσμευσης χρησιμοποιούν, ως ετερόφωτοι που είναι, τον αμερικανικό ψυχροπολεμικό στρατηγικό όρο decoupling λόγω της εγγενούς τους αδυναμίας να εκφέρουν αυτόφωτο λόγο⁹.

Η Κύπρος σήμερα κυριολεκτικά ΝΑΤΟκρατείται. Πέραν των δυνάμεων του ΟΗΕ, πέντε χώρες-μέλη του ΝΑΤΟ έχουν στρατιωτική παρουσία στην Κύπρο. Αυτές είναι : α) η Μεγάλη Βρετανία, β) η Ελλάδα, γ) η Τουρκία, δ) οι ΗΠΑ (σε συνεργασία με τους Βρετανούς για σκοπούς ηλεκτρονικών παρακολουθήσεων και υποκλοπών επικοινωνιών σε παγκόσμια εμβέλεια) και ε) η Γαλλία (για σκοπούς ηλεκτρονικών παρακολουθήσεων και υποκλοπών). Είναι συνεπώς, φαινομενικά τουλάχιστον, αξιοπερίεργο ότι το ΝΑΤΟ αν και έχει, από πρακτικής πλευράς, μαζική παρουσία στην Κύπρο και εκμεταλλεύεται το γεγονός αυτό για την εξυπηρέτηση των στόχων και στρατηγικών του σχεδίων, που είναι η παραγωγή ειρήνης και ασφάλειας,

9. Πέραν του decoupling τα ίδια άτομα αναφέρονται και στην "λογική συνέπεια" της πολιτικής αυτής, εφόσον η Λευκωσία δεν αποδεχθεί το Σχέδιο Ανάν, δηλαδή τη "διπλή αποδέσμευση" (double decoupling) και μας εξηγούν υπό μορφή απειλής ότι αυτό σημαίνει και αποδέσμευση της ενταξιακής πορείας της Τουρκίας από το Κυπριακό κάτι εντελώς εξωπραγματικό για όποιον γνωρίζει στοιχειωδώς πως λειτουργεί η ΕΕ. Ωστόσο, αυτό που επιμελώς αποφεύγουν να μας πληροφορήσουν είναι και για την "τριπλή αποδέσμευση" (triple decoupling) που επιμελώς επεξεργάζονται στις off the record συνάξεις τους που είναι και η αποδέσμευση και του Αιγαίου από τα Ελληνο-τουρκικά.

αρνείται, ή πιο ορθά, δεν του επιτρέπεται να συμβάλλει στην παραγωγή του οικουμενικού αγαθού της ασφάλειας στην Κύπρο. Ο λόγος είναι βέβαια προφανής. Το ΝΑΤΟ δε μπορεί να δράσει ως φορέας σταθεροποίησης και ασφάλειας στην Κύπρο, ενώ η δράση του έχει φθάσει μέχρι το Αφγανιστάν και, κατά το συντηρητικό Γερουσιαστή Richard Lugar, πρέπει να λειτουργήσει ως φορέας ειρήνευσης και στη Μέση Ανατολή (Αραβο-Ισραηλινά)¹⁰, διότι το απαγορεύει η ΝΑΤΟϊκή Τουρκία, της οποίας η δική της ασφάλεια βασίζεται και εξαρτάται από το ΝΑΤΟ.

Εάν η δική μας πλευρά τοποθετηθεί απόλυτα και με σαφήνεια και θέσει τη ΝΑΤΟϊκή εμπλοκή ως απαράβατο όρο για τη νομιμοποίηση του όποιου σχεδίου επίλυσης του Κυπριακού, η Άγκυρα θα αναγκασθεί εκ των πραγμάτων να εξηγήσει γιατί αρνείται ρόλο ασφάλειας του ΝΑΤΟ στην Κύπρο. Μέχρι τώρα η Τουρκία δε βρέθηκε αντιμέτωπη με μία τέτοια συνθήκη.

Η Ελλάδα ως μέλος του ΝΑΤΟ μπορεί να ζητήσει, ακόμη και να απαιτήσει, να επιληφθεί του ζητήματος το ΝΑΤΟϊκό Συμβούλιο, επικαλούμενη μέχρι και την αδυναμία της να ανταποκριθεί επαρκώς και αποτελεσματικά στη διατήρηση της ειρήνης και ασφάλειας στην περιοχή. Από

10. Richard G. Lugar, "A New [NATO] Partnership for the Greater Middle East : Combating Terrorism, Building Peace", The Brookings Institutions, March 29, 2004.

πλευράς δε της Λευκωσίας, το θέμα της εμπλοκής του NATO μπορεί να τεθεί επί τάπητος είτε με κατάθεση αίτησης της Κύπρου για ένταξη στον οργανισμό, είτε με συμμετοχή σε άλλες δραστηριότητες του NATO, όπως είναι η Συνεργασία για την Ειρήνη (Partnership for Peace) κλπ. Κάνοντας την ανάγκη αρετή, αλλά κυρίως για να έχει λόγο και ρόλο στο μεταψυχροπολεμικό κόσμο, το NATO μετεξελισσεται σε κάτι διαφορετικό απ' ότι στη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου.

Σε ότι αφορά στην Κύπρο και στο εσωτερικό μέτωπο, τα όποια ιδεολογικά πιστεύω και σημερινές αγκυλώσεις και ιδεοληψίες δε θα πρέπει να στέκονται εμπόδιο στην εξυπηρέτηση του εθνικού συμφέροντος. Ο κόσμος αλλάζει και μη προσαρμογή οδηγεί στον αφανισμό ή στην υποτέλεια.

Γεωστρατηγική ανάλυση της παρούσας συγκυρίας στη Ν.Α. Μεσόγειο.

(Η περίπτωση της ελληνικής γεωστρατηγικής θέσεως και το ζήτημα του "διπλωματικού χρόνου")

Εισήγηση στην Ημερίδα του

Ιωάννη Θ. Μάζη, Καθηγητή Γεωπολιτικής στο Ιόνιο Πανεπιστήμιο, Προέδρου του Επιστημονικού Συμβουλίου του Ινστιτούτου Αμυντικών Αναλύσεων του ΥΠΕΘΑ'.

α. Η αρχή της αλυσιδωτής αντιδράσεως: Το Παλαιστινιακό ζήτημα.

Η μετά Αραφάτ εποχή του Παλαιστινιακού ζητήματος χαρακτηρίζεται από ένα δρομολόγιο δύο διαφορετικών κατευθύνσεων:

1) Την κατεύθυνση της συγκρούσεως μεταξύ των αντιπάλων ομάδων της ΟΑΠ, της Χαμάς (η οποία και εμφανίζει ευρύτερη της Φατάχ λαϊκή αποδοχή), της Χεζμπολά, αλλά και των διαφόρων "αραφατικών" τάσεων που θα οδηγήσει στον όλεθρο την παλαιστινιακή υπόθεση, και

2) Την επιθυμητή κατεύθυνση της εξευρέσεως "συνεχιστού" του Αραφάτ, ο οποίος όμως θα φέρει τα χαρακτηριστικά του αποδεκτού συνομιλητού από την άλλη πλευρά και συγκεκριμένα την ισραηλινή

1. Οι υποστηριζόμενες θέσεις στο παρόν κείμενο εκφράζουν και δεσμεύουν μόνον, και αποκλειστικώς, τον συγγραφέα. Δεν εκφράζουν κατ'ανάγκην το Ι.Α.Α. ή το ΥΠΕΘΑ.

αλλά, και πρωτίστως, την αμερικανική. Στη συγκεκριμένη περίπτωση η αποδοχή του από την αμερικανική πλευρά είναι σημαντικότερη, ως δυναμένη να καλύπτει κατά καλύτερο τρόπο τις παλαιστινιακές διεκδικήσεις, από το αν το πρόσωπο αυτό ετύγχανε της πλήρους αποδοχής της ισραηλινής Κυβερνήσεως. Ο Μαχμούτ Αμπάς, καθώς τα πράγματα εξελίχθηκαν κατά τα προβλεπόμενα, (ο γνωστός με το οργανωσιακό του όνομα ως Αμπού Μάζεν) είναι πλέον ο διάδοχος του Αραφάτ και θεωρείται από την ισραηλινή πλευρά ως σκληρός, αλλά έντιμος διαπραγματευτής χαίρει δε της αποδοχής του αμερικανικού παράγοντος.

Και στις δύο περιπτώσεις βεβαίως, είναι λογικό οι διπλωματικές αναφορές μεταξύ των δύο πλευρών να προσδιορίζονται στη Συμφωνία του Όσλο Ι² και ΙΙ³ και στο κείμενο του "Οδικού Χάρτη"⁴. Και αυτό διότι ήταν κοινώς αποδεκτή από την i) αμερικανική διαιτησία και το Κουαρτέτο⁵ ii) από την ισραηλινή πλευρά και iii) από την παλαιστινιακή πλευρά. Επίσης, iv) έφερε τη σφραγίδα του Αραφάτ, γεγονός που προσδίδει ηθικο-πολιτική δικαίωση στο κείμενο αυτό για την παλαιστινιακή πλευρά και συνεπώς μεγαλύτερη ευκολία νομιμοποιημένων εθνικώς χειρισμών στον παλαιστίνιο διάδοχό του.

2. Συμφωνία του Καΐρου ή Όσλο Ι της 4ης Μαΐου 1994.

3. Συμφωνία της Τάμπα ή Όσλο ΙΙ της 28ης Σεπτεμβρίου 1995 ή Ενδιάμεση Συμφωνία για τη Δυτική Όχθη και τη Λωρίδα της Γάζας.

4. Πρόκειται για το αποτέλεσμα της συνεργασίας των παραγόντων του "Κουαρτέτου" και παρουσιάστηκε για πρώτη φορά από τον Πρόεδρο G. W. Bush την 20η Δεκεμβρίου του 2002.

5. Κουαρτέτο είναι η διπλωματική ονομασία των Η.Π.Α.-Ρωσίας-Ε.Ε. και Ο.Η.Ε.

Επίσης και στις δύο περιπτώσεις, το χρονικό διάστημα καταλήξεως σε κοινώς αποδεκτά συμπεράσματα δε δύναται να είναι ολιγότερο της πενταετίας.

β. Το Συρο-ισραηλινό ζήτημα στη μετά Αραφάτ εποχή (εκδοχή της περιπτώσεως της αναφερομένης στο σημείο Α.2. του κειμένου).

Η ομαλοποίηση των ισραηλινο-παλαιστινιακών ζητημάτων και η προϊούσα θετικώς διαδικασία ειρηνευτικών συνομιλιών μεταξύ των δύο πλευρών είναι φυσικό ότι θα έχει ως συνέπεια την επανεκτίμηση της στάσεως της Συρίας αναφορικά με τις σχέσεις της, με διάφορες ισλαμικές επαναστατικές (παλαιστινιακές ή μη) ομάδες και κινήματα, των οποίων τη δράση ανέχεται ή καλύπτει μέχρι σήμερα, συντηρώντας την έκρυθμη κατάσταση στο Ιράκ.

Η Συρία έχει δύο στρατηγικά ζητήματα εθνικού ενδιαφέροντος τα οποία την απασχολούν: i) το πρώτο είναι η συνεχής και αδιάκοπη παροχή ύδατος από τον Ευφράτη (Τουρκία) σε ποσότητες της τάξεως των 750 κ.μ. /sec και ii) την υπόθεση των Υψιπέδων του Γκολάν, επί και εγγύς των εδαφών των οποίων ευρίσκονται οι πηγές του Ιορδάνη.

Η ομαλοποίηση της διαδικασία ειρήνευσης στο Παλαιστινιακό, με τη συμβολή και της Δαμασκού θα μπορούσε να ενισχύσει τη θέση της και έναντι της Άγκυρας και έναντι του Τελ Αβίβ, ως προς τα δύο αυτά ζητήματα. Επίσης, θα εξαρχαιριζέτο ως παράγων σταθερότητας στη Μ. Ανατολή από την αμερικανική

πλευρά με αποτέλεσμα τα αιτήματά της αυτά να αποκτούσαν και τη συνηγορία της Ουάσιγκτον η οποία θα συμπαρέσυρε την υποστήριξη του Τελ Αβίβ. Τα αποτελέσματα θα ήταν θετικά για τη Δαμασκό και αυτό δε θα αργήσει να γίνει ορατό από τη συριακή πλευρά, βοηθουσών και των θετικών εξελίξεων στην ισραηλινό-παλαιστινιακή διαφορά.

Μια παρόμοια εξέλιξη (ομαλοποίηση Παλαιστινιακού, αποκατάσταση δημοκρατικής νομιμότητας στο Ιράκ, μετά τις εκλογές του Ιανουαρίου, διακοπή συριακής βοήθειας προς ισλαμιστικές και παλαιστινιακές οργανώσεις που δρουν στο Ιράκ, στην Παλαιστίνη και στο Λίβανο εναντίον ισραηλινών στόχων) θα ανεδείκνυε τη Συρία σε σημαντικό στρατηγικό εταίρο των Η.Π.Α. του Ν.Α.Τ.Ο και της Ε.Ε., γεγονός το οποίο θα οδηγούσε στη μείωση της αντίστοιχης στρατηγικής σπουδαιότητας της Άγκυρας.

Η Συρία μόνο όφελος θα είχε να απολαύσει από μια ανάλογη εξέλιξη:

1) Η επανενεργοποίηση του σημαντικού πετρελαιοαγωγού Βαγδάτης-Μπανιάς (Συρία), του οποίου η λειτουργία διεκόπη το 1982 και ο οποίος εν όψει της επαναλειτουργίας των κοιτασμάτων της Μοσούλης και του Κιρκούκ (Σαντζάκι της Μοσούλης) θα μπορούσε να μεταφέρει περί το 1 Mb/d προς την Αν. Μεσόγειο⁶.

6. 1Mb/d = 1.000.000 βαρέλια την ημέρα. Προς το τέλος του περσοϊρακινού πολέμου, το επίπεδο των ιρακινών πετρελαϊκών εξαγωγών από κάθε δυνατή οδό, έφθανε τα 2 Mb/d. Πριν την έναρξη του πολέμου αυτού Μέχρι σήμερα το Ιράκ δεν έχει καταφέρει να επανέλθει στο επίπεδο των εξαγωγών πετρελαίου που είχε διαμορφώσει πριν από την έναρξη των εχθροπραξιών του πολέμου αυτού και τα οποία ανήρχοντο περίπου στα 3 Mb/d.

2) Θεωρητική διασφάλιση της αναφορικά με "κουρδικές ανατρεπτικές δραστηριότητες", την επόμενη μέρα από αυτήν της ιδρύσεως του ομοσπόνδου κουρδικού κράτους στο Σαντζάκιο της Μοσούλης (Β. Ιράκ). Δραστηριότητες όμως, τις οποίες ο γράφων δε θεωρεί πιθανές ή δυνατές.

3) Η επαναπόκτηση δικαιωμάτων στο Γκολάν και σε μέρος των υδατίνων αποθεμάτων του Ιορδάνη.

4) Η ομαλοποίηση όμως των ισραηλο-συριακών σχέσεων στο Γκολάν θα επιτρέψει τη λειτουργία του αγωγού Μοσούλης - Χάιφας, μέσω συριακών εδαφών προσδίδοντας και στη Συρία σημαντική στρατηγική σπουδαιότητα στην περιοχή λόγω της υψηλής ποιότητας του Light Kirkouk oil και του συντόμου της διαδρομής του προς τη Μεσόγειο, μέσω Συρίας (βλ. Χάρτη 1, δύο διαφορετικές διαδρομές. Οικονομικότερη η "Συριακή οδός").

5) Η επίλυση του θέματος του Φράγματος της Ενότητας στον Ποταμό Γιαρμούκ, παραποτάμου του Ιορδάνη, ο οποίος πηγάζει στη Συρία. Η επίλυση του θέματος αυτού, πέραν των καθαρώς αναπτυξιακών και οικονομικών ωφελημάτων, τα οποία θα προκύψουν για τη Συρία⁷, θα αποφέρουν στη Δαμασκό πολιτικό κύρος και φερεγγυότητα στον αραβικό κόσμο, μεγαλύτερη επιρροή στο Αμμάν, ευρεία οικονομική συνεργασία με τις Η.Π.Α. και ενίσχυση της θέσεώς της, ως προς την Άγκυρα, αναφορικά με το ζήτημα του Ευφράτη.

7. βλ. Ι. Θ. Μάζης, Γεωπολιτική των Υδάτων στη Μ. Ανατολή, '1996 (Τροχαλία), '2000 Παπαζήσης, Αθήνα, σ.σ. 286-287.

Στην υδρογεωπολιτική μετρούν τα σύνθετα πλεονεκτήματα. Η Τουρκία προσπαθεί να λειτουργήσει ως περιφερειακή δύναμη στο περιθώριο των συνομιλιών μεταξύ Ιορδανίας-Συρίας-Ισραήλ, αλλά οι δεσμοί της με τους συμμετέχοντες και το μεσολαβητή, όπως και η αξιοπιστία των καλών της υπηρεσιών, τίθενται εν αμφιβόλω από τη διεθνή κοινότητα αφενός μεν λόγω της προσπάθειάς της για επιβολή στρατιωτικών λύσεων στο κουρδικό ζήτημα και αφετέρου λόγω των εμφανών επεκτατικών της βλέψεων στα πετρέλαια της Μοσούλης. Το γεγονός λοιπόν ότι κατέχει την κατά τα ανάντη θέση στον ποταμό Ευφράτη μάλλον ενοχλεί, παρά αποτελεί εγγύηση για τους εμπλεκομένους. Είναι δε φυσικό οι Η.Π.Α να θεωρούν την υπόθεση του Φράγματος της Ενότητας μια εξαιρετική ευκαιρία για να προωθήσουν τα συμφέροντά τους στη Μ. Ανατολή επιδιώκοντας την Ειρήνη και την Ασφάλεια στην περιοχή.

Η μεσολάβηση της -ούτως ή άλλως- εμπλεκόμενης Συρίας στην υπόθεση αυτή είναι φυσικό ότι την αναβαθμίζει στρατηγικά στο γεωπολιτικό υποσύστημα της Μ. Ανατολής μειώνοντας αντιστοίχως τη στρατηγική βαρύτητα της Τουρκίας.

γ. Το ζήτημα της ομαλοποίησης στο Ιράκ-Ομόσπονδο κουρδικό κρατίδιο στο Β. Ιράκ (Σαντζάκι της Μοσούλης).

Η ομαλοποίηση στο Ιράκ, όπως έγινε πλέον εμφανές από τα σημεία (Α) και (Β), θα είναι προϊόν των θετικών εξελίξεων των ειρηνευτικών συνομιλιών στο

Παλαιστινιακό της μετα-αραφατικής εποχής και της εξ αυτού αναμορφώσεως της συριακής εξωτερικής πολιτικής. Η ομαλοποίηση όμως και ο εκδημοκρατισμός, έστω και κατά τα φυλετικο-θρησκευτικά μεσανατολικά πρότυπα, του Ιράκ ενέχει τη δημιουργία ομόσπονδου κουρδικού κρατιδίου στο Σαντζάκι της Μοσούλης.

Το κουρδικό αυτό κρατίδιο -του μεγέθους της Σκωτίας- έχει τα σημαντικότερα αποδεδειγμένα κοιτάσματα αργού πετρελαίου (ποιοτικώς και ποσοτικώς) στην ιρακινή επικράτεια και είναι προς το συμφέρον των δύο αυτών δυνάμεων να έχουν το έλεγχό τους. Το φημισμένο για τη χαμηλή περιεκτικότητά του σε θείο, άρα υψηλότατης ποιότητας πετρέλαιο του Κιρκούκ (Light Kirkuk) είναι επίσης γνωστό και ποθητό, λόγω του χαμηλότατου κόστους εξορύξεώς του, που φθάνει μόλις το ένα δολάριο το βαρέλι. Συγκριτικά αναφέρω ότι τα πετρέλαια του Ομάν και της Μαλαισίας, που θεωρούνται επίσης χαμηλού κόστους εξορύξεως, εγγίζουν τα 5 δολάρια το βαρέλι, ενώ τα πετρέλαια της Β. Θαλάσσης εγγίζουν τα 16 δολάρια το βαρέλι και τα αμερικανικά αποθέματα ξεπερνούν τα 20 δολάρια το βαρέλι.

Εξάλλου, ο πετρελαιοαγωγός Μοσούλης-Ιορδανίας-Χάιφας (Ισραήλ) (βλ. **Χάρτη 1**) θα επαναλειτουργήσει με **απόλυτη αναβάθμιση του Ισραήλ ως σημα-ντικότατου, διεθνούς εμβελείας στρατηγικού ενεργειακού συντελεστή.** Η αναβάθμιση αυτή του Ισραήλ και η ταυτόχρονη υποβάθμιση της "Τουρκίας των στρατηγών" ενισχύει σε μεγάλο βαθμό

και το κουρδικό στοιχείο στην περιοχή, όπως και αναδεικνύει το υπό δημιουργία κουρδικό ομόσπονδο αυτό κρατίδιο στο Β. Ιράκ σε επίσης σημαντικότερο παράγοντα προβολής ισχύος των Η.Π.Α. στη Μ. Ανατολή και θα πρέπει να ιδωθεί και ως εξάρτημα του δικτύου αντιβαλλιστικής αμύνης των Η.Π.Α. (βλ. κατωτέρω, σημείο Ε).

Οι συνεπαγωγές για το μέλλον των στρατηγικών ισορροπιών στην περιοχή της Μ. Ανατολής με δεδομένα τα ανωτέρω αλλά και την άκρως θετική στάση της Ιορδανίας προς τις Η.Π.Α. είναι σχεδόν προφανείς, δηλ.:

Τα κοιτάσματα πετρελαίου του και η μελλοντική ενεργοποίηση της προαναφερθείσας πετρελαϊκής οδού Μοσούλης-Χάιφας (Ισραήλ) (βλ. **Χάρτη 1**) θα αλλάξει στην κυριολεξία τα γεωστρατηγικά και γεωπολιτικά δεδομένα της περιοχής έχοντας επενέργειες ακόμη και στις εσωτερικές πολιτικές ισορροπίες των μεσογειακών κρατών. Μια ματιά στους συνημμένους **Χάρτες 1 και 2**, μας βοηθά να κατανοήσουμε το ότι ο ελέγχων τα κοιτάσματα της Μοσούλης ελέγχει την ενεργειακή των διαδρομή μέσω Τουρκίας (σύνορα Συρίας-Τουρκίας) και την εναλλακτική του υποκατάσταση αναλόγως των επικρατούσων πολιτικών καταστάσεων με αυτήν του δρομολογίου Μοσούλη-Κιρκούκ-Χάιφα.

Είναι βεβαίως προφανές ότι για τους δύο προαναφερθέντες λόγους, το στρατηγικό βάρος της Τουρκίας και στην περίπτωση αυτή θα μειωθεί σημαντικά για την υπερατλαντική πλευρά, προκαλώντας τα ανάλογα διπλωματικά ωφελήματα για την Αθήνα.

Οι κίνδυνοι όμως "κουρδικής αλυτρωτικής εκρήξεως" τους οποίους επικαλείται η τουρκική πλευρά, όπως οι κίνδυνοι τους οποίους διατρέχουν, κατά την Άγκυρα, οι 150.000 Τουρκμένοι οι οποίοι διαβιούν στο Σαντζάκι της Μοσούλης είναι διαφορετικής φύσεως και αξιολογούνται ως παντελώς ανυπόστατοι, ιδιαιτέρως μάλιστα, υπό το καθεστώς της αμερικανο-βρετανικής επιρροής υπό το οποίο θα διατελεί το ομόσπονδο αυτό κρατίδιο.

Ούτως ή άλλως, από αμυντική και πληθυσμιακή άποψη, κάποιας μορφής επιθετική έκρηξη από το κρατίδιο αυτό εναντίον της Τουρκίας, ισοδυναμεί με πιθανή επιθετική ενέργεια του... Λουξεμβούργου εναντίον της Γαλλίας (!) ή των Σκοπίων εναντίον της... Ελλάδος (!).

Από δε την πολιτική πλευρά και με δεδομένη τη ριζική αλλαγή των γεωστρατηγικών παραγόντων στην περιοχή, όπως αναφέρονται στο ανά χείρας κείμενο, τέτοιος κίνδυνος ανάγεται στο χώρο της μεταφυσικής. Οι τουρκικές διαμαρτυρίες εντάσσονται απλούστατα, στο πλαίσιο της προσπάθειας αυξήσεως της διαπραγματευτικής ισχύος της Άγκυρας έναντι των Αγγλο-Αμερικανών για την όσο το δυνατόν μεγαλύτερη "συμμετοχή" της στα πετρελαϊκά κοιτάσματα της περιοχής του Β. Ιράκ. Άλλωστε, η κουρδική εθνότητα στα τουρκικά εδάφη είναι τόσο εξαπλωμένη εδαφικώς (βλ. **Χάρτη 3**) και πληθυσμιακώς, ώστε εάν υπήρχε πράγματι τέτοιος κίνδυνος θα μπορούσε να είχε εκδηλωθεί από τα εδάφη της Β/Α Συρίας ή τα εδάφη του Ν/Δ Ιράν, από χώρες δηλαδή που η Τουρκία ουδέποτε διατηρούσε τις καλύτερες των επαφών και μάλιστα σε

εποχές ισχυρών κλυδωνισμών στις μεταξύ των σχέσεις.

Άλλωστε η ομαλοποίηση στο Αφγανιστάν απελευθερώνει στο εγγύς μέλλον (ορίζοντας πενταετίας) τη δίοδο Κ. Ασίας-Αφγανιστάν-Πακιστάν-Ινδικός Ωκεανός η οποία διοχετεύουσα (βλ. **Χάρτη 4**) τα κοιτάσματα υδρογονανθράκων -και ιδιαιτέρως φυσικού αερίου- δια της συντομότερας οδού προς την ιλιγγιωδώς ανερχόμενη αγορά της Ινδίας, μειώνει ακόμη περισσότερο τη στρατηγική σημασία της Τουρκίας, ως προς τις Η.Π.Α., στο πλαίσιο του γεωπολιτικού Συστήματος Κασπία-Κεντρική Ασία-Μ. Ανατολή.

Και μόνη η συνειδητοποίηση από ελληνικής πλευράς αυτού του γεγονότος θα πρέπει να καταστήσει σαφές στους σχεδιαστές της ελληνικής αμυντικής και εξωτερικής πολιτικής τους κύριους άξονες των κατευθύνσεών τους. Και οι άξονες αυτοί είναι:

1) Προσπάθεια "αγοράς χρόνου" από πλευράς Αθηνών σε ό,τι αφορά διαφορές πάσης φύσεως με τη γείτονα Τουρκία και ιδίως σε ζητήματα που διαμορφώνονται με κυρίαρχο χαρακτηριστικό την πίεση από πλευράς Άγκυρας επί της Αθήνας μεσολαβούσης της Ουάσιγκτον ή/και του Λονδίνου.

2) Η περίπτωση της 3ης Οκτωβρίου παρέχει μια εξαιρετική ευκαιρία για την ελληνική πλευρά να επιτύχει κάτι ανάλογο, αλλά μόνο υπό την προϋπόθεση ότι θα επιτύχει, σε συνεργασία με τη Λευκωσία, την καταγραφή ορισμένων (εκ των στο σημείο Ε του ανά χείρας κειμένου)

προϋποθέσεων, αφορουσών τις ελληνοτουρκικές και τουρκοκυπριακές σχέσεις και στα Συμπεράσματα αυτής της Συνόδου Κορυφής.

Η συμπερίληψη αυτών των προϋποθέσεων και η μετέπειτα διαρκής προσοχή στην εφαρμογή τους από ευρωπαϊκής πλευράς⁸ θα καταστήσουν εφικτή την "αγορά χρόνου" για την Κυπριακή και Ελλαδική πλευρά.

δ. Το σκοπιανό ζήτημα.

Το liberal γραφειοκρατικό κατεστημένο του US Department of State, έχοντας ελαχίστη σχέση με τις αντιλήψεις των ρεπουμπλικανών του κ. Μπους, εκμεταλλευόμενο την ευαισθησία του νεοεκλεγέντος αμερικανού Προέδρου απέναντι στο ισλαμιστικό κίνημα και τις βαλκανικές του παραφυάδες (τις οποίες το ίδιο αυτό κατεστημένο εγκατέστησε και άνδρωσε στην Αλβανία, στο Κόσοβο και στη δυτική FYROM), προέβη στη μη σώφρονα πυροδότηση ενός ζητήματος με την αντίληψη ότι συμβάλλει στη διαδικασία της ανασχέσεως του αλβανοϊσλαμικού επεκτατισμού και αλυτρωτισμού στη Βαλκανική. Η συμβολή του εν λόγω χειρισμού στη διαδικασία της ανασχέσεως αυτής δεν θα ήταν αμφιλεγόμενη, εάν δεν είχε το χαρακτήρα του αιφνιδιασμού φίλης και συμμάχου κυβερνήσεως (Ελλάς), η οποία βοήθησε τις ΗΠΑ με ένα λόχο στο Αφγανιστάν, με μία φρεγάτα που περιπολεί στον Αραβοπερσικό για την περίπτωση του Ιράκ και η οποία ήταν πλήρως αλληλέγγυα σε θέματα καταστολής και πρόληψης της διεθνούς

8. Η οποία ευρωπαϊκή πλευρά δεν θα διστάζει να αναφέρεται σε αυτές για ευνοήτους λόγους...

τρομοκρατίας με την Ουάσιγκτον.

Το ζήτημα της ονομασίας της FYROM υπάγεται σε διαδικασία θεσμοθετημένη, από την Ενδιάμεση Συμφωνία του 1995, στο πλαίσιο διαλόγου υπό την αιγίδα του ΟΗΕ και υποβοηθούντος Ειδικού Μεσολαβητού, του κ. Μ. Νίμιτς. Οιαδήποτε προσπάθεια διπλωματικής αντιμετώπισης αυτού του τετελεσμένου μπορεί πλέον να γίνει στο πλαίσιο της Ε.Ε. και του ΝΑΤΟ όπως εξήγγειλε ήδη από τις Βρυξέλλες ο έλληνας Πρωθυπουργός κ. Κ. Καραμανλής, αλλά και στο ήδη υπάρχον πλαίσιο του ΟΗΕ.

Το ζήτημα, όμως, των πιθανών ελληνικών διπλωματικών πιέσεων προς τη FYROM, εντός του ευρωπαϊκού πλαισίου, προσθέτει ακόμη ένα θέμα "δυσαρέσκειας" των ευρωπαίων εταίρων μας έναντι των Αθηνών και βαρύνει την ήδη βεβαρυμένη ατζέντα των ελληνο-ευρωπαϊκών "δυσαρέστων" θεμάτων που θα συζητηθούν (;) την 3η Οκτωβρίου ενόψει της γνωστής υποθέσεως περί ημερομηνίας ενάρξεως των διαδικασιών εισδοχής της Τουρκίας στην Ε.Ε.

Ίσως στο σημείο αυτό θα έπρεπε να αναζητηθεί και η βαθύτερη σκοπιμότητα της αιφνιδιαστικής αυτής, όσο και άκομψης διπλωματικής, ενεργείας του αμερικανικού ΥΠΕΞ. Πρέπει λοιπόν η ελληνική πλευρά να μην ενδώσει στον πειρασμό να μεγαλοποιήσει το ζήτημα του σκοπιανού ονόματος για λόγους (αμφιβόλου πάντως) εσωτερικής καταναλώσεως, διότι μειώνει την διαπραγματευτική της ικανότητα και τα αντίστοιχα όπλα της στα ζητήματα των

ρητρών που θα πρέπει να απαιτήσει να ικανοποιηθούν, ενόψει της τουρκικής ημερομηνίας ενάρξεως διαδικασιών εισδοχής.

Πρέπει ακόμη να καταστεί σαφές προς την Κυβέρνηση Μπους ότι το ζήτημα που πραγματικώς οφείλει να την απασχολεί είναι η εξάπλωση του ισλαμο-αλβανικού αλυτρωτισμού στα Βαλκάνια και όχι άλλες "βαλκανικού τύπου" περιπέτειες που αναιρούν οποιαδήποτε σταθεροποιητική προσπάθεια στα Βαλκάνια.

Στο σημείο αυτό, εκτιμά ο συντάκτης, ότι τα συμφέροντα της χώρας αλλά και της Κυπριακής Δημοκρατίας έχουν πολλά κοινά σημεία με αυτά του Τελ Αβίβ και πρέπει να ιδωθούν από την πλευρά αυτή οι ελληνο-ισραηλινές και κυπριο-ισραηλινές σχέσεις με στόχο τη στρατηγική τους βελτίωση. Η πραγμάτωση του ενδεχομένου αυτού θα συμβάλει επίσης, στη μείωση του στρατηγικού βάρους της γείτονος, πρέπει όμως να αντιμετωπισθεί χωρίς χρονοτριβή.

Ε. Το ελληνο-τουρκικό και ελληνο-τουρκο-κυπριακό ζήτημα.

Είναι σαφές ότι η ελληνική πλευρά έχει ζητήματα/προϋποθέσεις να θέσει (για την αποδοχή από πλευράς της αποδόσεως της τουρκικής ημερομηνίας), ενόψει της 3ης Οκτωβρίου.

- 1) Την προϋπόθεση άρσεως του casus belli εις βάρος της χώρας από πλευράς Τουρκίας.
- 2) Την προϋπόθεση του "νομικώ τω τρόπω" καθορισμού της υφαλοκρηπίδος

του Αιγαίου και αποδοχή αυτού του τρόπου ως μοναδικού από την πλευρά της Άγκυρας.

Από τη νόμιμη Κυπριακή Κυβέρνηση πρέπει να απαιτηθούν οι κάτωθι προϋποθέσεις για το ίδιο κείμενο των Συμπερασμάτων:

- 1) Αναγνώριση της Κυπριακής Δημοκρατίας από πλευράς Άγκυρας
- 2) Αποχώρηση των στρατευμάτων Κατοχής από τη Νήσο
- 3) Αποχώρηση μέρους των Τούρκων εποίκων από τη Νήσο
- 4) Κατάθεση αιτήσεως από πλευράς Λευκωσίας για την ένταξη της Κυπριακής Δημοκρατίας στο ΝΑΤΟ.

Το πρώτο είναι λογικώς και νομικώς απαραίτητο προαπαιτούμενο για ένα κράτος που επιθυμεί να γίνει μέλος της ευρωπαϊκής οικογένειας και τα δύο επόμενα σημεία συνοδεύονται από σχετικές αποφάσεις του ΟΗΕ υποστηριζόμενα από το Διεθνές Δίκαιο, ούτως ή άλλως.

Αυτή είναι η σημαντική πτυχή των διαπραγματεύσεων και όχι η διολίσθηση προς τη σκοπιανολογία.

Στ. Κοινές θέσεις Ελλάδος - Ισραήλ όσον αφορά στο Κυπριακό ζήτημα.

Το Ισραήλ και η Ελλάδα αντιτίθενται στη διχοτόμηση της Κύπρου για αρκετούς και ιδιαίτερα σημαντικούς λόγους:

1. Το ενδεχόμενο μόνιμης διχοτόμησης της κυπριακής πρωτεύουσας θα αποτελέσει επιζήμια εξέλιξη για την

Ιερουσαλήμ, καθώς το τρέχον καθεστώς στη Λευκωσία προσομοιάζει με τη διχοτόμηση των Ιεροσολύμων πριν το 1967. Η διχοτόμηση της Λευκωσίας θα αποτελούσε κακό προηγούμενο για την ισραηλινή διεκδίκηση υπέρ μιας αδιαίρετης Ιερουσαλήμ, ένα από τα σημαντικότερα ζητήματα προς επίλυση σε μια τελική αραβο-ισραηλινή συμφωνία ειρήνης. Μια ομόσπονδη λύση θα μπορούσε να ενώσει τη Λευκωσία και να ισχυροποιήσει τη θέση του Ισραήλ για ένα ανάλογο καθεστώς, όσον αφορά στην Ιερουσαλήμ.

2. Η Ελλάδα και το Ισραήλ αντιτίθενται στην πιθανότητα δημιουργίας ενός ριζοσπαστικού ισλαμιστικού κράτους στη Βόρεια Κύπρο. Κατά την περίπτωση διχοτόμησης, η ριζοσπαστικοποίηση ισλαμιστικών στοιχείων στο τουρκοκρατούμενο κομμάτι της Κύπρου, ως αποτέλεσμα οικονομικού και πολιτικού αναβρασμού, αποτελεί εξέλιξη η οποία απειλεί την εθνική ασφάλεια του Ισραήλ.

3. Η διχοτόμηση δεν κρίνεται ωφέλιμη για καμία από τις δύο χώρες στην περιοχή. Η διχοτόμηση της Ινδίας και του Πακιστάν το 1974 αποτελεί εξαιρετικό παράδειγμα. Παρόλο που έγινε αποδεκτή και από τις δύο πλευρές, εξελίχθηκε σε έναν αγώνα εξοπλισμών ο οποίος απέκτησε τελικώς τη μορφή ανταγωνισμού σε πυρηνικά όπλα. Ένας αντίστοιχος αγώνας εξοπλισμών στην Κύπρο θα οδηγούσε σαφώς σε περαιτέρω αστάθεια στην ευρύτερη περιοχή.

Ζ. Αντιβαλλιστική άμυνα των Η.Π.Α. και γεωστρατηγικές επιπτώσεις στην περιοχή της Μ. Ανατολής: ο στρατηγικός ρόλος της Ελλάδας.

Σύμφωνα με πρόσφατη μελέτη των αμερικανικών υπηρεσιών πληροφοριών, αναμένεται η ανάπτυξη Διεπειρωτικών Βαλλιστικών Πυραύλων (ICBMs-Intercontinental Ballistic Missiles), από "εχθρικές" χώρες, σε ένα διάστημα 10-15 ετών από σήμερα. Στο διάστημα αυτό θα πρέπει να ευοδωθούν οι ερευνητικές προσπάθειες για την ανάπτυξη αποτελεσματικής άμυνας κατά τη φάση της εκτόξευσης.

Στην ίδια μελέτη, ωστόσο, υποστηρίζεται, ότι η εξουδετέρωση στη φάση εκτόξευσης είναι εφικτή, όταν η απειλή προέρχεται από πλοία που θα επιχειρήσουν την εκτόξευση βαλλιστικού πυραύλου μικρού ή μέσου βεληνεκούς (S/MRBM-Short/Medium Range Ballistic Missile), στα ανοιχτά των Ηνωμένων Πολιτειών. Αυτό που απαιτείται είναι η παρακολούθηση του εχθρικού πλοίου από πολεμικά σκάφη με αντιβαλλιστικές δυνατότητες, σε απόσταση μικρότερη των 40 χιλιομέτρων.

Πρακτικά και σε πολιτικό επίπεδο, τα συμπεράσματα της μελέτης καταδεικνύουν, ότι οι Ηνωμένες Πολιτείες σε κάθε περίπτωση θα χρειαστούν τη συνεργασία χωρών οι οποίες βρίσκονται γεωγραφικά πλησίον των "εχθρικών" χωρών. Υπολογίζεται, ότι οι αντιβαλλιστικές δυνάμεις θα πρέπει να βρίσκονται σε απόσταση 400-1000 χιλιομέτρων από το σημείο εκτόξευσης. Η γεωγραφική εγγύτητα της Ελλάδας με τη Μέση Ανατολή και χώρες από τις οποίες μπορεί να προκύψουν προβλήματα στο μέλλον (π.χ. Ιράν), την εντάσσει στην ομάδα των χωρών, τη συνεργασία των οποίων θα ζητήσουν οι Ηνωμένες

Πολιτείες. **Ιδιαίτερα αν η Ελλάδα αναπτύξει ναυτικά συστήματα, τα οποία θα μπορούν να λειτουργήσουν ως πλωτές αντιβαλλιστικές βάσεις, θα μπορούσε να λειτουργήσει ως το "αντιβαλλιστικό προπύργιο" τόσο των ΗΠΑ, όσο και της Ευρώπης.**

Η πιθανολογούμενη απόκτηση του ισραηλινού αντιβαλλιστικού συστήματος Arrow 2 από την Τουρκία⁹ και η πιθανή ένταξη της Τουρκίας στην ομάδα των χωρών "πρώτης γραμμής" για την αμερικανική αντιβαλλιστική άμυνα, καθιστούν ιδιαίτερα σημαντικό για τα ζωτικά ελληνικά συμφέροντα το συγκεκριμένο ζήτημα. Επίσης, αν η πληροφορία αυτή είναι ορθή, φαίνεται ότι ο Πρόεδρος Μπους θα δώσει μεγάλη έμφαση στην ανάπτυξη της αντιβαλλιστικής άμυνας.

Επίσης, αν αληθεύει η ανωτέρω πληροφορία, μάλλον επιβεβαιώνεται η εκτίμηση ότι ο Πρόεδρος Μπους θα δώσει μεγάλη έμφαση στην ανάπτυξη της αντιβαλλιστικής άμυνας.

Κρίνεται σκόπιμο να αρχίσει να διερευνάται από τις αρμόδιες υπηρεσίες των Υπουργείων Άμυνας και Εξωτερικών το πώς θα μπορούσε η Ελλάδα να ενταχθεί στο δίκτυο συστημάτων αντιβαλλιστικής προστασίας της Ευρώπης και της Δύσης συνολικότερα και τα πιθανά οφέλη και τα προβλήματα που θα μπορούσαν να προκύψουν από παρόμοια εξέλιξη.

Μια τέτοια εξέλιξη θα γεννούσε για την Ελλάδα κινδύνους, αλλά και ευκαιρίες.

9. Όπως ανέφερε δημοσίευμα της εφημερίδας "TA NEA" της 10ης Νοεμβρίου 2004

Η συμμετοχή στην υπό δημιουργία παγκόσμια αντιβαλλιστική "ομπρέλα" των Η.Π.Α, θεωρητικά τουλάχιστον, θα μπορούσε να αναδείξει την Ελλάδα σε χώρα-στόχο των "επικίνδυνων χωρών-παριών" του διεθνούς συστήματος. Ο αντίλογος όμως, αφορά στις δυνατότητες που διανοίγονται για τη διεξαγωγή επιτυχών διαπραγματεύσεων με τις Ηνωμένες Πολιτείες, οι οποίες θα μπορούσαν να καταλήξουν στην αποκόμιση σημαντικών ωφελημάτων σε πολιτικό, στρατιωτικό και τεχνολογικό επίπεδο. Όσον αφορά στις ελληνικές ένοπλες δυνάμεις, θα μπορούσαν να αποκτήσουν πρόσβαση σε οπικά συστήματα για τα οποία μέχρι στιγμής υπάρχει απαγόρευση εξαγωγής, η ελληνική αμυντική βιομηχανία θα μπορούσε να διεκδικήσει συμμετοχή στα ερευνητικά προγράμματα που θα διασφαλίσουν τη βιωσιμότητά τους. Η αμυντική συνεργασία με το Ισραήλ, παράλληλα με την προαναφερθείσα με τις ΗΠΑ, κρίνεται ως απαραίτητη ιδιαίτερα στον τομέα συμπαραγωγής οπλικής τεχνολογίας.

Οι κίνδυνοι μείωσης της στρατηγικής σημασίας της χώρα μας στον τομέα της αντιβαλλιστικής άμυνας των Η.Π.Α. προέρχονται από τη δυνητική εκμετάλλευση από πλευράς Η.Π.Α. της γεωγραφικής περιοχής του βορείου (κατεχομένου) τμήματος της Κύπρου, των ανατολικών περιοχών της Βαλκανικής (Βουλγαρία, Ρουμανία), νοτίων γεωγραφικών ζωνών των Βαλτικών Χωρών (Εσθονία, Λετονία, Λιθουανία) και της Φινλανδίας και (ως δεύτερη γραμμή αντιβαλλιστικής αμύνης)

αυτήν των κρατών της Ανατολικής Ευρώπης (Τσεχία, Σλοβακία, Πολωνία).

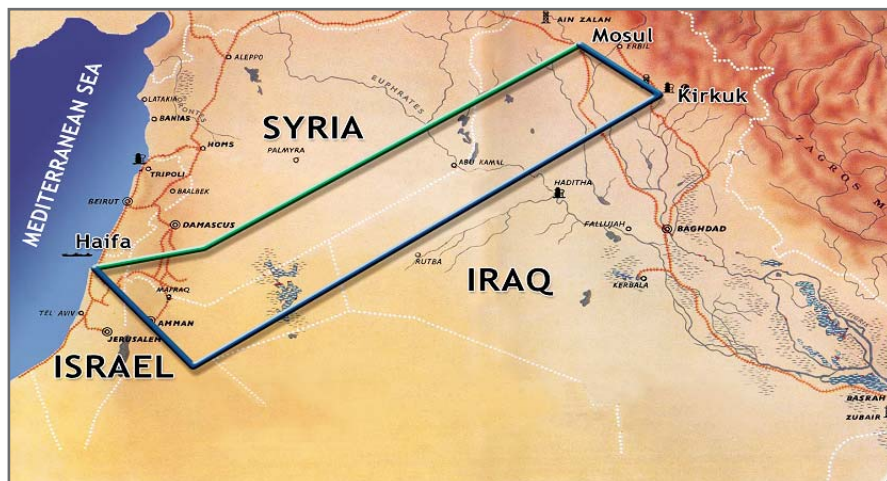
Η Ελλάδα θα πρέπει να εκμεταλλευθεί όλες εκείνες τις γεωφυσικές της ιδιαιτερότητες (Αιγαίο, Ιόνιο) που τις επιτρέπουν να παραμένει στο γεωστρατηγικό παίγνιο της περιοχής με δικό της ιδιαίτερο ρόλο. Αν όμως, ο θαλάσσιος χαρακτήρας της Ελλάδος αλλοιωθεί και η εθνική της κυριαρχία επί των υδάτων του Αιγαίου Αρχιπελάγους μειωθεί με οποιοδήποτε τρόπο, η χώρα παύει να διαδραματίζει στρατηγικό ρόλο στο γεωπολιτικό υποσύστημα της Ανατολικής Μεσογείου, χάνει την βαρύτητά της ως στρατηγικός σύμμαχος των Η.Π.Α. εφόσον σε χερσαίο επίπεδο υποκαθίσταται εύκολα και ανώδυνα από τα ανωτέρω εθνικοχωρικά συμπλέγματα.

Για την επίτευξη όλων των ανωτέρω απαιτείται μείωση του στρατηγικού βάρους της γείτονος η οποία θα επισυμβεί συν τω χρόνω λόγω των προαναφερθεισών εξελίξεων στην περιοχή. Ο χρόνος, όμως αυτός πρέπει πάση θυσία να εξευρεθεί. Και θα εξευρεθεί εφόσον η 17η Δεκεμβρίου έχει ήδη θέσει τα θεμέλια για την εξεύρεσή του. Αρκεί η 3η Οκτωβρίου να τα κατοχυρώσει.

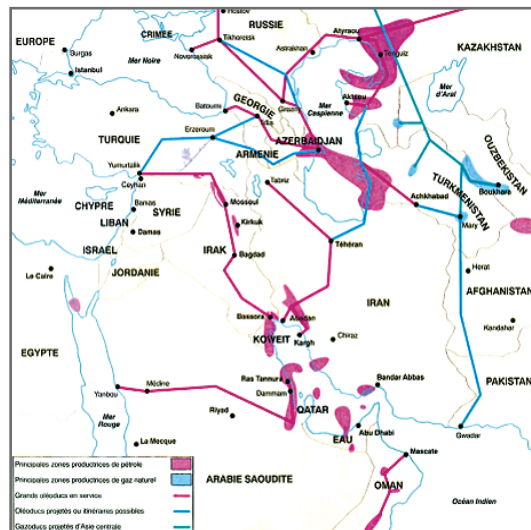
ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΗ

Επιθεώρηση

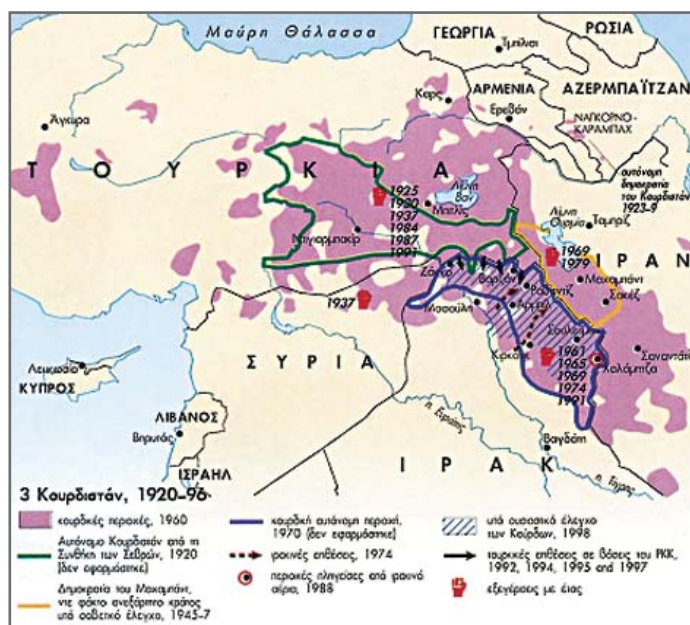
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΧΑΡΤΩΝ

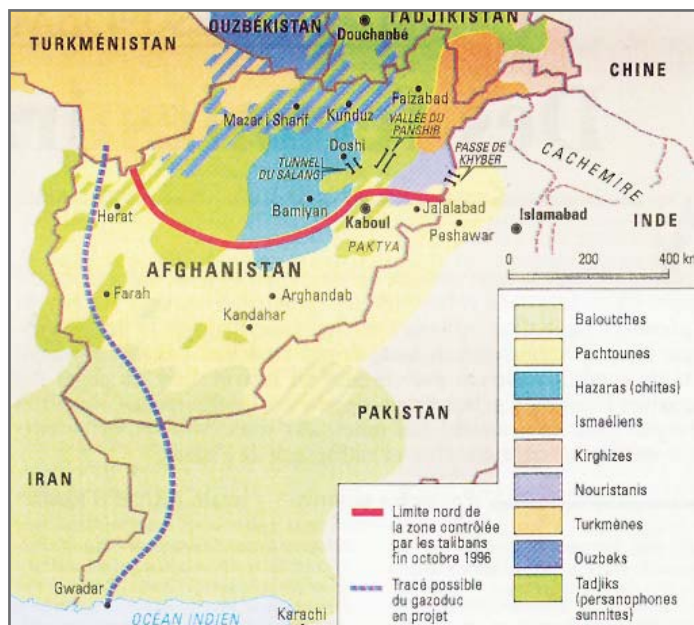
χάρτης 1

χάρτης 2

χάρτης 3

χάρτης 4

Η υψηλή στρατηγική των ΗΠΑ στον "πόλεμο κατά της τρομοκρατίας"

Εισήγηση στην Ημερίδα του
Χαράλαμπου Παπασωτηρίου, Αναπληρωτή
Καθηγητή Παντείου, Μέλος ΕΣ του ΙΑΑ,
Εταίρος του ΙΔΙΣ

Εισαγωγή

Σκοπός του άρθρου αυτού είναι να αναλύσει τις αλλαγές που επέφερε η 11η Σεπτεμβρίου στην αμερικανική υψηλή στρατηγική. Η τρομοκρατική αυτή επίθεση επέβαλε νέες μεσοπρόθεσμες προτεραιότητες στην αμερικανική πολιτική, που πρόσκαιρα τουλάχιστον επισκίασαν προγενέστερα ζητήματα από τη σκοπιά των ΗΠΑ. Οι πάγιοι μακροπρόθεσμοι στόχοι των ΗΠΑ δεν έχουν αλλάξει θεμελιωδώς, επηρεάζονται ωστόσο από την υψηλή προτεραιότητα που έχει αποκτήσει ο "πόλεμος κατά της τρομοκρατίας", με βαρυσήμαντες συνέπειες για την περιφέρεια της Ελλάδας λόγω της εγγύτητάς της στη Μέση Ανατολή.

Η μεσοπρόθεσμη απορρόφηση των ΗΠΑ με τον "πόλεμο κατά της τρομοκρατίας" συνδέεται με το γεγονός, ότι οι ΗΠΑ δεν αντιμετωπίζουν στην παρούσα συγκυρία σημαντικές απειλές από άλλες μεγάλες δυνάμεις, καθώς δεσπόζουν στο διεθνή καταμερισμό ισχύος. Ειδικά, όσον αφορά τη στρατιωτική ισχύ, η αμερικανική υπεροχή αυξάνεται έναντι των άλλων μεγάλων δυνάμεων, όπως φαίνεται από τον Πίνακα 1.

Πίνακας 1: Αμυντικές δαπάνες μεγάλων δυνάμεων ως ποσοστό των αμυντικών δαπανών ΗΠΑ¹

	Ιαπωνία	Βρετανία	Γαλλία	Γερμανία	Ρωσία	Κίνα
1994	13,1%	12,0%	11,2%	9,0%	4,7%	4,0%
2003	11,2%	8,9%	8,4%	6,5%	3,1%	7,9%

Σήμερα η σημαντικότερη απειλή για τις ΗΠΑ είναι να δεχθούν νέα τρομοκρατικά πλήγματα της κλίμακας της 11ης Σεπτεμβρίου ή χειρότερα και όχι οι παραδοσιακές απειλές από άλλες μεγάλες δυνάμεις.

1. Ο αντίκτυπος της 11ης Σεπτεμβρίου

Η τρομοκρατική επίθεση της 11ης Σεπτεμβρίου στα χρηματοοικονομικά και στρατιωτικά κέντρα των ΗΠΑ υπήρξε η ισχυρότερη επίθεση εδώ και αιώνες από μη κρατικό παράγοντα στο κέντρο μιας μεγάλης δύναμης. Ως εκ τούτου ανέδειξε μια σοβαρή αδυναμία στο υφιστάμενο σύστημα των κυρίαρχων κρατών. Τα κυρίαρχα κράτη υποτίθεται μονοπωλούν τη χρήση βίας, επιβάλλοντας την εξουσία τους σε μη κρατικούς παράγοντες. Η εσωτερική κυριαρχία αναφέρεται στην ικανότητα των κρατών να προστατεύουν τους κατοίκους τους από μη κρατικές

1. Οι υπολογισμοί των ποσοστών έγιναν με βάση τα στοιχεία για αμυντικές δαπάνες, σε σταθερά δολάρια και ισοτιμίες του 2000, στο Stockholm International Peace Research Institute (SIPRI), military expenditure database.

απειλές. Ωστόσο το σύστημα των κυρίαρχων κρατών δε λειτουργεί εξίσου καλά παντού στην υφήλιο. Σε κάποιες περιφέρειες το οργανωμένο έγκλημα οι παραστρατιωτικές ομάδες ελέγχουν οικονομικούς και στρατιωτικούς πόρους, που συγκρίνονται με αυτούς των κρατών, εντός των οποίων ενεργοποιούνται.

Κάποια κράτη έχουν καταρρεύσει και βρίσκονται σε κατάσταση αναρχίας. Στην υποσαχάρια Αφρική οι εμφύλιοι ή διεθνείς πόλεμοι των τελευταίων δεκαπέντε ετών έχουν προκαλέσει πάνω από 10 εκατομμύρια θανάτους. Το σύστημα των κυρίαρχων κρατών παρέχει βέβαια ασφάλεια και σταθερότητα στον αναπτυσσόμενο κόσμο και σε μεγάλα τμήματα της υπόλοιπης υφής. Η 11η Σεπτεμβρίου όμως έδειξε, ότι ο αναπτυσσόμενος κόσμος δε μπορεί να απομονωθεί ερμητικά από τις μη κρατικές απειλές που ταλανίζουν τα ασταθή τμήματα του πλανήτη.

Οι παραστάσεις απειλής που προέκυψαν από την 11η Σεπτεμβρίου μεγενθύνθηκαν από τους εξής παράγοντες:

α) Οι γνώριμοι κανόνες της αποτροπής δε λειτουργούν ενάντια σε έναν μη κρατικό παράγοντα, που διαθέτει φανατικά στελέχη διατεθειμένα να αυτοκτονήσουν διενεργώντας επιθέσεις. Από τη σκοπιά των ΗΠΑ ήταν ευκολότερο να αποτραπεί επίθεση από την πανίσχυρη Σοβιετική Ένωση παρά από την Αλ Κάιντα².

β) Μετά την 11η Σεπτεμβρίου

2. Fouad Ajami, "The Sentry's Solitude", Foreign Affairs, Vol. 80, No. 6 (November/December 2001). William Perry, "Preparing for the Next Attack", Foreign Affairs, Vol. 80, No. 6 (November/December 2001).

ενισχύθηκαν οι φόβοι για τρομοκρατικές επιθέσεις με μέσα μαζικής καταστροφής. Πρέπει να σημειωθεί, ότι ειδικοί όπως ο Graham Allison, ο Robert Art και ο Martin Van Creveld προειδοποιούσαν για την απειλή της τρομοκρατίας με μέσα μαζικής καταστροφής, ήδη από τη δεκαετία του 1990³.

γ) Η Αλ Κάιντα και το δίκτυο των συνδεδεμένων οργανώσεων έχει αποκτήσει μια εκπληκτική γεωγραφική ευρύτητα. Ισλαμιστικές επιθέσεις και αναταραχές, που διενήργησε ή υποστήριξε η Αλ Κάιντα, έχουν λάβει χώρα σε κράτη με μουσουλμανικές μειονότητες όπως η Ρωσία, η Κίνα, η Ινδία, η Βοσνία, οι Φιλιππίνες, η Εριτρέα και χώρες της Κεντρικής Ασίας, καθώς και σε κράτη με μουσουλμάνους μετανάστες, όπως η Γαλλία και η Ισπανία. Οι ισλαμιστές έχουν επίσης πλήξει μουσουλμανικές χώρες όπως η Αίγυπτος, η Σαουδική Αραβία, η Αλγερία, το Μαρόκο, η Ινδονησία, η Νιγηρία και το Σουδάν. Οι ΗΠΑ είχαν δεχθεί, πριν την 11η Σεπτεμβρίου, επιθέσεις σε στρατώνες στη Σαουδική Αραβία, στις πρεσβείες τους στην Κένυα και την Τανζανία, καθώς και στο πολεμικό σκάφος Cole στην Υεμένη⁴.

Η 11η Σεπτεμβρίου άλλαξε την κλίμακα της τρομοκρατικής αυτής απειλής

3. Βλέπε ενδεικτικά Martin Van Creveld, Technology and War, New York: The Free Press, 1989, σελ. 297-309, και Robert Art, "Geopolitics Updated: The Strategy of Selective Engagement", International Security, 23:3 (Winter 1998/1999), σελ. 84-88.

4. Για τις διαστάσεις της ισλαμιστικής τρομοκρατίας πριν την 11η Σεπτεμβρίου βλέπε Richard Falkenrath, "Analytic Models and Policy Prescription: Understanding Recent Innovation in U.S. Counterterrorism", Studies in Conflict & Terrorism, 24, 2001.

και ενεργοποίησε το σύνολο σχεδόν της διεθνούς κοινότητας. Η βασική προσέγγιση των ΗΠΑ ήταν μέσω του συστήματος των κυρίαρχων κρατών. Καθώς όλη η οικουμένη είναι κατανομημένη σε επικράτειες κυρίαρχων κρατών, εξορισμού το δίκτυο της Αλ Κάιντα κινείται εντός των κρατών. Σύμφωνα με τους αμερικανικούς υπολογισμούς, είχε διεισδύσει σε 60 κράτη, μεταξύ των οποίων ήταν οι ίδιες οι ΗΠΑ, καθώς και σύμμαχοί τους, όπως η Βρετανία, η Γερμανία, η Ιταλία, η Ισπανία, η Ολλανδία και το Βέλγιο. Εφόσον τα κράτη ασκούσαν αποτελεσματικά την εσωτερική κυριαρχία τους, θα έπρεπε να είναι σε θέση να εξαρθρωθούν και να εξουδετερώσουν το δίκτυο.

Το καθεστώς των Ταλιμπάν στο Αφγανιστάν, που αρνήθηκε να εξουδετερώσει τις κεντρικές βάσεις της Αλ Κάιντα, οι οποίες βρίσκονταν στην επικράτειά του, ανατράπηκε ταχύτατα το φθινόπωρο του 2001. Οι Ταλιμπάν ωστόσο αποτελούσαν εξαίρεση. Κατά κανόνα τα κράτη αύξησαν τις προσπάθειές τους να συλλάβουν ισλαμιστές τρομοκράτες, να εξουδετερώσουν τις πηγές χρηματοδότησής τους και να διακόψουν τις επικοινωνίες τους. Αύξησαν επίσης τη διακρατική συνεργασία τους στα επίπεδα των υπηρεσιών πληροφοριών, των αστυνομικών αρχών και των δικαστικών συστημάτων.

Οι διώξεις ισλαμιστών τρομοκρατών, στα δικαστήρια της Δυτικής Ευρώπης και των ΗΠΑ, αποκάλυψαν μια εξαιρετικά δυσάρεστη πραγματικότητα: η κατήχηση μουσουλμάνων στον φανατικό

ισλαμισμό και η στρατολόγησή τους στις τρομοκρατικές οργανώσεις έλαβε χώρα σε μεγάλο βαθμό εντός των αναπτυσσόμενων κρατών. Εν μέρει αυτό συνέβη σε τζαμιά με ισλαμιστές ιμάμηδες, που είχαν εκδιωχθεί από τις χώρες τους. Η Αίγυπτος για παράδειγμα είχε έντονο πρόβλημα ισλαμιστικής τρομοκρατίας κατά τη δεκαετία του 1990, το κατέστειλε με δρακόντια μέτρα, αλλά στη διαδικασία αυτή διέφυγαν στο εξωτερικό ισλαμιστές, που έγιναν δεκτοί στη Δυτική Ευρώπη, στα πλαίσια των γενναιόδωρων δυτικοευρωπαϊκών νομοθεσιών περί ασύλου. Πριν την 11η Σεπτεμβρίου, η μόνη δυτικοευρωπαϊκή χώρα που είχε υιοθετήσει σχετικά αποτελεσματικά μέτρα ενάντια στην εισροή ισλαμιστών ήταν η Γαλλία, εξαιτίας των τρομοκρατικών επιθέσεων που είχε δεχθεί από Αλγερινούς ισλαμιστές στα μέσα της δεκαετίας του 1990.

Οι διώξεις αποκάλυψαν επιπλέον τον σκοτεινό ρόλο σαουδικών παραγόντων. Η Σαουδική Αραβία υπήρξε σταθερός σύμμαχος της Δύσης, και πιο συγκεκριμένα των ΗΠΑ, σε όλη τη μεταπολεμική περίοδο. Η σαουδική μοναρχία, ωστόσο, στηρίχθηκε στο εσωτερικό της σε μια μακροχρόνια συμμαχία με τους ουάχαμπι, μια φανατική και πολιτισμικά αντιδυτική σέκτα του Ισλάμ. Σαουδικές θρησκευτικές οργανώσεις και φιλανθρωπικά ιδρύματα βρέθηκαν να προωθούν διεθνώς την αντιδυτική αυτή εκδοχή του Ισλάμ, προωθώντας έτσι το φανατικό ισλαμισμό που τροφοδότησε την τρομοκρατία. Ορισμένα φαινομενικά αγαθοεργή ιδρύματα ανακαλύφθηκε ότι ήταν άμεσα συνδεδεμένα με τρομοκρατικές οργανώσεις. Τέτοια ιδρύματα

ενεργοποιούνταν σε ευρύτερες περιοχές του πλανήτη, έχοντας στη διάθεσή τους μεγάλους πόρους από τα πετροδολάρια της Σαουδικής Αραβίας⁵.

Δεδομένης της ευρύτητας του φαινομένου του φανατικού αντιδυτικού ισλαμισμού, τα αστυνομικά μέτρα και οι δικαστικές διώξεις δεν επαρκούν για τη μακροπρόθεσμη αντιμετώπιση του προβλήματος. Στις ΗΠΑ και στην Ευρώπη αναπτύχθηκε μετά την 11η Σεπτεμβρίου έντονος προβληματισμός για τα αίτια του φανατικού ισλαμισμού και της προϊούσης τρομοκρατίας, ώστε πέραν της καταστολής να αντιμετωπισθεί το πρόβλημα στις ρίζες του.

Στις ΗΠΑ επικράτησε η αντίληψη, ότι τα βαθύτερα αίτια του φανατικού αντιδυτικού ισλαμισμού βρίσκονται στην αδυναμία του αραβικού και γενικότερα του μουσουλμανικού κόσμου να ανταποκριθεί στις προκλήσεις της νεοτερικότητας. Σύμφωνα με το σκεπτικό αυτό, ο αραβικός κόσμος κατά την εποχή της αποαποικιοποίησης, στη δεκαετία του 1950, φαινόταν να έχει λαμπρές αναπτυξιακές προοπτικές, καθώς ήταν προικισμένος με μεγάλα πετρελαϊκά αποθέματα. Ο κυρίαρχος τότε αραβικός εθνικισμός διακατέχονταν από πνεύμα αισιοδοξίας. Κατά την ίδια εποχή χώρες

της Απω Ανατολής, όπως η Ταϊβάν, η Νότια Κορέα και η Σιγκαπούρη δυσκολεύονταν να εξασφαλίσουν ακόμα και επαρκή τροφή για τους πληθυσμούς τους. Λίγες δεκαετίες αργότερα η εικόνα έχει αντιστραφεί. Οι "τίγρεις" της Απω Ανατολής έχουν πλησιάσει ή περάσει τα αναπτυξιακά επίπεδα της Δύσης, ενώ ο αραβικός χώρος βρίσκεται σε τέλμα, οδηγώντας τον αραβικό εθνικισμό σε αδιέξοδο και ωθώντας τμήματα των αραβικών, αλλά και άλλων μουσουλμανικών κοινωνιών προς τον οπισθοδρομικό θεοκρατικό φονταμενταλισμό των ισλαμιστών⁶.

Την εικόνα αυτή επιβεβαίωσε η έκθεση περί της ανθρώπινης ανάπτυξης στον αραβικό χώρο (Arab Human Development Report) του 2002, γραμμένη από Αραβες διανοούμενους, που συντάχθηκε για λογαριασμό του Προγράμματος Ανάπτυξης των Η.Ε. σε συνεργασία με το Αραβικό Ταμείο για την Οικονομική και Κοινωνική Ανάπτυξη (Arab Fund for Economic and Social Development). Σύμφωνα με την έκθεση, το ΑΕΠ της Ισπανίας υπερβαίνει το σύνολο των ΑΕΠ και των 22 αραβικών κρατών μαζί. Η οικονομική αυτή καθυστέρηση των αραβικών κρατών αποδίδεται στην έκθεση σε σοβαρές πολιτικές και κοινωνικές αδυναμίες. Στην έκθεση αναφέρεται, ότι "το κύμα εκδημοκρατισμού, που μεταμόρφωσε το σύστημα διακυβέρνησης του μεγαλύτερου μέρους της Λατινικής Αμερικής και της Απω Ανατολής κατά τη δεκαετία του 1980 και στις αρχές της

5. "Charitable and Humanitarian Organizations in the Network on International Terrorist Financing", testimony of Matthew A. Levitt, Senior Fellow in Terrorism Studies, The Washington Institute for Near East Policy, before the United States Subcommittee on International Trade and Finance, Committee on Banking, Housing, and Urban Affairs, August 1, 2002. Για μια σε βάθος παρουσίαση της δραστηροποίησης μιας φαινομενικά αγαθοεργούς οργάνωσης, της al-Waqf Foundation, στη Δυτική Ευρώπη, βλέπε Wall Street Journal-Europe, 15 April 2003.

6. Bernard Lewis, "The Roots of Muslim Rage: Why so many Muslims resent the West, and why their bitterness will not easily be mollified", The Atlantic Monthly, Σεπτέμβριος 1990.

δεκαετίας του 1990, μόλις άγγιξε τα αραβικά κράτη", τα οποία έχουν μείνει πίσω, όσον αφορά τα ανθρώπινα δικαιώματα και ελευθερίες, τα πολιτικά δικαιώματα, την ανεξαρτησία των μέσων ενημέρωσης και τον έλεγχο της εξουσίας.

Στον τομέα της εκπαίδευσης, η έκθεση τονίζει ότι σε συνολικό αραβικό πληθυσμό 280 εκατομμυρίων, 65 εκατομμύρια ενήλικες παραμένουν αναλφάβητοι. Επιπλέον, σύμφωνα με την έκθεση, μεταφράζεται ετησίως στα αραβικά μόλις το ένα πέμπτο των βιβλίων που μεταφράζονται στα ελληνικά. Το ποσοστό της αραβικής διασύνδεσης με το Διαδίκτυο παραμένει χαμηλότερο από ότι της υποσαχάριας Αφρικής, που αποτελεί την πτωχότερη περιφέρεια του πλανήτη⁷. Τα στοιχεία αυτά επιβεβαιώνονται από τη διαπίστωση της Διεθνούς Τράπεζας, ότι οι συνολικές εξαγωγές των αραβικών κρατών, πλην του πετρελαίου, υπολείπονται των εξαγωγών της Φινλανδίας, χώρας με πληθυσμό μόλις 5 εκατομμυρίων⁸.

Η εικόνα που προκύπτει από τα στοιχεία αυτά είναι ενός αραβικού κόσμου που κυβερνάται από μη δημοκρατικά καθεστώτα, τα οποία δεν έχουν υλοποιήσει σοβαρές επενδύσεις για την εκπαίδευση και την κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη των λαών τους. Εξουσία και πλούτος βρίσκονται στα χέρια μικρών και ενίοτε διεφθαρμένων ολιγαρχιών, που αντιστέκονται στις βαθιές μεταρρυθμίσεις για να μην χάσουν τα προνόμιά τους. Η συνεπαγόμενη αποτυχία του

αραβικού κόσμου να ανταποκριθεί στις προκλήσεις της σύγχρονης εποχής προκαλεί απόγνωση και οργή στις αραβικές κοινωνίες, τροφοδοτώντας τον ισλαμικό φονταμενταλισμό που δαιμονοποιεί τη Δύση και τον νεοτερικό πολιτισμό της. Για την Αλ Κάιντα, κάθε αραβικό καθεστώς είναι "άπιστο", εφόσον συνεργάζεται με τη Δύση, αντί να στρατεύεται υπέρ της επιστροφής στη μεσαιωνική καθαρότητα του χαλιφάτου⁹.

Οι ευρωπαϊκές αντιλήψεις για τις ρίζες της ισλαμιστικής τρομοκρατίας διαφοροποιούνται εν μέρει από τις αμερικανικές. Οι Ευρωπαίοι εστιάζουν περισσότερο στη μεγάλη πληγή του παλαιστινιακού προβλήματος, που προκαλεί ταπείνωση και οργή στις αραβικές και τις ευρύτερες μουσουλμανικές κοινωνίες. Η ευρωπαϊκή προσέγγιση δεν παραγνωρίζει τα γενικότερα προβλήματα του αραβικού κόσμου. Ούτε μπορεί κανείς να παραβλέψει, ότι η ίδια η αλ Κάιντα άρχισε να επικαλείται το παλαιστινικό πρόβλημα μονάχα μετά το ξέσπασμα της δεύτερης "ιντιφάντα" το Σεπτέμβριο του 2000, θεωρώντας την προγενέστερη διαδικασία ειρήνευσης του Οσλο ως "ξεπούλημα". Ωστόσο, οι Ευρωπαίοι θεωρούν, ότι η διαδικασία μεταρρυθμίσεων στον αραβικό κόσμο θα διευκολυνθεί και η αντιδυτική απήχηση του ισλαμιστικού φονταμενταλισμού θα καμφθεί, εφόσον λυθεί το παλαιστινιακό με βάση μια ειρήνη μεταξύ του Ισραήλ και ενός ανεξάρτητου παλαιστινιακού κράτους.

Εφόσον λυθεί το παλαιστινιακό,

7. New York Times, 3 Ιουλίου 2002.

8. Bernard Lewis, What Went Wrong? The Clash between Islam and Modernity in the Middle East, London, Weidenfeld and Nicolson, 2002, σελ. 151-8.

9. Timur Kuran, "The Cultural Undertow of Muslim Rage", National Review, 12/12/2002

που πυροδοτεί αντιδυτικά και ιδίως αντιαμερικανικά αισθήματα στον αραβικό και τον ευρύτερο μουσουλμανικό κόσμο, θα μπορέσει η Δύση να δρομολογήσει μεταρρυθμίσεις στον αραβικό κόσμο αντιμετωπίζοντας λιγότερη καχυποψία και έχθρα.

Η κυβέρνηση Μπους ωστόσο δεν ήταν διατεθειμένη να δώσει προτεραιότητα στο παλαιστινιακό πρόβλημα. Σύμφωνα με τις αμερικανικές αντιλήψεις, η καλύτερη μέχρι σήμερα ευκαιρία για την επίλυση του παλαιστινιακού χάθηκε το καλοκαίρι του 2000, όταν ο τότε ισραηλινός πρωθυπουργός Μπάρακ ήταν διατεθειμένος να αναγνωρίσει παλαιστινιακό κράτος με το 95% των εδαφών της Δυτικής Οχθης και της Λωρίδας της Γάζας (προσφέροντας αντισταθμιστικά ισραηλινά εδάφη για το υπόλοιπο 5%), με πρωτεύουσα την Ανατολική Ιερουσαλήμ και με κυριαρχικό στρατηγικό έλεγχο της κοιλάδας του Ιορδάνη, ακόμα και στα σημεία που βρίσκεται λίγα χιλιόμετρα από τις κεντρικές μεσογειακές ακτές του Ισραήλ. Η άρνηση του Αραφάτ να δεχθεί την πρόταση αυτή και η εξαπόλυση της νέας ιντιφάντα κατά τον Σεπτέμβριο του 2000 υπονόμωσε τον Μπάρακ και έφερε στην εξουσία τον σκληροπυρηνικό Αριελ Σαρόν με αποτέλεσμα την εκατέρωθεν κλιμάκωση της βίας.

Ως εκ τούτου, εξ αρχής η κυβέρνηση Μπους θεωρούσε τον Αραφάτ αφερέγγυο συνομιλητή και ήταν αποφασισμένη να τον περιθωριοποιήσει πολιτικά και διπλωματικά. Επιπλέον, μετά την 11η Σεπτεμβρίου υιοθέτησε μια άκαμπτη στάση ενάντια σε οποιαδήποτε

επιβράβευση μουσουλμανικών προσφυγών στη βία, μέσω βομβιστών αυτοκτονίας, συμπεριλαμβανομένων όσων αφορούσαν το Ισραήλ. Θεώρησε ότι η τακτική των πληγμάτων με βομβιστές αυτοκτονίας είχε ενθαρρυνθεί από την επιτυχία της να προκαλέσει την υποχώρηση των δυτικών ειρηνευτικών δυνάμεων από τον Λίβανο το 1983-4, καθώς και από τα πενιχρά αμερικανικά αντίποινα έναντι των τρομοκρατικών επιθέσεων της Αλ Κάιντα πριν την 11η Σεπτεμβρίου. Κατέληξε ότι δεν έπρεπε να υπάρξει πλέον καμμία υποχώρηση έναντι τέτοιων μέσων, ώστε να καταφανεί η αποτυχία τους και να εγκαταληφθούν¹⁰.

Αντί της επίλυσης του παλαιστινιακού, η κυβέρνηση Μπους προέταξε την εισβολή στο Ιράκ και την ανατροπή του καθεστώτος Σαντάμ Χουσεϊν. Μέσω της θεαματικής αυτής προσφυγής στην ωμή ηγεμονική βία επιδίωξε να προκαλέσει ισχυρότατο "σοκ" στον αραβικό κόσμο, ώστε να τον αναγκάσει να προσαρμοσθεί στις αμερικανικές επιταγές.

Πρώτον, ήθελε να στείλει ισχυρότατο μήνυμα, ότι δε θα ανεχόταν την ανάπτυξη οπλοστασίων μαζικής καταστροφής από τα κράτη της Μέσης Ανατολής, ώστε να ελαχιστοποιήσει την πιθανότητα να καταλήξουν στα χέρια τρομοκρατών.

Δεύτερον, επιδίωξε να αναγκάσει τη Σαουδική Αραβία να στραφεί ενάντια στους σαουδικούς υποστηρικτές και χρηματοδότες της Αλ Κάιντα και γενικότερα του αντιδυτικού ισλαμισμού, το Ιράν και τη Συρία να σταματήσουν να

10. Την επιχειρηματολογία αυτή αναπτύσσουν οι Richard Perle & David Frum, *To End Evil: How to Win the War on Terror*, New York, Random House, 2003.

υποστηρίζουν παλαιστινιακές οργανώσεις που επιτίθεντο στο Ισραήλ, και τους Παλαιστίνιους να εγκαταλείψουν τον Αραφάτ και να αποποιηθούν τη βία.

Τρίτον, ήλπιζε να μπορέσει να εγκαταστήσει δημοκρατικό καθεστώς στο Ιράκ, ώστε να προκαλέσει κύματα εκσυγχρονιστικών μεταρρυθμίσεων σε όλη την περιφέρεια. Ο σχεδιασμός αυτός ήταν εξαιρετικά φιλόδοξος - πολλοί θα έλεγαν ότι ήταν ενδεικτικός της αλαζονίας της μόνης σημερινής υπερδύναμης¹¹.

Στην υλοποίησή του, ο υπεραισιόδοξος αμερικανικός σχεδιασμός συνάντησε σοβαρές δυσκολίες. Αντί μιας σύντομης και θεαματικής στρατιωτικής νίκης στο Ιράκ, ικανής να προκαλέσει "σοκ και δέος" στον αραβικό κόσμο, η αμερικανική εκστρατεία μετεξελίχθηκε σε μακρόσυρτο αγώνα ενάντια σε ετερογενείς αντάρτικες και τρομοκρατικές ομάδες. Η εκτεταμένη ανασφάλεια στις σουνιτικές περιοχές του Ιράκ καθιστά δύσκολη την ομαλή διεξαγωγή εκλογών στα τέλη Ιανουαρίου 2005, δημιουργώντας αμφιβολίες για την αποτελεσματικότητα της μετά των εκλογών ιρακινής διακυβέρνησης. Εφόσον δεν προκύψει σύντομα ένα νομιμοποιημένο ιρακινό καθεστώς, ικανό να συσπειρώσει όλες τις κύριες ομάδες του ιρακινού πληθυσμού (σίιτες, σουνίτες Αραβες και Κούρδους) και να δημιουργήσει αξιόμαχες ένοπλες

δυνάμεις και σώματα ασφαλείας με υψηλό φρόνημα και πίστη στη νέα ιρακινή ηγεσία, η αμερικανική εμπλοκή ενδέχεται να αποδειχθεί μακροχρόνια και δύσκολη, με αβέβαιη κατάληξη. Ενδέχεται τότε να καταλήξει είτε στην ανάδυση κάποιου δικτατορικού καθεστώτος ικανού να επιβάλει την τάξη με αδίστακτα μέτρα, είτε ακόμα και στην τριχοτόμηση του Ιράκ¹².

Εν τω μεταξύ η αμερικανική εμπλοκή στο Ιράκ έχει αυξήσει τον αντιαμερικανισμό στον αραβικό και τον ευρύτερο μουσουλμανικό κόσμο, διευκολύνοντας τουλάχιστον βραχυπρόθεσμα τη στρατολόγηση νέων τρομοκρατών στην αλ Κάιντα και συναφείς ισλαμιστικές τρομοκρατικές οργανώσεις, όπως είχαν προειδοποιήσει οι Ευρωπαίοι αντίπαλοι του ιρακινού εγχειρήματος της κυβέρνησης Μπους¹³. Ήδη οι αρχές δυτικοευρωπαϊκών κρατών έχουν εκφράσει ανησυχίες, καθώς μουσουλμάνοι κάτοικοι των χωρών τους έχουν βρεθεί ως αντάρτες ή τρομοκράτες στο Ιράκ, που σημαίνει ότι ίσως εκκολάπτεται μια νέα γενιά τρομοκρατών που ενδέχεται να δραστηριοποιηθεί στο μέλλον στην Ευρώπη.

Η επανεκλογή του προέδρου Μπους σημαίνει, ότι οι ΗΠΑ θα συνεχίσουν σθεναρά την προσπάθεια να ολοκληρώσουν τον φιλόδοξο σχεδιασμό

11. Η διαδικασία λήψης αποφάσεων για την αμερικανική εμπλοκή στο Ιράκ παρουσιάζεται δημοσιογραφικά στο "Bob Woodward, Plan of Attack, New York, Simon & Schuster, 2004", καθώς και στο πιο επιστημονικό "James Mann, Rise of the Vulcans: The History of Bush's War Cabinet, New York, Viking, 2004." Το σκεπτικό της αμερικανικής στρατηγικής παρουσιάζεται στο John Lewis Gaddis, Surprise, Security, and the American Experience, Cambridge, MA, Harvard University Press, 2004.

12. Για τη σημασία της αμερικανικής εισβολής στο Ιράκ στα πλαίσια του πολέμου κατά της τρομοκρατίας, καθώς και για τα προβλήματα που προέκυψαν, χρήσιμο είναι το "George Friedman, America's Secret War: Inside the Worldwide Struggle Between the United States and its Enemies, London, Little, Brown, 2004."

13. Martin Sieff, "The Inevitable Aftermath? Radicalism's New Foothold in the Middle East", In the National Interest, Volume 2, Issue 22, 4 June 2003.

τους, παρά τις αντιξοότητες που συνάντησαν κατά την υλοποίησή του. Αναμένονται σκληρά στρατιωτικά μέτρα για την εξασφάλιση σχετικά ομαλών συνθηκών μετά τις εκλογές του Ιανουαρίου του 2005. Εφόσον δεν επιτευχθεί κάποια σχετική εξομάλυνση της ιρακινής κατάστασης, κατά τους πρώτους μήνες του 2005, πρέπει κανείς να αναμένει εντατικοποίηση της αμερικανικής εκστρατείας κατά του ανταρτοπολέμου με παράλληλη προσφυγή σε μέτρα αυξανόμενης σκληρότητας ενάντια στη Συρία και το Ιράν, ώστε να σταματήσουν να υποστηρίζουν, έστω και έμμεσα, δια της ανοχής, την τροφοδότηση του ιρακινού ανταρτοπολέμου με πολεμιστές και εφόδια που εισρέουν στο Ιράκ διασχίζοντας τα σύνορά τους.

Παράλληλα η κυβέρνηση Μπους προβλέπεται να αδράξει την ευκαιρία του θανάτου του Αραφάτ, ώστε να επανακινήσει την ειρηνευτική διαδικασία στο παλαιστινιακό. Προϋπόθεση ωστόσο είναι, να αναδειχθεί σύντομα ισχυρή και νομιμοποιημένη παλαιστινιακή κυβέρνηση, ικανή να επιβληθεί στις ένοπλες ομάδες που επιτίθενται στο Ισραήλ. Οι ΗΠΑ ελπίζουν να προκύψουν σύντομα ισχυρά δημοκρατικά καθεστώτα τόσο στην Παλαιστινιακή Αρχή, όσο και στο Ιράκ, ώστε να διασωθεί ο σχεδιασμός τους για τη μεταρρύθμιση του αραβικού κόσμου. Είναι πιθανό ωστόσο η διαδικασία να είναι μακρά και επίπονη, με αποτέλεσμα η αμερικανική εμπλοκή στη Μέση Ανατολή να συνεχίσει να επισκιάζει άλλα ζητήματα στις προτεραιότητες της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής.

Μέχρι στιγμής, οι επιτυχίες της

αμερικανικής υψηλής στρατηγικής στον πόλεμο κατά της τρομοκρατίας είναι περιορισμένες παρά το γεγονός ότι: η Λιβύη εγκατέλειψε το δικό της πρόγραμμα για την ανάπτυξη οπλισμού μαζικής καταστροφής.

Το Πακιστάν συμπράτει ενεργά στον αγώνα κατά των Ταλιμπάν και της Αλ Κάιντα.

Το ιδιωτικό δίκτυο πώλησης πληροφοριών και υλικού για πυρηνικά προγράμματα του Πακιστανού επιστήμονα Χαν, του πατέρα της πακιστανικής πυρηνικής βόμβας, έχει εξουδετερωθεί.

Η Σαουδική Αραβία έχει στραφεί προς την εξουδετέρωση των εγχώριων εστιών της ισλαμιστικής τρομοκρατίας.

Παρόλα αυτά, ο καθηγητής του Χάρβαρντ Graham Allison, σύμβουλος του Κέρυ κατά τον προεκλογικό αγώνα του 2004, υπολογίζει ότι η πιθανότητα να πληγεί αμερικανική πόλη εντός των επόμενων δέκα ετών με πυρηνικό τρομοκρατικό κτύπημα είναι πάνω από 50%. Για να αποσοβήσει ένα τέτοιο καταστροφικό ενδεχόμενο, η κυβέρνηση Μπους φαίνεται διατεθειμένη να συνεχίσει επί μακρόν την προσπάθειά της να επιβάλει αλλαγές στην ευρύτερη Μέση Ανατολή, χρησιμοποιώντας κάθε μέσο, συμπεριλαμβανομένης της ένοπλης βίας.

2. Συνέπειες για την αμερικανική πολιτική στην Ανατολική Μεσόγειο

Από τη σκοπιά των ΗΠΑ, ο πόλεμος κατά της τρομοκρατίας έχει μετατοπίσει το κεντρικό μέτωπο της Ατλαντικής Συμμαχίας από την Κεντρική Ευρώπη στην Ανατολική Μεσόγειο. Κατά τη διάρκεια

του Ψυχρού Πολέμου η κυριότερη αποστολή του NATO ήταν να αποτρέψει μια μαζική συμβατική σοβιετική εισβολή στη Δυτική Γερμανία με στόχο την ταχεία κατάκτηση όλης της ηπειρωτικής Δυτικής Ευρώπης. Σήμερα η κυριότερη αποστολή του NATO, τουλάχιστον από τη σκοπιά των ΗΠΑ, είναι να συμβάλει στον πόλεμο κατά της τρομοκρατίας παρέχοντας βάσεις και ένοπλες δυνάμεις πλησίον της ευρύτερης Μέσης Ανατολής.

Οι νέες αμερικανικές προτεραιότητες φαίνονται από τη δραστηριοποίηση του NATO στο Αφγανιστάν και στη Μεσόγειο (ναυτική επιχείρηση Active Endeavor ελέγχων στις θαλάσσιες μεταφορές). Φαίνονται επίσης από την εντονότερη δραστηριοποίηση, μετά την 11η Σεπτεμβρίου, του προγράμματος PfP (Σύμπραξη για την Ειρήνη) στις χώρες του Καυκάσου και της Κεντρικής Ασίας, ώστε να καταστούν πιο αξιοποιήσιμες στα πλαίσια αμερικανικών στρατιωτικών επιχειρήσεων στην ευρύτερη Μέση Ανατολή. Η αμερικανική πολιτική υποστήριξε έμμεσα την άνοδο πιο φιλοδυτικών καθεστώτων στη Γεωργία και την Ουκρανία.

Επιπλέον, το NATO αποφάσισε το 2002 να δημιουργήσει τη νέα Δύναμη Επέμβασης, ικανή να λάβει μέρος σε μεικτές επιχειρήσεις οπουδήποτε στην υφήλιο. Η Δύναμη Επέμβασης απέκτησε επιχειρησιακή ετοιμότητα τον Οκτώβριο του 2004. Συμπεριλαμβάνει στην παρούσα φάση δυνάμεις ξηράς, αέρος και θαλάσσης συνολικού προσωπικού 17.000 και είναι σε θέση να κινηθεί σε οποιοδήποτε σημείο του κόσμου μέσα σε πέντε ημέρες. Σκοπός της Δύναμης

Επέμβασης είναι να προσδώσει σε ευρωπαϊκές μονάδες την ικανότητα να συμμετέχουν μαζί με αμερικανικές δυνάμεις σε στρατιωτικές επιχειρήσεις, πολύ μακριά από τα εδάφη των κρατών μελών του NATO.

Δεδομένης της μετατόπισης του κεντρικού μετώπου του NATO από τη Γερμανία στην ευρύτερη Μέση Ανατολή, θα μπορούσαν από τη σκοπιά των ΗΠΑ να αναδειχθούν δυνητικά σε κράτη κλειδιά του NATO πρωτίστως η Τουρκία και δευτερευόντως η Ελλάδα. Η γεωστρατηγική θέση της Τουρκίας ειδικότερα είναι πολύτιμη για την αμερικανική υψηλή στρατηγική, καθώς από τις υψηλές ανατολικές επαρχίες της μπορεί εύκολα να προβληθεί ένοπλη ισχύς τόσο στις γειτονικές πεδιάδες της Συρίας και του Ιράκ, όσο και στο κεντρικό οροπέδιο του Ιράν. Επιπλέον, η ενεργός σύμπραξη της μουσουλμανικής Τουρκίας στις επιχειρήσεις του πολέμου κατά της τρομοκρατίας, και πιο συγκεκριμένα στο Ιράκ, θα προσέδιδε ενδεχομένως στην αμερικανική υψηλή στρατηγική κάπως αυξημένη νομιμοποίηση στα μάτια του μουσουλμανικού κόσμου.

Η Τουρκία ωστόσο αρνήθηκε να συμπράξει στην αμερικανική εισβολή στο Ιράκ, διαταράσσοντας τις σχέσεις της με τις ΗΠΑ. Ενας λόγος ασφαλώς ήταν, ότι η τουρκική κοινή γνώμη εναντιώθηκε με συντριπτικά ποσοστά στον πόλεμο στο Ιράκ, όπως συνέβη και σε άλλα μουσουλμανικά κράτη. Η τουρκική ηγεσία επικαλέσθηκε επιπλέον τον κίνδυνο να αναβιώσουν παλαιά αντιτουρκικά ρεύματα στον αραβικό χώρο από την εποχή της φθίνουσας Οθωμανικής Αυτοκρατορίας,

καθώς καλείτο να εκστρατεύσει μαζί με άλλους πρώην ή νυν ιμπεριαλιστές, δηλαδή τους Βρετανούς και τις ΗΠΑ.

Ο σοβαρότερος λόγος ωστόσο ήταν, ότι στο ζήτημα του Ιράκ συγκρούονται τα ζωτικά συμφέροντα της Τουρκίας με τα συμφέροντα των ΗΠΑ. Αυτό είχε γίνει ήδη εμφανές μετά τον πρώτο πόλεμο του Περσικού Κόλπου το 1991, στον οποίο η Τουρκία είχε συνεργαστεί με τις ΗΠΑ. Στη συνέχεια οι Κούρδοι του Ιράκ εξασφάλισαν περιορισμένη αυτονομία στο βόρειο Ιράκ, ενθαρρύντας τους Κούρδους της Τουρκίας να κλιμακώσουν τη δική τους εξέγερση - οι τουρκικές απώλειες από την κουρδική εξέγερση έφτασαν στο αποκορύφωμά τους στα χρόνια αμέσως μετά τον πρώτο πόλεμο του Περσικού Κόλπου. Η τουρκική ηγεσία έβλεπε με μεγάλη ανησυχία την προοπτική της ανατροπής του καθεστώτος Σαντάμ Χουσεϊν, που μοιραία θα ευνοούσε τους Κούρδους του Ιράκ και επομένως θα επαπειλούσε να αναζωπυρώσει την κουρδική εξέγερση στην Τουρκία. Από την τουρκική σκοπιά οποιαδήποτε αυτονόμηση των Κούρδων, ακόμα και εντός του μετά Σαντάμ Χουσεϊν Ιράκ, είναι επικίνδυνη.

Οι ΗΠΑ αντίθετα θεωρούν τους Κούρδους του Ιράκ ως πολύτιμους συμμάχους στο φιλόδοξο αλλά και επισφαλές ιρακινό εγχείρημά τους. Η κυβέρνηση Μπους ήλπιζε αρχικά, ότι ολόκληρος ο λαός του Ιράκ θα υποδεχόταν τα αμερικανικά στρατεύματα ως απελευθερωτές. Όταν φούντωσε ο ανταρτοπόλεμος στο σουνιτικό τρίγωνο, η αμερικανική ηγεσία στηρίχθηκε σε δύο

φυλώνες, τους Κούρδους, στον βορρά και τους Σίιτες, στο νότο, που είχαν και οι δύο ως ομάδες υποστεί τρομερές απώλειες και καταπίεση από το καθεστώς Σαντάμ Χουσεϊν. Την άνοιξη του 2004, όμως, ξέσπασε σιιτική εξέγερση υπό τον κληρικό Μουκτάντα Μπαντρ, που απείλησε να γενικεύσει τον ανταρτοπόλεμο σε όλες τις περιοχές του Ιράκ, πλην του κουρδικού βορρά. Ο σίιτης αγιατολάχ Αλί Σιστάνι μπόρεσε σταδιακά να κατευνάσει τους εξεγερθέντες σίιτες, γνωρίζοντας ότι η ειρήνευση του Ιράκ και η διεξαγωγή εκλογών τον Ιανουάριο του 2005 δε μπορεί παρά ευνοήσει τους σίιτες, που αποτελούν το 60% του ιρακινού πληθυσμού. Ωστόσο, ο Μπαντρ εξαπέλυσε και δεύτερη σιιτική εξέγερση στα τέλη του καλοκαιριού του 2004, επιδιώκοντας να μεγιστοποιήσει την ισχύ και επιρροή του στις τάξεις των σιιτών. Η δεύτερη αυτή εξέγερση τερματίστηκε μεν σχετικά γρήγορα, πάλι με παρέμβαση του Σιστάνι, ανέδειξε ωστόσο το γεγονός ότι ο μόνος πραγματικά σταθερός σύμμαχος των ΗΠΑ εντός του Ιράκ είναι οι Κούρδοι. Αξίζει να σημειωθεί εδώ, ότι στις ιρακινές κρατικές στρατιωτικές δυνάμεις που συνέπραξαν με τις αμερικανικές δυνάμεις στις επιχειρήσεις του Νοεμβρίου 2004 ενάντια στον ανταρτοπόλεμο στη Φαλούτζα και άλλα μέρη του σουνιτικού τριγώνου, συμμετείχαν δυσανάλογα πολλοί Κούρδοι οπλίτες.

Το Ισραήλ επίσης, επένδυσε στους Κούρδους του Ιράκ, αν και με κάπως διαφορετικό σκεπτικό από τις ΗΠΑ. Υπήρξε θερμός υποστηρικτής της αμερικανικής εισβολής στο Ιράκ, καθώς επιθυμούσε την ανατροπή του καθεστώτος Σαντάμ Χουσεϊν, το οποίο

χρηματοδοτούσε Παλαιστινίους βομβιστές αυτοκτονίας ενάντια στο Ισραήλ. Ηλπιζε η ανατροπή του Σαντάμ Χουσεϊν να "συνετίσει" τους Παλαιστινίους βραχυπρόθεσμα, και να συμβάλει στη γενικότερη σταθεροποίηση της Μέσης Ανατολής υπό φιλοδυτικούς όρους μακροπρόθεσμα. Οι μεγάλες δυσκολίες όμως που αντιμετώπισε η αμερικανική κατοχική αρχή μετά την ανατροπή του Σαντάμ Χουσεϊν προκάλεσαν ανασφάλεια στο Ισραήλ, που έβλεπε τον αραβικό κόσμο να αναστατώνεται με τις δύο πληγές του Ιράκ και του Παλαιστινιακού. Ενισχύοντας τους Κούρδους του Ιράκ, το Ισραήλ αποκτούσε μοχλό πίεσης κατά της Συρίας, του Ιράν, καθώς και ενδεχομένως του ίδιου του Ιράκ, εφόσον η αμερικανική επέμβαση κατέληγε σε αποτυχία και έφερνε στην εξουσία κάποιο έντονα αντιδυτικό και αντι-ισραηλινό καθεστώς¹⁴.

Ως εκ τούτου η Τουρκία βρέθηκε να έχει συγκρουόμενα συμφέροντα με δύο βαρυσήμαντους συμμάχους της, τις ΗΠΑ και το Ισραήλ. Η στρατηγική συνεργασία της Τουρκίας με το Ισραήλ διαταράχθηκε και η Αγκυρα έκανε ανοίγματα προς τη Δαμασκό, με την οποία αντιμετωπίζει από κοινού την κουρδική απειλή (πρόσφατα το συριακό καθεστώς Μπασάρ Ασάντ κατέστειλε κουρδικές αναταραχές στο έδαφός του με βίαια μέσα). Ο πρόεδρος Ασάντ επισκέφθηκε την Αγκυρα στις αρχές του 2004 - ήταν η πρώτη επίσκεψη Σύριου ηγέτη στην Τουρκία εδώ και δύο σχεδόν δεκαετίες.

Από τη σκοπιά της Αγκυρας, ιδιαίτερα προβληματική ήταν η διαφυγή 5.000 Κούρδων πολεμιστών του PKK στο

14. Seymour M. Hersh, "Plan B", New Yorker, 28/6/2004.

ιρακινό Κουρδιστάν, όπου βρήκαν ασφαλές καταφύγιο και επαπειλούν δυνητικά να επιστρέψουν στη νοτιοανατολική Τουρκία. Το 2003 η Άγκυρα απείλησε να εισβάλει στο ιρακινό Κουρδιστάν για να εξουδετερώσει την απειλή αυτή και γενικότερα να υπερασπίσει τα συμφέροντά της.

Η τουρκική στάση στον πόλεμο του Ιράκ προκάλεσε φθορά στη εικόνα της στις ΗΠΑ, ιδίως σε συντηρητικούς κύκλους που παλαιότερα την αναδείκνυαν ως σταθερό και πολύτιμο σύμμαχο, σε μια περιφέρεια υψηλής γεωπολιτικής αξίας. Ο "γκουρού" των νεοσυντηρητικών Richard Perle, που κατά τη δεκαετία του 1980 ως υφυπουργός άμυνας των ΗΠΑ υποστήριζε την ανατροπή του 7 προς 10 υπέρ της Τουρκίας, είχε κάθε λόγο να είναι εξοργισμένος από την άρνηση της Τουρκίας να επιτρέψει στις ΗΠΑ να ανοίξουν δεύτερο μέτωπο ενάντια στις δυνάμεις του Σαντάμ Χουσεϊν κατά την αρχική αμερικανική εισβολή. Στις αρχές Μαΐου του 2003 ο Αμερικανός υφυπουργός άμυνας Paul Wolfowitz δήλωσε στο τουρκικό CNN, ότι η Τουρκία δεν έπαιξε τον ισχυρό ηγετικό ρόλο που αναμενόταν στην Ουάσινγκτον, και παρακίνησε την τουρκική ηγεσία να αναγνωρίσει το σφάλμα της και να αλλάξει στάση. (Δήλωσε κατά λέξη: "Let's have a Turkey that steps up and says, We made a mistake. We should have known how bad things were in Iraq, but we know now. Let's figure out how we can be as helpful as possible to the Americans."¹⁵)

Στη συνέχεια οι τουρκοαμερικανικές σχέσεις διαταράχθηκαν ακόμα περισσότερο, όταν οι αμερικανικές

15. New York Times, 7 Μαΐου 2003.

κατοχικές δυνάμεις συνέλαβαν Τούρκους αξιωματικούς που βρίσκονταν σε μυστικές αντικουρδικές αποστολές στο Ιράκ. Η δημόσια ταπείνωση των συλληφθέντων Τούρκων αξιωματικών αποτέλεσε ισχυρό μήνυμα των ΗΠΑ προς την Τουρκία, ότι δεν θα ανέχονταν τουρκικό παρεμβατισμό δυνητικά σε βάρος των αμερικανικών προσπαθειών για τη σταθεροποίηση του Ιράκ. Τον Οκτώβριο του 2003 η Τουρκία αποφάσισε να δεσμεύσει 10.000 οπλίτες στα πλαίσια των συμμαχικών δυνάμεων κατοχής στο Ιράκ, αφενός για να εξευμενήσει τις ΗΠΑ και αφετέρου για να έχει επί τόπου ένα εργαλείο πίεσης και ελέγχου. Οι ιρακινές πολιτικές δυνάμεις ωστόσο αντιστάθηκαν στην τουρκική πρόταση, διαβλέποντας τις σκοπιμότητές της, με αποτέλεσμα να εγκαταλειφθεί. Οι επικρίσεις της Τουρκία στους συντηρητικούς κύκλους των ΗΠΑ αναβίωσαν με την κλιμάκωση του ανταρτοπολέμου στο σουνιτικό τρίγωνο, καθώς προβλήθηκε το επιχείρημα, ότι αν είχε υλοποιηθεί η εισβολή του Ιράκ και από βορράν μέσω Τουρκίας, οι σουνίτες του τριγώνου θα είχαν γνωρίσει άμεσα την υπεροπλία των αμερικανικών δυνάμεων και θα είχαν συνετισθεί βλέποντας από κοντά τη συντριβή των δυνάμεων του καθεστώτος Σαντάμ Χουσεΐν.

Οι Κούρδοι του Ιράκ έχουν σημαντικά πλεονεκτήματα, που τους εξασφαλίζουν μια ισχυρή παρουσία στις εσωτερικές εξελίξεις του Ιράκ. Έχοντας βρεθεί ουσιαστικά εκτός του ελέγχου του καθεστώτος Σαντάμ Χουσεΐν από το 1991, έχουν αναπτύξει τοπικούς θεσμούς αυτοκυβέρνησης, με αποτέλεσμα να είναι πολιτικά καλύτερα οργανωμένοι από τις

άλλες ιρακινές πληθυσμιακές ομάδες. Διαθέτουν τις ισχυρότερες και πιο καλά οργανωμένες παραστρατιωτικές ομάδες σε όλο το Ιράκ, τους περίφημους περ-μέργκας, με τους οποίους απέκτησαν τον έλεγχο της πετρελαιοπαραγωγού πόλης Κιρκούκ, ο κουρδικός πληθυσμός της οποίας είχε παλαιότερα εκδιωχθεί βίαια από το Σαντάμ Χουσεΐν - τώρα οι Κούρδοι επιστρέφουν και οι Άραβες εκδιώκονται. Η Τουρκία επιχείρησε να αναδείξει τη τουρκομανική μειονότητα του Ιράκ, που εν μέρει εδρεύει στο Κιρκούκ, χωρίς ωστόσο να κλωνίσει την τοπική ισχύ των Κούρδων. Όντας το σταθερότερο και οικονομικά πιο ανθηρό τμήμα του Ιράκ, το ιρακινό Κουρδιστάν θα είναι σε θέση να εξασφαλίσει σημαντική αυτονομία στα πλαίσια του όποιου ιρακινού πολιτικού συστήματος αναδυθεί στις πολύπλοκες ιρακινές διεργασίες. Εφόσον οι εξελίξεις στο Ιράκ προχωρήσουν στην κατεύθυνση της ανεξέλεγκτης αποσταθεροποίησης, δεν μπορεί να αποκλεισθεί ακόμα και η διάλυση του Ιράκ, μετά την οποία οι ΗΠΑ με βεβαιότητα θα στηρίξουν πλουσιοπάροχα το ανεξάρτητο κουρδικό κράτος που θα προκύψει.

Παρά τη σύγκρουση των αμερικανικών και τουρκικών συμφερόντων στο ζήτημα των Κούρδων του Ιράκ, οι ΗΠΑ χρειάζονται μακροπρόθεσμα την Τουρκία ως σύμμαχο, όχι μόνο για τη γεωπολιτική της θέση, αλλά και ως μοντέλο μουσουλμανικού κράτους που εκσυγχρονίσθηκε και εκδημοκρατίσθηκε - σε σημαντικό βαθμό - κατά τα δυτικά πρότυπα. Ως εκ τούτου πρέπει να αναμένεται ότι οι τριβές στις τουρκοαμερικανικές σχέσεις θα παραμείνουν περιορισμένες και δεν θα

κλωνίσουν τη μακροπρόθεσμη συμμαχική σχέση τους. Αυτό φαίνεται μεταξύ άλλων και από τη σθεναρή αμερικανική υποστήριξη της προοπτικής ένταξης της Τουρκίας στην Ε.Ε.

3. Συνέπειες για την αμερικανική πολιτική στα Βαλκάνια

Η κυβέρνηση Μπους ανέλαβε την εξουσία στις αρχές του 2001 με την προδιάθεση να απεμπλακεί από τις βαλκανικές δεσμεύσεις της κυβέρνησης Κλίντον. Οι περισσότεροι συντηρητικοί στις ΗΠΑ είχαν εναντιωθεί στις ανθρωπιστικές επεμβάσεις του Κλίντον, ιδίως στο Κόσοβο, με το σκεπτικό ότι δε διακυβεύονταν σημαντικά αμερικανικά εθνικά συμφέροντα.

Μετά την 11η Σεπτεμβρίου και τις νέες προτεραιότητες της αμερικανικής υψηλής στρατηγικής, τα Βαλκάνια απέκτησαν νέα σημασία για τις ΗΠΑ από τρεις σκοπιές.

Πρώτον, τα πρώην κομμουνιστικά κράτη της νοτιοανατολικής Ευρώπης, όπως και γενικότερα της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης, ευθυγραμμίσθηκαν με τις ΗΠΑ στο ζήτημα του Ιράκ, με αποτέλεσμα να αποτελέσουν αντίβαρο εντός της Ευρώπης στα δυτικοευρωπαϊκά κράτη που εναντιώθηκαν στην εισβολή στο Ιράκ. Η διεύρυνση του NATO στα Βαλκάνια (Ρουμανία και Βουλγαρία) ενδυνάμωσε το "φιλοαμερικανικό" μέρος της Ατλαντικής Συμμαχίας.

Δεύτερον, τα Βαλκάνια έγιναν εν δυνάμει ελκυστικά από τη σκοπιά της ανάπτυξης βάσεων των ΗΠΑ ή του NATO με σκοπό την υποστήριξη επιχειρήσεων

στην ευρύτερη Μέση Ανατολή. Η μεταφορά βάσεων και στρατευμάτων από την Γερμανία και άλλες περιοχές υψηλής προτεραιότητας κατά τον Ψυχρό Πόλεμο σε περιοχές πιο κοντά στις νέες εστίες στρατιωτικής δραστηριοποίησης των ΗΠΑ, θα έπρεπε να είχε ευνοήσει προτίστως την Τουρκία. Λόγω των προαναφερθέντων προβλημάτων με την Τουρκία, καθώς κατά τεκμήριο και λόγω περιορισμών στη χρήση βάσεων στο ελληνικό έδαφος, η κυβέρνηση Μπους επιδίωξε να αναπτύξει νέες βάσεις στην πρώην κομμουνιστική νοτιοανατολική Ευρώπη για να καλύψει τις νέες αμερικανικές ανάγκες. Μέχρι στιγμής ωστόσο δεν έχει ακόμα λάβει οριστικές αποφάσεις για την τοποθεσία νέων βάσεων μεγάλης κλίμακας.

Τρίτον, η αμερικανική ηγεσία είναι απορροφημένη από τον πόλεμο κατά της τρομοκρατίας και την προέκτασή του στο Ιράκ, και επομένως θέλει να αποφύγει το ξέσπασμα νέων αιματηρών κρίσεων και αστάθειας στα Βαλκάνια, που θα αποσπούσαν την προσοχή της διεθνούς κοινότητας, αλλά και της αμερικανικής κοινής γνώμης από τις σημερινές προτεραιότητές της κυβέρνησης Μπους. Ως εκ τούτου θα πρέπει να θεωρηθεί μάλλον απίθανο να δρομολογηθούν εξελίξεις από τις ΗΠΑ στο Κόσοβο κατά το 2005, που θα διακινδύνευαν νέα ανάφλεξη του προβλήματος. Εφόσον δε βρεθεί κάποια λύση με κοινή συναίνεση των Αλβανών του Κοσυφοπεδίου και του Βελιγραδίου, το πιθανότερο είναι να διατηρηθεί προς το παρόν η υφιστάμενη κατάσταση διεθνούς προτεκτοράτου, παρότι δεν ικανοποιεί καμία από τις δύο εμπλεκόμενες πλευρές.

Η αναγνώριση από τις ΗΠΑ της πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας με το συνταγματικό της όνομα στις 4 Νοεμβρίου θα πρέπει να ερμηνευθεί στα πλαίσια αυτά. Οι ΗΠΑ επικαλέσθηκαν την ανάγκη να ενισχύσουν το κράτος αυτό, που κινδύνευε να διολισθήσει προς εμφύλιες εθνοτικές συγκρούσεις, εφόσον περνούσε το δημοψήφισμα περί τοπικής αυτοδιοίκησης, λίγες ημέρες αργότερα, που υποστήριζαν οι "Σλαβομακεδόνες" εθνικιστές. Επιπλέον, η κυβέρνηση Μπους ενδεχομένως ήθελε να επιβραβεύσει τα Σκόπια για την απόφασή τους να στείλουν μικρή στρατιωτική δύναμη στο Ιράκ.

4. Συνέπειες για την Ελλάδα

Οι νέες προτεραιότητες της αμερικανικής υψηλής στρατηγικής θέτουν την Ελλάδα προ ενός σοβαρού διλήμματος:

Αφενός προκύπτει μια ευκαιρία, η Ελλάδα να διεκδικήσει αυξημένο γεωπολιτικό ρόλο στα πλαίσια του πολέμου κατά της τρομοκρατίας, εκμεταλλευόμενη την αποτυχία της Τουρκίας να ανταποκριθεί στις προσδοκίες των ΗΠΑ. Εδώ και δεκαετίες η Τουρκία εκμεταλλεύεται την μεγαλύτερη γεωπολιτική αξία της σε σχέση με την Ελλάδα για να εκμαιεύσει πολιτικά οφέλη από τις ΗΠΑ, συμπεριλαμβανομένης και της αμερικανικής ανοχής, όσον αφορά τις επιθετικές τουρκικές πρακτικές στα κατεχόμενα της Κύπρου και στο Αιγαίο. Στην παρούσα συγκυρία και με δεδομένη τη σύγκρουση των συμφερόντων των ΗΠΑ και της Τουρκίας, όσον αφορά τους Κούρδους του Ιράκ, η Ελλάδα θα μπορούσε ενδεχομένως να επηρεάσει τις αμερικανικές παραστάσεις περί συγκρι-

τικής γεωπολιτικής αξίας προς όφελός μας.

Αφετέρου, μια πιο έντονη και δημοσιοποιημένη ελληνική σύμπραξη στον πόλεμο κατά της τρομοκρατίας και ιδίως στο Ιράκ θα ενείχε σοβαρούς κινδύνους:

Πρώτον, θα καθιστούσε την Ελλάδα ενδεχομένως στόχο της ισλαμιστικής τρομοκρατίας.

Δεύτερον, θα προκαλούσε ενδεχομένως τριβές με μείζονες εταίρους στην Ε.Ε (Γαλλία και Γερμανία) που αντιτάχθηκαν στο αμερικανικό εγχείρημα στο Ιράκ.

Τρίτον, θα δημιουργούσε πιθανότατα μείζονα προβλήματα, όσον αφορά την ελληνική κοινή γνώμη. Η χάραξη της εξωτερικής πολιτικής δε μπορεί να παραβλέπει τον παράγοντα της εσωτερικής νομιμοποίησης, ειδάλλως διακινδυνεύει να καταρρεύσει εκ των έσω.

Μέχρι στιγμής η ελληνική πολιτική κινήθηκε μεταξύ των δύο εναλλακτικών επιλογών, επιδιώκοντας να συμπράξει με τις ΗΠΑ αλλά με περιορισμένους και μη δημοσιοποιημένους τρόπους. Η πολιτική αυτή αποφεύγει τους σκοπέλους μιας πιο δημόσιας και έντονης ταύτισης με τις ΗΠΑ στον πόλεμο κατά της τρομοκρατίας, χωρίς η Ελλάδα να μπορεί να κατηγορηθεί από την κυβέρνηση των ΗΠΑ ότι αθετεί τις συμμαχικές υποχρεώσεις της. Ωστόσο το γεγονός ότι η ελληνική συνεργασία με τις ΗΠΑ είναι σχεδόν αφανής έχει κόστος, καθώς δεν εμπεδώνεται στο Κογκρέσο και σε αμερικανικά ινστιτούτα, σε δεξαμενές σκέψης και πανεπιστημιακά τμήματα διεθνών σχέσεων και στρατηγικής

ανάλυσης μια μακροπρόθεσμα αναβαθμισμένη εικόνα του γεωπολιτικού ειδικού βάρους της Ελλάδας, σε σχέση με την Τουρκία.

Ο άκομπος τρόπος με τον οποίο η κυβέρνηση Μπους αιφνιδίασε την κυβέρνηση Καραμανλή με την αναγνώριση των Σκοπίων ως "Δημοκρατία της Μακεδονίας" είναι ίσως ενδεικτικός κάποιων ανεπαρκειών στην εικόνα της Ελλάδας, ως ισχυρού διεθνούς παράγοντα στην περιφέρειά μας.

5. Συμπεράσματα

Στην παρούσα συγκυρία οι ΗΠΑ δεν απειλούνται από άλλες μεγάλες δυνάμεις, λόγω της μεγάλης υπεροχής τους σε συντελεστές ισχύος. Ως εκ τούτου η μεγαλύτερη απειλή που αντιμετωπίζουν είναι το ενδεχόμενο να κατορθώσει η ισλαμιστική τρομοκρατία να επιφέρει νέα πλήγματα της κλίμακας της 11ης Σεπτεμβρίου, ή ακόμα χειρότερα με χρήση μέσων μαζικής καταστροφής. Η αντιμετώπιση αυτής της απειλής θα αποτελέσει μεσοπρόθεσμα την υψηλότερη προτεραιότητα της αμερικανικής υψηλής στρατηγικής.

Στις ΗΠΑ επικράτησε η αντίληψη, ότι οι ρίζες της ισλαμιστικής τρομοκρατίας βρίσκονται στην αδυναμία του αραβικού και εν μέρει του ευρύτερου μουσουλμανικού κόσμου να ανταποκριθεί στις προκλήσεις της νεοτερικότητας. Σε αντίθεση με τους Ευρωπαίους, που επιθυμούσαν να δοθεί προτεραιότητα στην επίλυση του Παλαιστινιακού για την εκτόνωση της αντιδυτικής οργής που κυριαρχεί στον αραβικό και τον ευρύτερο

μουσουλμανικό κόσμο, οι ΗΠΑ προέταξαν τη χρήση ηγεμονικής ισχύος για να ξεριζώσουν βίαια την ισλαμιστική τρομοκρατία. Η επιλογή τους βασίστηκε σε υπεραισιόδοξες παραδοχές, που μέχρι στιγμής δεν έχουν επαληθευθεί.

Με την εισβολή στο Ιράκ οι ΗΠΑ επιδίωξαν να προκαλέσουν "σοκ και δέος" στον αραβικό και τον ευρύτερο μουσουλμανικό κόσμο, ώστε να επιβάλουν βαθιές αλλαγές σε τρεις κατευθύνσεις:

Πρώτον, να αποτραπούν τα κράτη της ευρύτερης περιφέρειας από την ανάπτυξη οπλοστασίων μαζικής καταστροφής που ενδεχομένως θα κατέληγαν στα χέρια των ισλαμιστών τρομοκρατών.

Δεύτερον, να αναγκασθούν τα κράτη της περιφέρειας να συμπράξουν αποτελεσματικότερα στην καταδίωξη και εξουδετέρωση του δικτύου της ισλαμιστικής τρομοκρατίας, καθώς και των πνευματικών και υλικών υποστηρικτών του.

Τρίτον, να ωθηθεί ο αραβικός και ο ευρύτερος μουσουλμανικός κόσμος στην κατεύθυνση των εκσυγχρονιστικών μεταρρυθμίσεων και του εκδημοκρατισμού, ώστε να αποδυναμωθεί το ισλαμιστικό ρεύμα.

Η επανεκλογή του προέδρου Μπους σημαίνει, ότι οι ΗΠΑ θα επιμείνουν στον φιλόδοξο αυτό σχεδιασμό τους για την αναμόρφωση της ευρύτερης Μέσης Ανατολής, παρά τις σοβαρές αντιξοότητες που συνάντησαν στη μέχρι τώρα υλοποίησή του.

Από τη σκοπιά των ΗΠΑ, το κεντρικό μέτωπο της Ατλαντικής Συμμαχίας έχει μετατοπισθεί από τη

Γερμανία στη νοτιοανατολική πτέρυγα του ΝΑΤΟ, λόγω της εγγύτητάς της με την ευρύτερη Μέση Ανατολή. Ως εκ τούτου θα μπορούσαν από τη σκοπιά των ΗΠΑ να αναδειχθούν δυνητικά σε κράτη κλειδιά του ΝΑΤΟ πρωτίστως η Τουρκία και δευτερευόντως η Ελλάδα.

Η Τουρκία ωστόσο, δε διαδραμάτισε τον από τις ΗΠΑ επιθυμητό ρόλο στο Ιράκ, καθώς τα ζωτικά της συμφέροντα ζημιώνονται από την ενίσχυση των Κούρδων του Ιράκ, που αποτελούν τον σταθερότερο και πολυτιμότερο ιρακινό σύμμαχο των ΗΠΑ. Στο ζήτημα των Κούρδων τα τουρκικά συμφέροντα συγκρούονται επίσης με την πολιτική του Ισραήλ, που επενδύει στους ιρακινούς Κούρδους ως μέσω πίεσης ενάντια στη Συρία, στο Ιράν και ενδεχομένως σε ένα αντι-ισραηλινό ιρακινό καθεστώς, που δεν αποκλείεται να προκύψει εφόσον αποτύχει η αμερικανική εμπλοκή.

Η σύγκρουση των τουρκικών με τα αμερικανικά και τα ισραηλινά συμφέροντα στο Ιράκ παρέχει στην Ελλάδα μια ευκαιρία αναβάθμισης της γεωπολιτικής της εμβέλειας σε βάρος της Τουρκίας, που όμως περιορίζεται από την ανάγκη η χώρα μας να μην ταυτισθεί δημόσια με τον αμερικανικό "πόλεμο κατά της τρομοκρατίας".

ΕΕ και ΝΑΤΟ στη Μεσόγειο Επιπτώσεις στην Ασφάλεια και Σταθερότητα της Περιοχής

Εισήγηση στην Ημερίδα του
Ιωάννη Παρίση Υποστράτηγου ε.α.

Η λεκάνη της Μεσογείου γειτνιάζει με τρεις περιοχές υψηλού κινδύνου ανάφλεξης και συγκρούσεων - τη Μέση Ανατολή, τα Βαλκάνια και τον Καύκασο. Επιπλέον, καθώς η Μεσόγειος φέρνει σε επαφή ένα μεγάλο αριθμό αναπτυσσόμενων και υπανάπτυκτων χωρών, μέσω τριών σημαντικών, από στρατηγικής απόψεως, προσβάσεων -το Γιβλαρτάρ στη δύση, τη Διώρυγα του Σουέζ στο νότο και τα Στενά των Δαρδανελίων στο βορρά- δίνει στους τρομοκράτες, τους διακινητές ανθρώπων και τους λαθρέμπορους ναρκωτικών και όπλων, εύκολη πρόσβαση στις μακρές και δύσκολα ελεγχόμενες ακτογραμμές της Ευρώπης¹.

Για την Ευρώπη η Μεσογειακή περιοχή είναι μια απέραντη ζώνη η οποία είναι πολύ διαφορετική από άλλες περιοχές με τις οποίες συνορεύει η ΕΕ. Καταρχήν, οι χώρες που βρίσκονται στην νότια και την ανατολική ακτή της Μεσογείου δεν ανήκουν στην Ευρώπη αλλά σε δύο άλλες ηπείρους: Αφρική και Ασία. Έτσι, η Μεσόγειος χωρίζει de facto δύο κόσμους διαφορετικούς από κοινωνική, οικονομική και πολιτική άποψη. Δεύτερον, ο νότος και η ανατολή της Μεσογείου αποτελούν μια ζώνη αστάθειας

1. Για τον Γάλλο ιστορικό Fernand Braudel, η Μεσόγειος είναι "...χιλιάδες πράγματα μαζί. Δεν είναι μόνο ένα τοπίο, αλλά αριθμός τοπίων, δεν είναι μία θάλασσα αλλά ένα σύμπλεγμα θαλασσών. Δεν είναι ένας πολιτισμός, αλλά ένας αριθμός πολιτισμών, αθροισμένος ο ένας επάνω στον άλλο..."

και συγκρούσεων, κάτι που για πολλά χρόνια δεν αντιμετωπίζει η Ευρώπη. Τρίτον, ενώ η ΕΕ διευρύνεται προς ανατολάς, με την πρόθεση να συμπεριλάβει στο μέλλον ακόμη και την Τουρκία, δε διαφαίνεται ανάλογη πρόθεση για επέκταση προς το νότο της Μεσογείου.

Θα επικεντρώσω τις σκέψεις μου στην παρουσία - κυρίως τη στρατιωτική - της **ΕΕ** και του **NATO**, στην περιοχή της ανατολικής Μεσογείου και της σχέσεως που αυτή θα μπορούσε να έχει με την Κύπρο. Κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών το μεν NATO έχει αποδειχθεί ως η ισχυρότερη στρατιωτική συμμαχία στην υφήλιο, ενώ η ΕΕ έχει αρχίσει να αναπτύσσει τις στρατιωτικές δυνατότητές της για επιχειρήσεις διαχείρισης κρίσεων.

Θα πρέπει να επισημανθεί ότι το πρόβλημα της ασφάλειας στην περιοχή της Μεσογείου εμφανίζεται υπό δύο μορφές:

α. Την **ήπια** μορφή ("soft security"), η οποία αναφέρεται και ως "ασφάλεια ταυτότητας" ή "πολιτιστική ασφάλεια" και αφορά ένα σημαντικά φορτισμένο θέμα σε πολλές μεσογειακές κοινωνίες. Θρησκευτικός φανατισμός και μετανάστευση αποτελούν εκφάνσεις αυτής της μορφής ασφάλειας.

β. Τη **σκληρή** μορφή ("hard security") που αναφέρεται σε προβλήματα ασφάλειας στο στρατιωτικό και αμυντικό τομέα. Τα προβλήματα αυτά ποικίλουν από την πολιτική βία και την τρομοκρατία, έως τη διασπορά όπλων μαζικής καταστροφής.

Από τη μελέτη του γεωστρατηγικού περιβάλλοντος της μεσογειακής περιοχής, μπορούμε να παρατηρήσουμε ότι το ενδεχόμενο συρράξεων στην Ανατολική Μεσόγειο είναι υψηλότερο από ότι στη Δυτική. Στη Δυτική Μεσόγειο, παρά την εσωτερική αστάθεια που παρουσιάζουν τα κράτη της Βόρειας Αφρικής και κυρίως η Αλγερία, δε φαίνεται πιθανή μια σύρραξη μεταξύ των κρατών αυτών, ενώ παρουσιάζεται συμπαγής η παρουσία των ευρωπαϊκών χωρών της βόρειας ακτής, γεγονός που συμβάλλει στη σταθερότητα. Αντιθέτως, στην Ανατολική Μεσόγειο υπάρχουν εστίες σύρραξης, με πρώτη αυτή της Μέσης Ανατολής, όπου η Ισραηλινο-Παλαιστινιακή σύγκρουση διαρκεί δεκαετίες.

Η Θέση της Κύπρου

Η Κύπρος ευρισκόμενη στο κέντρο της Ανατολικής Μεσογείου, επηρεάζεται από τις εντάσεις και συρράξεις που συμβαίνουν στο περιβάλλον αυτό. Είναι ενδιαφέρον να δούμε το πρόβλημα ασφάλειας της Κύπρου όχι απλά ως ένα διακοινοτικό ή ελληνοτουρκικό πρόβλημα, αλλά ως ένα γενικότερο πρόβλημα γεωστρατηγικών ισορροπιών στην περιοχή.

Πολύ συνοπτικά θα πρέπει να δούμε ότι:

- Η τουρκική στρατιωτική παρουσία στην Κύπρο, μπορεί επισήμως να παρουσιάζεται ως αποσκοπούσα στην ασφάλεια των Τουρκοκυπρίων, στην πραγματικότητα όμως υφίσταται για λόγους στρατηγικής ασφάλειας της ίδιας

της Τουρκίας. Έτσι, θα πρέπει να κατανοηθεί ότι ουδέποτε η Τουρκία θα αποσυρθεί από τον έλεγχο, υπό οιαδήποτε μορφή, τουλάχιστον του βόρειου τμήματος της νήσου.

■ Οι βρετανικές βάσεις εξυπηρετούν τα στρατηγικά συμφέροντα τόσο των Βρετανών, όσο και των Αμερικανών. Ειδικότερα, εξυπηρετούν αφενός την ανάγκη στρατηγικής τους παρουσίας στην περιοχή και αφετέρου τις ανάγκες στρατιωτικών διευκολύνσεων. Παράλληλα όμως, Βρετανοί και Αμερικανοί αποκλείουν ανάλογες διευκολύνσεις προς την ΕΕ, κυρίως σε ότι αφορά στην υλοποίηση της κοινής πολιτικής ασφάλειας και άμυνας. Ιδιαίτερα θίγονται τα συμφέροντα ευρωπαϊκών χωρών της Μεσογείου, όπως η Γαλλία, η Ιταλία και η Ισπανία².

Η Ευρωπαϊκή Ένωση στη Μεσόγειο

Η ΕΕ προχώρησε, το 1995, στη δημιουργία του προγράμματος **Ευρω-Μεσογειακής Σύμπραξης** (Euro-Mediterranean Partnership - EMP) ή αλλιώς

2. Σχετικά με τις βρετανικές βάσεις θα πρέπει να λάβουμε υπόψη ότι χώρες μεγαλύτερες, όπως η Ισπανία, δεν πέτυχαν μέχρι σήμερα την απομάκρυνση των Βρετανών από τις βάσεις τους (Γιβλαρτάρ). Η Ισπανία μετά την είσοδό της στην ΕΕ (1986) έθεσε και πάλι το ζήτημα χωρίς επιτυχία. Ακούστηκαν μάλιστα και ακραίες φωνές για κατάληψη του Γιβλαρτάρ από τις ισπανικές ένοπλες δυνάμεις. Επίσης, μετά την είσοδό της στο στρατιωτικό σκέλος της Ατλαντικής Συμμαχίας (1995) και την εγκατάσταση συμμαχικών στρατηγείων στο έδαφός της, η Ισπανία ζήτησε την αποχώρηση των Βρετανών από το Γιβλαρτάρ, με το επιχείρημα ότι, αφού η βάση αυτή αποτελεί πλέον εγκατάσταση του NATO (εγκαταστάθηκε η COMGIBMED) θα μπορούσε να την αναλάβει η Ισπανία ως μέλος του NATO και ως φιλοξενούσα και άλλες συμμαχικές διοικήσεις. Ούτε όμως και το αίτημα αυτό έγινε δεκτό.

Ευρω-Μεσογειακής Εταιρικής Σχέσης (ΕΜΕΣ). Οι γενικοί στόχοι της πρωτοβουλίας αυτής είναι:

- ▶ Η **εγκαθίδρυση** μιας κοινής Ευρω-Μεσογειακής περιοχής ειρήνης και σταθερότητας, βασισμένης στις αρχές του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της δημοκρατίας.
- ▶ Η **δημιουργία** ενός χώρου ευημερίας, μέσω της προοδευτικής εγκαθίδρυσης μιας περιοχής ελεύθερου εμπορίου μεταξύ της ΕΕ και των Εταίρων της και των Εταίρων της Μεσογείου μεταξύ τους.
- ▶ Η **ανάπτυξη** και προαγωγή κατανόησης μεταξύ των πολιτισμών και η συνδιαλλαγή των ανθρώπων στην Ευρω-Μεσογειακή περιοχή.

Η **ασφάλεια** καταλαμβάνει σημαντικό μέρος της πρωτοβουλίας αυτής, αν και θα πρέπει να θεωρήσουμε ότι αποτελεί τον τελικό στόχο όλων των σχετικών προσπαθειών.

Παράλληλα, στα πλαίσια αρχικά της ΔΕΕ και στη συνέχεια της **ΕΕ**, έχουν συγκροτηθεί από το 1995, δύο ευρωπαϊκές πολυεθνικές δυνάμεις με κύρια κατεύθυνση την περιοχή της Μεσογείου και με συμμετοχή 4 χωρών (Γαλλία, Ισπανία, Ιταλία και Πορτογαλία). Πρόκειται για τις Eurofor και Euromarfor.

Η **Eurofor**, επιπέδου Μεραρχίας, με 4 ελαφρές αερομεταφερόμενες ταξιαρχίες, έχει έδρα του Στρατηγείου της τη Φλωρεντία, ενώ οι ταξιαρχίες της σταθμεύουν στις αντίστοιχες χώρες.

Η **Euromarfor**, αεροναυτική δύναμη, χωρίς συγκεκριμένες δυνάμεις και έδρα στρατηγείου, το οποίο βρίσκεται στο αρχηγείο του στόλου της χώρας που ασκεί τη διοίκησή της ανά διετία. Σήμερα βρίσκεται στην Τουλόν, έδρα του Γαλλικού Στόλου Μεσογείου.

Εδώ πρέπει να σημειώσουμε ότι οι πρωτοβουλίες συγκρότησης ευρωπαϊκών πολυεθνικών στρατιωτικών δομών προκάλεσαν αντιδράσεις στο Μεσογειακό νότο. Πιστεύεται ότι ακόμη υπάρχει αρνητική προδιάθεση έναντι των πρωτοβουλιών της ΕΕ για τη δημιουργία της νέας ευρωπαϊκής στρατιωτικής δομής. Ειδικά, η απόφαση για τη συγκρότηση των *Eurofor* και *Euromarfor* προκάλεσε αναβρασμό στις χώρες της νότιας ακτής της Μεσογείου. Η εντονότερη κριτική προήλθε από το Αλγέρι, την Τύνιδα και την Τρίπολη, δείχνοντας σαφώς την επικρατούσα δυσπιστία στις τρεις αυτές πρωτεύουσες, σχετικά με τις στρατιωτικές πρωτοβουλίες που αναλαμβάνονταν από τις δυνάμεις του βορρά.

Η Ελλάδα προσπάθησε από την αρχή να συμμετάσχει στις δυνάμεις αυτές, χωρίς επιτυχία. Επισημαίνεται ότι ήταν η μόνη μεσογειακή χώρα μέλος της ΕΕ που δεν μετείχε. Μόλις τα τελευταία χρόνια κατέστη δυνατόν να αποσταλούν αξιωματικοί σύνδεσμοι - αντισυνταγματάρχης στη *Eurofor* και αντιπλοίαρχος στη *Euromarfor*. Οι λόγοι της μη αποδοχής της Ελλάδας επισήμως, ήταν η επιθυμία των 4 χωρών να περιορίσουν τις δυνάμεις αυτές στη Δυτική Μεσόγειο, στην πραγματικότητα όμως θα πρέπει να αναζητηθούν στις ελληνο-τουρκικές σχέσεις. Οι δυτικο-

ευρωπαίοι φοβόντουσαν ότι η είσοδος της Ελλάδας θα προκαλούσε ανάλογο αίτημα και από την Τουρκία και φυσικά δεν ήθελαν να μεταφέρουν την ελληνοτουρκική διένεξη στο εσωτερικό των δυνάμεων αυτών.

Το ΝΑΤΟ στη Μεσόγειο

Το ΝΑΤΟ έχει αναπτύξει, από τις αρχές της δεκαετίας του 1990, σημαντικές πρωτοβουλίες συνεργασίας με τρίτες χώρες, δηλαδή χώρες που δεν είναι μέλη του.

Ο **Συνεταιρισμός για την Ειρήνη (PfP)** και το **Ευρω-Ατλαντικό Συμβούλιο Συνεργασίας (EAPC)**, περιλαμβάνουν χώρες που είτε ήταν ουδέτερες, είτε ανήκαν στο πρώην κομμουνιστικό στρατόπεδο ή προήλθαν από τη διάλυση της Σοβιετικής Ένωσης. Χώρες ευρωπαϊκές και ασιατικές, από την Ιρλανδία και την Ελβετία ως την Κιργισία και το Τουρκμενιστάν.

Στο μεσογειακό περιβάλλον το ΝΑΤΟ έχει αναπτύξει, από το 1995, το **Μεσογειακό Διάλογο**, πρωτοβουλία στην οποία μετέχουν 7 χώρες, από το Μαρόκο ως το Ισραήλ και την Ιορδανία. Αποσκοπεί στην οικοδόμηση εμπιστοσύνης, μέσω μεγαλύτερης διαφάνειας, συνομιλιών και συνεργασίας και στη συμμετοχή των χωρών αυτών σε διάφορους τομείς δραστηριοτήτων του ΝΑΤΟ (επιστημονικά προγράμματα, πληροφόρηση, σχεδίαση πολιτικής άμυνας και εκπαίδευση σε σχολεία του ΝΑΤΟ). Επιπλέον, προβλέπονται δραστηριότητες στον στρατιωτικό τομέα.

Αν ρίξουμε μια ματιά στον χάρτη των συνεργασιών που έχει αναπτύξει το ΝΑΤΟ, θα διαπιστώσουμε τα εξής:

- Το σύνολο των ευρωπαϊκών χωρών είναι μέλη της Ατλαντικής Συμμαχίας, ενώ κάποια από αυτά είναι εταίροι στα πλαίσια της Συνεταιρισμού για την Ειρήνη (PfP) και του Ευρω-Ατλαντικού Συμβουλίου Συνεργασίας (EAPC).
- Το σύνολο των χωρών της ανατολικής Ευρώπης, του Καυκάσου και της κεντρικής Ασίας είναι εταίροι στα πλαίσια της Συνεταιρισμού για την Ειρήνη (PfP) και του Ευρω-Ατλαντικού Συμβουλίου Συνεργασίας (EAPC).
- Το σύνολο των χωρών της Βόρειας Αφρικής (με τη γνωστή εξαίρεση της Λιβύης) και της ανατολικής Μεσογείου (με εξαίρεση τη Συρία και το Λίβανο), αποτελούν μέλη του Μεσογειακού Διαλόγου.
- Η εικόνα δείχνει ότι η Μεσόγειος περιβάλλεται σχεδόν εξολοκλήρου, από κράτη που συνδέονται με κάποιο τρόπο με την Ατλαντική Συμμαχία. Τα μόνα κράτη που δεν έχουν καμία σχέση με αυτήν είναι η Μάλτα και η Κύπρος.
- Στα παραπάνω πρέπει να προστεθεί και η νέα πρωτοβουλία του ΝΑΤΟ που εξαγγέλθηκε κατά τη Σύνοδο Κορυφής της Κωνσταντινούπολης τον Ιούνιο του 2004, με την ονομασία **Istanbul Cooperation Initiative (ICI)**, η οποία έχει σκοπό την προώθηση της συνεργασίας σε διμερή βάση με τις χώρες της ευρύτερης περιοχής της Μέσης Ανατολής, που το

επιθυμούν³.

Η Κύπρος, μη μετέχοντας σε καμία από της προαναφερθείσες πρωτοβουλίες, βρίσκεται έξω από κάθε κοινό όργανο, συνεργασία, κλπ.

Επιδιώξεις της Κύπρου

Τι θα μπορούσε να αποτελέσει επιδίωξη της Κύπρου, σε σχέση με τα όσα προαναφέρθηκαν;

α. Σε σχέση με το ΝΑΤΟ

Η είσοδος της Κύπρου δεν ήταν σκόπιμο να επιδιωχθεί στο Μεσογειακό Διάλογο του ΝΑΤΟ, δεδομένου ότι η πρωτοβουλία αυτή αναπτύχθηκε, καταρχήν για τις χώρες της αφρικανικής και της ασιατικής ακτής. Κατά συνέπεια δεν κρίνεται σκόπιμο να ενταχθεί, έστω και συνειρμικά, η Κύπρος μεταξύ των χωρών αυτών, παρά το γεγονός ότι βρίσκεται στο κέντρο της αντίστοιχης περιοχής.

Ελάχιστη επιδίωξη της Κύπρου θα πρέπει να αποτελέσει η είσοδός της στο Συνεταιρισμό για την Ειρήνη. Αυτό θα την έφερνε σε άμεση επαφή με την Ατλαντική Συμμαχία, δεδομένου ότι:

- Θα μπορεί να έχει Γραφείο Συνδέσμου μέσα στην έδρα του ΝΑΤΟ.

3. Αυτό σημαίνει ότι, στο εγγύς μέλλον, ένας αριθμός μεσανατολικών χωρών θα αποκτήσουν κάποια σχέση συνεργασίας με το ΝΑΤΟ. Η πρωτοβουλία ICI είναι ανοικτή σε όλες τις χώρες της περιοχής που ενδιαφέρονται, συμπεριλαμβανομένης και της Παλαιστινιακής Αρχής.

► Θα συμμετέχει σε ασκήσεις στα πλαίσια του Συνεταιρισμού για την Ειρήνη. Επισημαίνεται ότι καμία χώρα που οργανώνει και πραγματοποιεί άσκηση PfP, δε μπορεί να αποκλείσει κάποια από τις χώρες εταίρους. Έτσι και η Τουρκία θα ήταν υποχρεωμένη όχι μόνο να συμμετέχει σε ασκήσεις που συμμετέχει και η Κύπρος, αλλά και η ίδια να δέχεται τη συμμετοχή των ΕΔ της Κύπρου σε ασκήσεις που η ίδια εκτελεί στο έδαφός της.

► Θα συμμετέχει σε σημαντικό αριθμό οργάνων του NATO και συναφών διασκέψεων, με δυνατότητα παρουσίασης απόψεων και θέσεων.

► Τελικά μια τέτοια συμμετοχή θα αποτελέσει επιπλέον εγγύηση για την ασφάλειά της.

Τυχόν προσπάθεια της Τουρκίας να παρεμποδίσει την είσοδο της Κύπρου, θα την έφερνε προ διπλού διλήμματος:

- πρώτον να δαπανήσει ένα πολιτικό της κεφάλαιο, δηλαδή το βέτο,
- δεύτερον να υποχρεωθεί να εξηγήσει γιατί δε δέχεται αρνήσεις από άλλες χώρες για τη δική της είσοδο στην ΕΕ, ενώ η ίδια παρεμποδίζει την είσοδο άλλης χώρας σε διεθνές όργανο.

Ακόμη και ως προσπάθεια πρόκλησης της Τουρκίας, μια ανάλογη ενέργεια της Κύπρου, θα είχε το ειδικό βάρος της.

β. Σε σχέση με την ΕΕ

Σε ότι αφορά την ΕΕ, η Κύπρος, με

δεδομένο ότι είναι η επόμενη μετά την Ελλάδα, μεσογειακή χώρα μέλος της (αν εξαιρέσουμε τη Μάλτα, η οποία άλλωστε έχει αυτό-ανακηρυχθεί ουδέτερη)⁴, πρέπει να υποβάλει επίσημη αίτηση συμμετοχής στο σχήμα Eurofor/Euromarfor. Θα υπάρξουν αντιδράσεις αλλά θα είναι καλό να γίνει. Η ελάχιστη επιδίωξη θα είναι η αποδοχή της με τη ιδιότητα του παρατηρητή, με αξιωματικούς συνδέσμους στα αντίστοιχα στρατηγεία, ή τουλάχιστον στην Euromarfor.

Πρέπει εδώ να επισημανθεί, ότι ενώ στην αρχή οι συμμετέχουσες χώρες, χρησιμοποίησαν ως επιχείρημα, για τον αποκλεισμό της Ελλάδας, και το ότι οι δυνάμεις αυτές αφορούσαν τη Δυτική Μεσόγειο, η Euromarfor ανέλαβε το 2002-2003, επιχειρησιακή αποστολή, στα πλαίσια του αγώνα κατά της τρομοκρατίας, στην ανατολική Μεσόγειο. Επομένως, η χρησιμοποίησή της σε όλο το εύρος της Μεσογείου, καθιστά εφικτή την απαίτηση να συμμετάσχουν η Ελλάδα και η Κύπρος, οι μόνες χώρες μέλη της ΕΕ που βρίσκονται στα νοτιοανατολικά θαλάσσια σύνορα της Ένωσης.

Επίσης, θα πρέπει να επιδιωχθεί η συμμετοχή Κυπρίων αξιωματικών σε ασκήσεις των εν λόγω δυνάμεων. Είναι γνωστό ότι στην τελευταία άσκηση των EUROFOR/EUROMARFOR, με την επωνυμία "EOLO 2004" τύπου CPX Command Post Exercise), στη Γαλλία,

4. Κύπρος και Μάλτα συμμετέχουν στη ΚΕΠΠΑ-ΕΠΑΑ, αλλά δε μπορούν να παίρνουν μέρος σε επιχειρήσεις που κάνουν χρήση μέσω του NATO. Επίσης, η Μάλτα υπογράμμισε το ουδέτερο καθεστώς της κατά την υπογραφή της προσχώρησής της στην ΕΕ, τον Απρίλιο του 2003 στην Αθήνα.

συμμετείχε Κύπριος Ανχης, με καθεστώς "full participant". Η κυπριακή εκπροσώπηση στην άσκηση "EOLO 2004", άφησε θετικές εντυπώσεις.

Συμπεράσματα

Τελειώνοντας θέλω επισημάνω τα εξής:

α. Σχετικά με το NATO

Ανεξαρτήτως των θεωρητικών ή ιδεολογικών απόψεων που μπορεί να έχει ο καθένας, θεωρώ ότι η ρεαλιστική προσέγγιση των πραγμάτων, λαμβάνοντας υπόψη τις σύγχρονες συνθήκες και το στρατηγικό περιβάλλον που έχει διαμορφωθεί, μας οδηγεί στις εξής διαπιστώσεις:

- Το μεταψυχροπολεμικό NATO αποτελεί πλέον ένα μηχανισμό ασφαλείας, με παγκόσμια εμβέλεια, ουσιαστικά το μοναδικό όργανο που καλύπτει την αδυναμία του ΟΗΕ να αναλάβει δράση προς υλοποίηση των αποφάσεών του.

- Το NATO, μέσω διαφόρων πρωτοβουλιών, έχει αναπτύξει σχέσεις με μια πλειάδα κρατών, στα οποία ανήκουν ακόμη και πρώην "εχθροί", περιβάλλοντας όλη την περιοχή της Μεσογείου, της Μαύρης Θάλασσας, καθώς και την Κασπία.

- Μέσω διαφόρων προγραμμάτων δράσης και άλλων πλαισίων συνεργασιών, όλα τα κράτη-εταίροι του NATO υποβοηθούνται στη βελτίωση των ενόπλων δυνάμεών τους, συμμετέχουν σε προγράμματα έρευνας και τεχνολογίας,

συμμετέχουν σε κοινές ασκήσεις και άλλες δράσεις.

β. Σχετικά με τις μεσογειακές δυνάμεις

- Γάλλοι, Ισπανοί και Ιταλοί ενδιαφέρονται πολύ να έχουν στην ανατολική Μεσόγειο ένα σταθμό ανάρρωσης ασθενών και τραυματιών και γενικότερα διευκολύνσεις στρατιωτικής φύσεως.

- Ειδικώς η EUROMARFOR ενδιαφέρεται να έχει αερολιμενικές διευκολύνσεις για αεροσκάφη ναυτικής συνεργασίας και αερομεταφορών που επιχειρούν για λογαριασμό της και ταξιδεύουν από και προς την ευρύτερη περιοχή της Μέσης Ανατολής. Ενδιαφέρεται, κατά συνέπεια, να χρησιμοποιήσει την Κύπρο ως ενδιάμεσο σταθμό. Να ληφθεί υπόψη ότι οι Βρετανοί έχουν αρνηθεί επανειλημμένως τέτοιες διευκολύνσεις από τις βάσεις τους στην Κύπρο.

- Είναι, κατά συνέπεια, ενδιαφέρον να ανοίξει η Κύπρος κανάλια συνεργασίας, καταρχήν προς τη Γαλλία και να εκμεταλλευθεί το θετικό κλίμα που υπάρχει. Στο πλαίσιο αυτό να δεχθεί να παράσχει διευκολύνσεις σε πλοία και αεροσκάφη αυτών των ευρω-μεσογειακών δυνάμεων, συνεξετάζοντας φυσικά τα πολιτικά οφέλη που θα προέλθουν από τη συνεργασία αυτή.

γ. Σχετικά με την ΕΕ

Καταρχήν, σχετικά με την ΕΜΕΣ, η Κύπρος, ως κράτος μέλος της ΕΕ όχι

απλώς μεσογειακό αλλά ευρισκόμενο στο κέντρο της Ανατ. Μεσογείου με μακράιωνες σχέσεις με τις χώρες της νότιας και της ανατολικής ακτής, αλλά και ιδιαίτερα συμφέροντα, θα πρέπει να επιδιώξει έντονη συμμετοχή σε όλα τα φόρα, στο βαθμό φυσικά που της επιτρέπει το μέγεθός της και το ειδικό βάρος της στη διεθνή σκηνή.

Είναι γνωστό ότι η Κύπρος, στα πλαίσια της συνεισφοράς δυνάμεων στην ΕΠΑΑ, έχει διαθέσει ένα Λόχο Μεταφορών, 6 περιπολικά σκάφη και 4 μαχητικά ελικόπτερα, καθώς επίσης και τη χρήση του αεροδρομίου της Πάφου. Επίσης, στο πλαίσιο των υπό συγκρότηση συγκροτημάτων μάχης (γνωστών περισσότερο ως battlegroups) η Κύπρος έχει προσφέρει ένα τμήμα υγειονομικού. Ωστόσο, οι συνεισφορές αυτές, καίτοι θα μπορούσαν να θεωρηθούν σημαντικές, σε σχέση προς το μέγεθος της χώρας και των ενόπλων δυνάμεών της, κινδυνεύουν να παραμείνουν άνευ αξίας για τους εξής λόγους:

- Η μη συμμετοχή της Κύπρου στην PfP, έχει ως αποτέλεσμα τη μη αποδοχή των συνεισφορών της στην ΕΠΑΑ, στις περιπτώσεις που η ΕΕ ενεργεί στα πλαίσια των ρυθμίσεων Berlin plus (σχέσεις ΕΕ-NATO), δηλαδή κάνοντας χρήση μέσων και δυνατοτήτων του NATO.

- Η μέχρι τούδε εμπειρία καταδεικνύει ότι μάλλον δεν θα υπάρξει επιχείρηση της ΕΕ στην οποία να μη γίνεται χρήση, έστω και ενός στρατιωτικού δορυφόρου του NATO, για λήψη των απαιτούμενων πληροφοριών. Ειδικότερα αναφέρονται οι

επιχειρήσεις Concordia στη FYROM (2002-03) και Althea στη Βοσνία-Ερζεγοβίνη (από 2 Δεκ 04) που είναι η μεγαλύτερη στρατιωτική επιχείρηση της ΕΕ. Αμφότερες κρίθηκε ότι αναλήφθηκαν. Κύπρος και Μάλτα συμμετέχουν στη ΚΕΠΠΑ - ΕΠΑΑ, αλλά δε μπορούν να παίρνουν μέρος σε επιχειρήσεις που κάνουν χρήση μέσων του NATO. Επίσης, η Μάλτα υπογράμμισε το ουδέτερο καθεστώς της κατά την υπογραφή της προσχώρησής της στην ΕΕ, τον Απρίλιο του 2003 στην Αθήνα, στα πλαίσια των ρυθμίσεων Berlin plus.

- Είναι προφανές ότι στα πλαίσια αυτά, η Κύπρος πάντα θα αποκλείεται από τις επιχειρήσεις της ΕΕ. Κατά συνέπεια, η μόνη λύση είναι η συμμετοχή της στις πρωτοβουλίες συνεργασίας του NATO (PfP και EAPC).

Είναι προφανές ότι όλα αυτά θα πρέπει να συνεκτιμηθούν με όλα τα άλλα δεδομένα και να ιδωθούν από την πολιτική τους πλευρά. Πιστεύω, ωστόσο, ότι η παραμονή της Κύπρου έξω από συμμαχίες και συνεργασίες, ενώ δεν της προσφέρει κανένα πλεονέκτημα, την αποκλείει από σημαντικά πολιτικά πλεονεκτήματα.

Προσφώνηση Ολοκλήρωσης Ημερίδας από το Διοικητή της Σχολής Υποναύρχο Δημήτριο Κουρκούλη ΠΝ

Εκτιμώ ότι η σημερινή ημερίδα ήταν ιδιαίτερα χρήσιμη για όλους. Είχαμε την ευκαιρία να ακούσουμε τις γνώμες και απόψεις εγκύρων επιστημόνων για μία σειρά επιμέρους θεμάτων τα οποία, όλα μαζί μας δίνουν τη συνολική εικόνα που επικρατεί σήμερα, όσον αφορά την ασφάλεια, στη ΝΑ Μεσόγειο. Είμαι ιδιαίτερα ευτυχής γιατί οι προβλέψεις μου επιβεβαιώθηκαν. Πράγματι αυτή η ημερίδα υπήρξε ουσιαστικότερη παρέμβαση γνώσης, όχι μόνο για τους Σπουδαστές αλλά για όλους μας για ένα τόσο σημαντικό και διαχρονικά επίκαιρο θέμα.

Ο γεωπολιτικός και γεωστρατηγικός χώρος που υπήρξε σταυροδρόμι σπουδαίων λαών, μεγάλων θρησκειών,

κοιτίδα αξιόλογων πολιτισμών και λαμπρών αυτοκρατοριών, ο χώρος που για όλους τους παραπάνω λόγους δίκαια χαρακτηρίστηκε ως ο "ομφαλός της γης", συνεχίζει και σήμερα, όπως αναλύθηκε εμπειριστατωμένα από τους ομιλητές μας, να αποτελεί την πιο ταραγμένη περιοχή του πλανήτη μας. Η ΝΑ Μεσόγειος εξακολουθεί δυστυχώς και σήμερα να είναι ζώνη αντιπαραθέσεων, ακραίων εκδηλώσεων, κοινωνικοπολιτικών ανταγωνισμών και ιδεολογικοθρησκευτικής διαμάχης.

Η διαφορετική ιδεολογική ταυτότητα των λαών που κατοικούν σε αυτή και οι αποκλίνουσες πολιτισμικές καταβολές τους διαμορφώνουν και σήμερα κατάσταση αστάθειας και ρευστότητας στην ευρύτερη αυτή εδαφική περιοχή.

Η πολιτική της υπερδύναμης στο χώρο αυτό και η διπλωματική της προσπάθεια για αύξηση της επιρροής της άμεσα ή έμμεσα, καταδεικνύουν το ενδιαφέρον της για τα τεκταινόμενα σε αυτή την εξαιρετικής γεωπολιτικής σπουδαιότητας περιοχή.

Ειδικά μετά την 11η Σεπτεμβρίου 2001 έγινε απόλυτα κατανοητό ότι στο χώρο αυτό υπάρχει θρησκευτικός φανατισμός και ιδιαίτερα εξαπλωμένος ισλαμικός φονταμενταλισμός, μειονοτικές διαφορές, τρομοκρατικά δίκτυα, διεθνές δίκτυο ναρκωτικών και υπερεθνικά οργανωμένο δίκτυο εμπορίας όπλων. Σήμερα όλοι θα συμφωνήσουμε ότι μετά την 11η Σεπ 2001 ο κόσμος μας είναι διαφορετικός. Η διεθνής κοινότητα αναγνωρίζοντας τον πάντα υπαρκτό πλέον

κίνδυνο της τρομοκρατίας έχει εμπλακεί άμεσα ή έμμεσα στο μεσανατολικό χώρο αναγνωρίζοντας ότι είναι ανάγκη να βρεθούν λύσεις στα χρονίζοντα καυτά προβλήματα της ΝΑ Μεσογείου.

Γι αυτό βγαίνει πιστεύω αβίαστα το συμπέρασμα ότι για να υπάρξει σταθερότητα και ασφάλεια στην ταραγμένη αυτή περιοχή του πλανήτη, θα πρέπει η διεθνής κοινότητα να ενσκήψει σοβαρά και υπεύθυνα στα σοβαρά προβλήματά της. Μέσα σε αυτά είναι και το πρόβλημα της Κύπρου, επειδή η μοίρα της έταξε να βρίσκεται σε ένα σταυροδρόμι σημαντικότητας γεωπολιτικών συμφερόντων.

Η Ευρώπη ως άμεσα ενδιαφερόμενη και εκ των πραγμάτων ενπεπλεγμένη στο χώρο της ΝΑ Μεσογείου, καλείται κατά την άποψή μου να παίξει ρόλο σταθεροποιητικού παράγοντα, είτε μέσω των πολιτικών και διπλωματικών της δομών, είτε μέσω των στρατιωτικών της συμμαχιών, έτσι ώστε να γίνει πόλος εξισορρόπησης και κατευνασμού ακραίων απόψεων και αντιλήψεων. Άλλωστε πολλές χώρες της Ευρώπης μεταξύ των οποίων και η χώρα μας, αποτελούν πύλη για την εισαγωγή πολλών προβλημάτων του χώρου αυτού προς τη Δύση. Ναρκωτικά και λαθρομετανάστευση μας το αποδεικνύουν. Γι αυτό και κατά την άποψή μου θα πρέπει η Ευρώπη να ενεργοποιηθεί σοβαρά προς την κατεύθυνση αυτή. Σε αυτή την προσπάθεια η χώρα μας θα πρέπει να παίξει πρωταγωνιστικό ρόλο και είναι σε θέση πιστεύω να το κάνει.

Κλείνοντας θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους τους προσκεκλημένους για την εδώ παρουσία τους και φυσικά το ΙΑΑ για την ευγενική του πρωτοβουλία να γίνει η σημερινή ημερίδα, η οποία ομολογουμένως υπήρξε απόλυτα επιτυχής.

"Ο Θρησκευτικός Εξτρεμισμός στο Πλαίσιο του Οργανισμού για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη" *

Μαίρη Μπόση Δρ. Διεθνών Σχέσεων

Εισαγωγή

"...απορρίπτομεν πάσαν μορφήν εθνικιστικών, φυλετικών, θρησκευτικών, κοινωνικών ή άλλων διακρίσεων, δια των οποίων υποθάλλονται νοσηρά φαινόμενα μισαλλοδοξίας ή και θρησκευτικού φανατισμού, τάσεις δικαιώσεως των πολεμικών συγκρούσεων ή και της οργανωμένης τρομοκρατίας και απευθύνομεν έκκλησιν προς την πνευματικήν ηγεσίαν των θρησκειών να εργασθούν και να συνεργασθούν δια την εκτόνωσιν των επικινδύνων αυτών συγχύσεων και αξιόπιστον προώθησιν του θείου θελήματος δι' ειρήνην, κοινωνικήν δικαιοσύνην και σεβασμόν των θεμελιωδών δικαιωμάτων του ανθρώπου..."¹

Πρόκειται για δήλωση εναντίωσης στη συγκρουσιακή δυναμική που χαρακτηρίζει το μεταδιπολικό διεθνές σύστημα αλλά απόλυτα ενδεικτική των διαστάσεων που αυτή λαμβάνει. Η Διαθρησκειακή Συνάντηση της Αθήνας που διοργανώθηκε με ελληνική πρωτοβουλία στο πλαίσιο της έναρξης των Ολυμπιακών Αγώνων της Αθήνας (2004), δεν έφερε απλά το συμβολισμό της συγκέντρωσης των θρησκευτικών ηγετών και ανταλλαγής απόψεων σε θρησκευτικά ζητήματα. Με βάση το κείμενο της Διακήρυξης που δόθηκε στη δημοσιότητα

1. Διαθρησκειακή Συνάντησις 2004, Θρησκεία, Ειρήνη και Ολυμπιακό Ιδεώδες, Οικουμενικό Πατριαρχείο, Δήμος Αμαρουσίου, 15, Αυγούστου 2004.

καταδεικνύονταν επιπλέον η αγωνία των εκπροσώπων των θρησκειών για την τροπή και τις διαστάσεις που λαμβάνει η παγκόσμια εγρήγορση στο πλαίσιο της καταπολέμησης της "θρησκευτικά" εκπορευόμενης τρομοκρατίας, ενός φαινομένου το οποίο κατέστη κυρίαρχο ζήτημα ασφάλειας κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών.

Η αναπόφευκτη ταύτιση της ισλαμικής θρησκείας με τη βία και με πράξεις τρομοκρατίας υπήρξε το αποτέλεσμα της ανάληψης ευθύνης για αυτές τις πράξεις από πολλές οργανώσεις, ομάδες ή και κινήματα τα οποία συνέδεσαν κατ' αυτό τον τρόπο τη χρήση της τρομοκρατίας με τη θρησκευτική τους συνείδηση. Στη συγκεκριμένη περίπτωση η θρησκεία λειτούργησε ως μέσο για να "περιβληθεί" η πράξη με ένα μανδύα που θα τις επέτρεπε να εκπέμπει θετικά ή αποδεκτά μηνύματα στις κοινωνικές ομάδες των χωρών προέλευσης των δραστών. Η πολιτική διάσταση των πράξεων αναδείχτηκε ευρύτερα κατά τη διαδικασία και την εξέλιξη των συγκεκριμένων πράξεων, ενώ επίσης δεν αμφισβητήθηκε από τους ειδικούς ο ρόλος της, είτε ως αρχική ώθηση, είτε ως ιδεολογική διάσταση.

Η εγρήγορση της διεθνούς κοινότητας, αποτέλεσμα των εξελίξεων στο πεδίο της τρομοκρατίας, συνέτεινε σε

* Το κείμενο βασίζεται σε εισήγηση με τίτλο "Θρησκευτικός Εξτρεμισμός" στην 1η Συνεδρία "Τρομοκρατία και Φονταμενταλισμός στη Μεσόγειο - Διαστάσεις στο πλαίσιο του ΟΑΣΕ" του Κ.Σ. ΟΑΣΕ ΦΘΙΝΟΠΩΡΙΝΗ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ 2004 (29/9 - 2/10/2004) με θέμα "Διακίνηση Ανθρώπων" (Συνεδρίαση Μόνιμης Επιτροπής, 2° Κοινοβουλευτικό Forum για τη Μεσόγειο).

κοινές διαπιστώσεις που αναδεικνύουν την ισλαμική βία ως την πλέον επικίνδυνη μορφή τρομοκρατίας. Η ανάληψη ευθύνης τρομοκρατικών επιθέσεων "στο όνομα του Θεού (Αλλάχ)" και οι διαστάσεις της δημοσιότητας αναφορικά με το ενδεχόμενο δράσης ισλαμιστών τρομοκρατών κατά τη διάρκεια διεθνών γεγονότων, όπως οι Ολυμπιακοί Αγώνες, συνέτειναν στη δημιουργία ενός κλίματος γενικευμένης φοβίας. Ακολουθώντας, οι Ολυμπιακοί Αγώνες της Αθήνας διεξήχθησαν σε ένα αρνητικά φορτισμένο διεθνές περιβάλλον, με συνέπεια τη διαρκή αναμόχλευση ζητημάτων που σχετίζονταν με το σχεδιασμό ασφάλειας και τις δυνατότητές του για πρόληψη ακραίων τρομοκρατικών ενεργειών, προερχομένων από τη δικτυακή τρομοκρατία, προνομιακό πεδίο της θρησκευτικής βίας.

Επιχειρώντας ένα βασικό προσδιορισμό της λειτουργίας της θρησκευτικής βίας, δεν μπορούμε παρά να καταλήξουμε στις παρακάτω γενικές παραδοχές:

- ♦ η θρησκευτική βία αποτελεί μια μέθοδο για την έκφραση πολιτικού λόγου σε πολιτικά συστήματα που κατά τα άλλα παραμένουν "κλειστές κοινωνίες".
- ♦ Γενικά η χρήση βίας και ειδικότερα η χρήση πράξεων τρομοκρατίας μπορεί να αποτελεί και μια εναλλακτική πρόταση για καθεστωτική μεταβολή².
- ♦ Η συμβολική επιλογή των στόχων της τρομοκρατίας στοχεύει στην κινητοποίηση μεγάλων ομάδων των πολιτών με κοινό

αίτημα την ανατροπή μη επιθυμητών πολιτικών συστημάτων.

♦ Η εξτρεμιστική θρησκευτική βία χρησιμοποιεί σχεδόν όλες τις μεθόδους της ιστορικής εξέλιξης της βίας, με τη διαφορά ότι τις περισσότερες φορές επιδίδεται σε πολύνεκρες ενέργειες.

♦ Η διάσταση που έχει εκλάβει η διαφοροποίηση ενός τμήματος των εξτρεμιστών και η χρήση πράξεων τρομοκρατίας, αποτέλεσε την αιτία της συνεύρεσης των θρησκευτικών ηγετών στο πλαίσιο πρόληψης ακραίων συμπεριφορών αλλά και την περιφρούρησης της θρησκευτικής πίστης από τη βίαιη πολιτική έκφρασή της.

α. Ισλαμικός Εξτρεμισμός

Στις αρχές του 21ου αιώνα οι πλέον ακραίες μορφές έκφρασης της βίας εντάσσονται στο πλαίσιο του ισλαμικού εξτρεισμού. Ο ισλαμισμός θεωρείται η θρησκεία με τον ταχύτερο ρυθμό εξάπλωσης, καθώς το ένα πέμπτο του παγκόσμιου πληθυσμού ασπάζεται και ακολουθεί τις αρχές και τη διδασκαλία του. Ο ισλαμικός φονταμενταλισμός (όπως αρχικά χαρακτηρίστηκε) ή εξτρεμισμός (όπως τελικά εξελίχθηκε), προκειμένου ο όρος να περιλάβει τις πράξεις βίας, αποτελεί ένα κοινωνικό φαινόμενο με απρόβλεπτες διαστάσεις και μια χαρακτηριστική τάση επέκτασης, η οποία δύσκολα ανακόπτεται, πολύ δυσκολότερα δε, καταστέλλεται. Η βίαιη έκφραση της θρησκείας, προτείνει την πολιτική της δυσaráσκεια μέσα από ένα ιδιότυπο θρησκευτικό λόγο. Σε αυτό το πλαίσιο, θα μπορούσε να λεχθεί ότι η ανάπτυξη της τρομοκρατίας που εκπορεύεται από τη

2. Bruce Hoffman and Gordon H. McCormick, "Terrorism, Signaling, and Suicide Attack", *Studies in Conflict and Terrorism*, Vol. 27, No. 4, July - August 2004, σελ. 245.

θρησκευτική πίστη, αν και μετέβαλλε τα δομικά στοιχεία της παλαιότερα γνωστής τρομοκρατίας, την υποκατέστησε τόσο σε πολιτικό, όσο και σε λειτουργικό επίπεδο σε σημαντικό βαθμό.

Οι ποικίλες μορφές βίας που εκπορεύονται από τη θρησκευτική πίστη είναι σαφώς πιο δύσκολο να προσδιοριστούν ως αμιγή τρομοκρατικά φαινόμενα στο βαθμό που η θρησκευτική διαπάλη εμπεριείχε πάντοτε τη βία κι αυτό αφορά το σύνολο των θρησκειών και όχι μόνο την ισλαμική θρησκεία. Παρόλα αυτά, η έξαρση που παρατηρείται σε πράξεις τρομοκρατίας συνυφασμένες με το θρησκευτικό φανατισμό, λειτούργησε υπέρ της αναβάθμισης των κατασταλτικών μηχανισμών της συντριπτικής πλειοψηφίας των κρατών-μελών, αλλά και των διεθνών οργανισμών. Η πολιτική έκφραση της τρομοκρατίας με τις ιδιαίτερες διαστάσεις της, απασχολεί όχι μόνο για τη συνέχεια των πράξεών της, παγιώνοντας το μη-περιστασιακό χαρακτήρα της, αλλά και για το ότι προδικάζει μια κλιμακούμενη αυξητικά πορεία.

Στην εξέλιξη της, η ισλαμική βία διαθέτει ιστορικά ερείσματα στην πορεία των λαών της Μέσης Ανατολής, αλλά και του συνόλου των λαών της Μεσογείου. Πιο συγκεκριμένα:

♦ Θεωρείται προϊόν της κατάρρευσης του παν-αραβικού εθνικισμού (με αιχμή την αραβική ήττα του 1967.³ Η έννοια "του ανήκειν", δηλαδή η ταυτότητα εκατομμυρίων ανθρώπων προσδιορίζεται πλέον μέσω της θρησκευτικής πίστης.

♦ Οι δυτικές προέλευσης κοσμικές

ιδεολογίες (βλ. αραβικός εθνικισμός) τις οποίες ασπάζονταν οι προερχόμενες από το δυτικό εκπαιδευτικό σύστημα ελίτ, δε γίνονται πλέον αποδεκτές από ανθρώπους οι οποίοι απορρίπτουν τις βάσεις των δυτικών ιδεολογιών, υιοθετώντας την αντιδυτική προοπτική.

♦ Μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου η Μεσόγειος προσδιορίζεται ευκρινέστερα ως σύνορο στο διεθνές σύστημα. Η παραδοσιακή αντίθεση αντίθεση Βορρά - Νότου μετουσιώνεται στην αντίθεση Δύσης - Ισλάμ.

Σε ειδικότερο πλαίσιο η άνοδος της ισλαμικής επιρροής ερμηνεύεται, μεταξύ άλλων, μέσω των παρακάτω συνθηκών:

♦ Κοινωνικών, ως φαινόμενο λαών που σχετικά πρόσφατα απέκτησαν συνείδηση και αυτοπροσδιορισμό,

♦ Οικονομικών, ως φαινόμενο των φτωχών τάξεων που έλκονται από το λαϊκό χαρακτήρα του Ισλαμισμού και κυρίως των οργανώσεων που τον εκπροσωπούν.

♦ Πολιτικών, ως ιδεολογία μιας νέας, σταδιακά ανερχόμενης πολιτικά τάξης, με ταυτότητα που εδράζεται στην επιστροφή σε παραδοσιακά πρότυπα και αξίες.

Οι σημαντικές "επιτυχίες" της τρομοκρατικής δράσης στις αρχές του 21ου αιώνα, αποτελούν ταυτόχρονα υποθήκη για το μέλλον της τρομοκρατίας δίνοντας ταυτόχρονα το έναυσμα για μια ευρύτερη στρατηγική διάσταση της βίας. Η στρατηγική του "*low-tech but high concept*", δύναται σύντομα να μετεξελιχθεί σε "*high-tech and high concept*".⁴

3. Bassam Tibi, *Arab Nationalism, Between Islam and the Nation-state*, MacMillan Press Ltd, 1997.

4. OSCE, *OSCE Bishkek Conference Report*, 13-14 December 2001, p. 62, URL, <<http://www.osce/events/bishkek2001/documents/Bishkekreport.pdf>>

Στην ιστορική της διαδρομή η θρησκευτική τρομοκρατία, επέδειξε μοναδικά δείγματα βιαιότητας, προσαρμοζόμενα στις οικονομικές, κοινωνικές και πολιτικές εξελίξεις της εποχής που εμφανιζόταν. Στη βάση αυτή, θα μπορούσε να λεχθεί ότι ο "θρησκευτικού" τύπου τρομοκράτης:

- α) δεν ενδιαφέρεται για μια άμεση αποκομιδή πολιτικού οφέλους και
- β) δε λειτουργεί ευελπιστώντας την άμεση κοινωνική αποδοχή και στήριξη.

Στο σημείο αυτό θεωρείται απαραίτητη η επισήμανση (υπενθύμιση) της αμφισημίας των συγκεκριμένων τρομοκρατικών πράξεων. Όπως ο συγκεκριμένος τρομοκράτης αποδεικνύει την ικανότητά του για εκτεταμένες καταστροφές, με τον ίδιο τρόπο αδιαφορεί και για το ανθρώπινο κόστος. Εάν κάνουμε την υπόθεση ότι πρόκειται για μια "κοσμοθεωρητικά θεμελιωμένη κήρυξη πολέμου ενάντια στη δυτική κοινωνία, τον τρόπο ζωής της και τις αξίες της", τότε (θεωρητικά πάντα) θα πρέπει να αποδεχτούμε και την αντίστοιχη κήρυξη πολέμου και από την άλλη πλευρά. (Κονδύλης). Η αποδοχή αυτής της θεωρίας (θεωρία του πολέμου) παραπέμπει σε αντίπαλα στρατόπεδα, τα οποία στην παρούσα φάση περιβάλλονται από ομιχλώδεις διαφορές και ασαφή αιτήματα.

Η μετεξέλιξη της θρησκευτικής έξαρσης σε πολύνεκρες τρομοκρατικές ενέργειες κυοφορώντας πάντοτε την πιθανότητα ευρύτερης κλιμάκωσης με περισσότερα θύματα, αποτελεί μια παράμετρο που μόνιμα απασχολεί. Παράλληλα, η εμφάνιση μιας σειράς

θρησκευτικών ηγετών σε πολλές μουσουλμανικές κοινωνίες, καθώς και σε πολλές ομάδες πολιτών ανεξαρτήτως κοινωνικής τάξης, καταδεικνύουν τη συσσωρευμένη ένταση που υπάρχει κατά των δυτικών, των "ξένων εκμεταλλευτών" του φυσικού πλούτου των χωρών τους, αλλά και την απαξίωση προς το δυτικό τρόπο ζωής και τις αξίες του. (Χαρακτηριστικά αναφέρεται ο ρόλος της θρησκείας στην κοινωνική συμπεριφορά και στην καθημερινότητα του πολίτη, μέσω της στάσης που αφορά στην ενδυμασία των γυναικών, ο χαρακτήρας και η λειτουργία του εκπαιδευτικού συστήματος).

Από την άλλη πλευρά, η υποδόρια κινούμενη ολοκληρωτική αντιπαράθεση των δυτικών κρατών με το Ισλάμ αποδόθηκε άμεσα στην παρουσίασή του ως φαινομένου με απόλυτη αξίωση για θρησκευτική επέκταση και εξάπλωση του ισλαμικού πολιτισμού. Αυτού του είδους η παρουσίαση όχι μόνο εμποδίζει τη ρεαλιστική ανάλυση και την ουσιαστική προσέγγιση του φαινομένου, αλλά λειτουργεί αποδεδειγμένα υπέρ των γεωπολιτικών - οικονομικών συμφερόντων που ταυτίζονται με τη δυτική επιβολή στον ισλαμικό κόσμο. Ταυτόχρονα η αναβίωση ξενοφοβικών τάσεων στις ευρωπαϊκές χώρες με μεγάλες μουσουλμανικές κοινότητες, δημιουργεί στερεότυπα, με αρνητικές επιπτώσεις για τη συνύπαρξη ετερόδοξων κοινοτήτων ή ομάδων πολιτών.⁵

Η σταδιακή μετεξέλιξη του ισλαμικού κινδύνου, προερχομένου (σε

5. Javier Jordan and Luisa Boix, "Al-Qaeda and Western Islam", *Terrorism and Political Violence*, Vol. 16, No. 1, Spring 2004, σελ. 6.

πρώιμο τουλάχιστον στάδιο) από την εμπόλεμη ζώνη της Μέσης Ανατολής, πριν επεκταθεί σταδιακά σε όλο σχεδόν το μουσουλμανικό κόσμο, εδράζεται σε τρία βασικά σημεία:

- ♦ πρώτον, έχει αποδείξει ότι αντίθετα από άλλες μορφές βίας, διαθέτει σημαντικές πηγές χρηματοδότησης,
- ♦ δεύτερον, διαθέτει χώρους - εδάφη λειτουργίας ενώ έχει δώσει και δείγματα "επιτυχούς" διακυβέρνησης έστω και για βραχύ χρονικό διάστημα (Αφγανιστάν),
- ♦ τρίτον, η αναγκαιότητα του "αγώνα" στηρίζεται στην αναπαραγωγή των αιτιών για τη συνέχισή του, όπως για παράδειγμα ο πόλεμος και η κατάσταση που διαμορφώθηκε στο Ιράκ, η αναζοπύρωση των συγκρούσεων στην Τσετσενία κ.

Με βάση τη γενική παραδοχή ότι όλες οι μορφές βίας έχουν λόγους και αιτίες ύπαρξης και δρουν με στόχο την αφύπνιση των πολιτών για ανατροπές και εγκαθίδρυση των καθεστώτων που επαγγέλλονται, τότε η ισλαμική τρομοκρατία δεν έχει κατορθώσει να ανατρέψει ένα πολίτευμα (εξαιρουμένης της περίπτωσης του Αφγανιστάν) εντός των χωρών με μουσουλμανικό θρήσκευμα και μέσα στις οποίες κυρίως δρα.

Μέσω της σταχυολόγησης των τρομοκρατικών ενεργειών που έχουν διεξαχθεί στις χώρες με κύριο θρήσκευμα τον ισλαμισμό, μπορούμε να καταγράψουμε ορισμένα χαρακτηριστικά της εξτρεμιστικής θρησκευτικής βίας. Ενδεικτικά, η τρομοκρατία της συγκεκριμένης μορφής διακρίνεται από την παρακάτω τυπολογία:

- ♦ διαπνέεται από εκδικητική αντίληψη,

- ♦ χρησιμοποιεί δράστες προερχομένους από την ίδια τη χώρα, πολλές φορές μέλη προερχόμενα από τις αρχές (περιπτώσεις Σαουδικής Αραβίας),

- ♦ έχει ως στόχο την κινητοποίηση των πολιτών και την επέκταση των ενεργειών με περισσότερους συμμετέχοντες,

- ♦ στοχεύει στην αποστολή μηνύματος εκφοβισμού προς τους άμεσους αποδέκτες (έμμεσα σε πολίτες που συνεργάζονται με δυτικούς, ή άμεσα προς τους δυτικούς πολίτες που είναι οι στόχοι),

- ♦ χρησιμοποιεί τις περιφερειακές έριδες ή τα τοπικά προβλήματα, ως αιτία της τρομοκρατικής δράσης, επιδεικνύοντας την πλήρη γνώση του χώρου δράσης στη βάση του σκεπτικού της επέκτασης των δραστηριοτήτων,

- ♦ μελετά τον τρόπο αντίληψης των δυτικών κοινωνιών και χρησιμοποιεί στρατηγικές που επαληθεύονται από την επιτυχία του αποτελέσματος (αυτό ισχύει και για τα υλικά μέσα των ενεργειών),

- ♦ κινείται με άνεση στη νέα τεχνολογία, προβάλλοντας το ότι στα μέλη της υπάρχουν και λειτουργούν επαρκώς εκπαιδευμένα άτομα,

- ♦ χρησιμοποιεί τα προβλήματα της Μέσης Ανατολής ως άλλοθι, ενώ γίνεται σταδιακά αντιληπτό ότι ως ζήτημα ουσίας δεν απασχολεί (τουλάχιστον όσο διαιωνίζονται τα προβλήματα παρέχεται και μια επιπλέον αιτία συνέχισης της δράσης),

- ♦ "επιτρέπει" να αιωρείται η αντίληψη της συμμετοχής κρατών φιλικών προς τις επιλογές της, διευρύνοντας με τον τρόπο αυτό το χώρο δράσης των αντίπαλων,

- ♦ δημιουργεί ή έστω επιτρέπει την

καλλιέργεια κλίματος πανικού προς τους αποδέκτες (κυρίως τους δυτικούς ή αλλόθρησκους, ή συνεργαζόμενους), απειλώντας ή αφήνοντας υπόνοιες για κλιμάκωση της βίας.

β. Η θέση του ΟΑΣΕ στην αντιμετώπιση της εξτρεμιστικής θρησκευτικής τρομοκρατίας

Η αντιμετώπιση της διεθνούς τρομοκρατίας από τους διεθνείς Οργανισμούς, εστιάστηκε σε ψηφίσματα που καταδίκαζαν το φαινόμενο, προτείνοντας μέτρα για την αποφυγή των ενεργειών μέσα από την εγρήγορση των μηχανισμών και των φορέων, είτε εθνικών, είτε διεθνών. Η τρομοκρατία έγινε αντιληπτή ως ακραίος εκφοβισμός για τη διεθνή ειρήνη και ασφάλεια, της οποίας η αντιμετώπιση απαιτεί τη λήψη μέτρων από τους διεθνείς εταίρους βασισμένων στις κοινά αποδεκτές αρχές.

Η σημαντικότερη κινητοποίηση αντιμετώπισης της τρομοκρατίας εκπορεύτηκε και εκπορεύεται από τον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών του οποίου οι Συμβάσεις, οι Αποφάσεις και τα Πρωτόκολλα, απέκτησαν νέα δυναμική, ειδικά μετά την 11η Σεπτέμβρη 2001.

Η ανταπάντηση, ειδικότερα του ΟΑΣΕ, σε ένα φαινόμενο που αρχικά προκάλεσε έκπληξη με τις διαστάσεις που εκλάμβανε, αλλά κυρίως λόγω του ότι έθιγε ένα από τα θεμελιώδη αντικείμενα ενασχόλησης του Οργανισμού που είναι η προάσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων (αποτέλεσμα της Διακήρυξης του Ελσίνκι - 1975), υπήρξε και συνεχίζει να είναι

ουσιαστική. Η άμεση κινητοποίηση του Οργανισμού μετά τα γεγονότα της 11ης Σεπτέμβρη είχε ως αποτέλεσμα τη δημιουργία της (Informal Open-Ended Working Group) (IOWG) μέσα από την οποία ξεπήδησαν ιδέες για τις αιτίες και τις πράξεις της τρομοκρατίας.⁶

Έτσι, όσα από τα 55 κράτη μέλη του Οργανισμού, δεν έχουν προχωρήσει στην υιοθέτηση των Συμβάσεων του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών, ενθαρρύνονται να τις κυρώσουν ως το πρώτο αλλά σημαντικό βήμα προς μια κοινή αντιμετώπιση ενός κοινού κινδύνου που εκπορεύεται από τη δικτυακή τρομοκρατία.

Καθώς οι νέοι κίνδυνοι γίνονται αντιληπτοί από την πλευρά της αντιμετώπισης και της καταστολής, ο ΟΑΣΕ εξειδικεύει το σκεπτικό του σε απειλές "κρατικού" τύπου. Οι απειλές "κρατικού" τύπου είναι δύο ειδών:

- ♦ η πρώτη αφορά στις τέως σοσιαλιστικές χώρες, τμήμα των οποίων κατέχει όπλα μαζικής καταστροφής και αδύναμη θεσμική δομή,
- ♦ η δεύτερη αφορά στα κράτη τα οποία κατέχουν όπλα μαζικής καταστροφής ή είναι υπόλογα για πιθανή στήριξη της διεθνούς τρομοκρατίας.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση και ο Οργανισμός για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη, προέβησαν σε μετατροπές των προτεραιοτήτων τους με στόχο την προσαρμογή των κρατών μελών στο νέου

6. David Norris, "The EU and the OSCE in the War on Terrorism", Basic Notes, Basic Publications , 5 September 2002.

περιβάλλοντος ασφάλειας. Επί της ουσίας πρόκειται για σειρά μέτρων, από τη στενότερη συνεργασία των διωκτικών αρχών έως την εξεύρεση κοινών συνιστωσών στα θεσμικά χρηματοπιστηριακά και οικονομικά ινστιτούτα που στοχεύουν στην παροχή αποτελεσματικών μέσων καταπολέμησης της νέας τρομοκρατίας. Καθώς τμήμα της νέας τρομοκρατίας, στηρίζεται στην αξιοποίηση μεγάλων οικονομικών πόρων, η συνεργασία σε επίπεδο οικονομικών δομών θεωρείται απαραίτητη.

Ο ΟΑΣΕ, έδωσε βαρύτητα στην ανάπτυξη στενότερης συνεργασίας με τις χώρες-μέλη της πρώτης κατηγορίας (των απειλών "κρατικού" τύπου), συντονίζοντας πολλές συναντήσεις στις ίδιες τις πρωτεύουσες των κρατών, όπου συζητούνται εκτενώς οι προσπάθειες για την αλλαγή του θεσμικού πλαισίου, καθώς και η αντιμετώπιση της διαφθοράς ως συνιστώσα διατήρησης δομών που επιτρέπουν σε οργανώσεις και άτομα που εμπλέκονται στη νέα τρομοκρατία να κινούνται με ελευθερία.⁷ Για παράδειγμα σε συνάντηση του Οργανισμού που έγινε στη Βιέννη αναφέρθηκε η ανάγκη ελέγχου των πυρηνικών αντιδραστήρων ή ο περιορισμός αυτών που δεν κρίνονται απαραίτητοι. Μια απόφαση τέτοιας φύσης, προϋποθέτει τη δέσμευση της ενδιαφερόμενης χώρας να εξασφαλίσει απασχόληση στους απολυμένους επιστήμονες. Το κίνητρο για την επανένταξη των επιστημόνων στην αγορά εργασίας του τόπου προέλευσής τους, γίνεται με σκοπό την απόρριψη εκ μέρους

τους δελεαστικών προσφορών από πιθανούς τρομοκράτες.⁸ Το κίνητρο για την αυξημένη εγρήγορση, σε προβλήματα που πιθανόν να προέλθουν, εάν οι τρομοκρατικές οργανώσεις υποκύψουν στο δέλεαρ να χρησιμοποιήσουν μη-συμβατικά όπλα, προέρχεται από το σύνολο των προκλήσεων και των αναβαθμισμένων κινδύνων, των οποίων η προειδοποίηση (ή παρότρυνση) προέρχεται κυρίως από τις ισχυρές δυτικές χώρες. Πολλές έρευνες από τις δεξαμενές γνώσης (δυτικών χωρών και Ισραήλ) αναφέρουν, ότι η πιθανότητα μιας ασύμμετρης απειλής με χρήση μη συμβατικών μέσων προερχομένης από τρομοκράτες του νέου δικτυακού τύπου είναι πιθανή, προκαλώντας κατά αυτόν τον τρόπο αυξημένο πανικό σε πολλές χώρες και ειδικότερα στις Η.Π.Α.

Σε αυτό το πλαίσιο, παρατηρείται εγρήγορση όλων των πρώην σοσιαλιστικών κρατών για σύμπλευση με τις αποφάσεις του *Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών*, αλλά και για συμμόρφωση με τις επιμέρους παροτρύνσεις των θεσμικών οργανισμών, όπως είναι για παράδειγμα η Ευρωπαϊκή Ένωση. Καθώς δε, υπάρχει αποδεδειγμένη σχέση μεταξύ των νέων τρομοκρατών με το οργανωμένο έγκλημα, ο ΟΑΣΕ τονίζει την ανάγκη συνεργασίας μεταξύ των κρατών-μελών για την πρόληψη της επέκτασης του προβλήματος σε ευαίσθητους τομείς, όπως είναι οι μεταφορές και η τεχνολογία. Η πίεση που ασκείται στις νέες χώρες, προέρχεται από την αδυναμία τους να αντεπεξέλθουν με ταχύτητα στη θωράκιση των κοινωνιών τους και στις αυξημένες ανάγκες των νέων

7. OSCE event in Armenia discusses prevention of money laundering, terrorism financing, Yerevan, 7 July 2004.

8. OSCE Chairman calls for focus on new areas in fight against terrorism, Vienna, 23 June 2004.

ζητημάτων που άπτονται της ασφάλειας.⁹ Επιπλέον, μια σημαντική συνιστώσα, αποτελεί το γεγονός ότι ένας αριθμός από τις διεθνείς περιφερειακές συγκρούσεις διεξάγονται εντός της επικράτειάς τους, πράγμα που επίσης καθιστά επισφαλή την έννοια της περιφερειακής και διεθνούς ασφάλειας.¹⁰

Το δεύτερο είδος, που αφορά τις απειλές που προέρχονται από κράτη που βρίσκονται στη διαδικασία διαμόρφωσης πυρηνικών και λοιπών εγκαταστάσεων όπλων μαζικής καταστροφής (πολλές φορές με το πρόσχημα της χρήσης τους για ειρηνικούς σκοπούς), τα ζητήματα ασφάλειας που προκύπτουν αυξάνονται. Η ανάπτυξη του διαλόγου που προωθεί ο ΟΑΣΕ, συμπεριλαμβάνει την ακραία πιθανότητα οι μελλοντικοί κίνδυνοι να προέλθουν από κρατικές οντότητες, πράγμα που αναβαθμίζει τη τρομοκρατία σε άλλο επίπεδο από το σημερινό. Υπενθυμίζεται ότι το Ισραήλ αναφέρεται πολύ συχνά στους κινδύνους που εκπορεύονται από τις πυρηνικές εγκαταστάσεις του Ιράν, ενώ το Ιράν έχει διακηρύξει ότι θα απαντήσει ισότιμα στο Ισραήλ, εάν το τελευταίο επιτεθεί στις πυρηνικές του εγκαταστάσεις.

Η διάσταση που μπορεί να εκλάβει μια πυρηνική σύγκρουση μεταξύ κρατών διαφεύγει από τη συζήτηση για τρομοκρατία που μπορεί να προέρχεται από ομάδες ή οργανώσεις. Παρόλα αυτά, η βία που εκπορεύεται από ένα κράτος

αποτελεί ένα από τα ζητήματα που έχει απασχολήσει εκτενώς τους ερευνητές του φαινομένου της τρομοκρατίας. Ορισμένες από τις διαστάσεις της "κρατικής" τρομοκρατίας αναφέρονται στην πολυποίκιλη βοήθεια που παρέχεται στους φανατικούς τρομοκράτες, ενώ άλλες διαστάσεις αναφέρονται στις πιθανότητες να χρησιμοποιήσει τα δικά της όπλα μαζικής καταστροφής κατά των "εχθρών" της. Όλες οι διαστάσεις αποτελούν εκφοβιστικές πιθανότητες για τη διεθνή ασφάλεια, υπό το σκεπτικό ότι τα στοιχεία που διοχετεύονται είναι αξιόπιστα και όχι του τύπου που διοχετεύτηκαν προκειμένου να νομιμοποιηθεί η εισβολή στο Ιράκ. Πολεμικές επιχειρήσεις, επιθέσεις, κατοχή μιας χώρας, εξευτελισμοί, βασανιστήρια και μια σειρά από άλλες παραβιάσεις του διεθνούς δικαίου, βασισμένες σε πιθανότητες και αναπόδεικτες υπόνοιες, όπως συμβαίνει στο Ιράκ, μακρόπνοα λειτουργούν σε βάρος της διεθνούς σταθερότητας και ασφάλειας, καθώς επιτρέπουν τη δημιουργία εστιών ανάδειξης μελλοντικών προβλημάτων με απρόβλεπτες συνέπειες. (Για παράδειγμα στο Ιράκ, η θρησκεία δεν αποτελούσε μια ιδιαίτερη συνιστώσα πρόκλησης διεθνών προβλημάτων στο επίπεδο της τρομοκρατίας, λόγω του κοσμικού χαρακτήρα του Μπααθικού καθεστώτος. Στο μέλλον, η ρευστότητα που έχει δημιουργηθεί δεν αποκλείει τίποτα.)

Επίμετρο

Η παρουσία του ΟΑΣΕ σε 55 χώρες, συμπεριλαμβανομένων αρκετών χωρών με προβλήματα σταθερότητας, ενισχύει αδιαμφισβήτητα τις προσπάθειες

9. OSCE Centre in Ashgabad organizes seminar on combating terrorism, Ashgabad, 27 July 2004.

10. "US Policy and the Organization for Security Cooperation in Europe", Report to the Congress, US Department of State, March 2003, Released by the Bureau of European and Eurasian Affairs, April 7, 2003.

για τη σταδιακή εξομάλυνση πολλών τοπικών και περιφερειακών διενέξεων, και το πέρας των χωρών αυτών σε μια εποχή ειρήνης και σταθερότητας. Οι δυσκολίες που αντιμετωπίζουν αρκετές χώρες, ορισμένες εξ' αυτών λόγω της συγκρουσιακής φόρτισης των κοινωνιών τους, τμήμα των οποίων είναι και η πολιτικοποίηση της θρησκείας, προκαλεί την ανάγκη διαμόρφωσης στρατηγικών για την ομαλή σύμπλευση όλων των τάσεων μέσω της κατοχύρωσης της εκπροσώπησής τους. Σημαντική παράμετρος στις προσπάθειες εξισορρόπησης πολιτείας και θρησκείας είναι η κατοχύρωση της βούλησης και ο σεβασμός όλων των παραγόντων της ζωής ενός τόπου.

Υπό αυτήν την έννοια, σε περιοχές που η θρησκεία παίζει κυρίαρχο πολιτικό ρόλο, οι στρατηγικοί σύμμαχοι δε μπορεί παρά να είναι οι ίδιοι οι θρησκευτικοί ηγέτες. Η άρνηση της βίας όλων των ειδών από τους θρησκευτικούς ηγέτες, είναι ικανή να περιορίσει καθοριστικά την τρομοκρατία που εκπορεύεται από τον θρησκευτικό εξτρεισμό. Ακόμη και οι ομάδες ή οι οργανώσεις που εκμεταλλεύονται το "θρησκευτικό τους μανδύα" θα αναγκαστούν να υποχωρήσουν σε μια γενικευμένη άρνηση των τρομοκρατικών πράξεων από τις εστίες που παραδοσιακά στρατολογούν τα μέλη τους. Η άρνηση του κοινωνικού και πολιτικού ρόλου της θρησκείας μοιάζει με πολιτική εθελοτυφλία, εκτός βέβαια εάν κάποιος λειτουργεί με βάση το πνεύμα της πολιτικής, οικονομικής και πολιτιστικής επιβολής έναντι των συγκεκριμένων κοινωνιών. Υπό αυτό το πρίσμα οι απόψεις

που επιμένουν στην καθολικά αρνητική θεώρηση της ισλαμικής θρησκείας, προτάσσοντας ως μοναδικές μόνο τις δυτικές αξίες, συμπλέουν ακούσια με τις εξτρεμιστικές φωνές της άλλης πλευράς, διαιωνίζοντας κινδύνους για τους οποίους η ανθρωπότητα δε θα έχει επί μακρόν αντιστάσεις.

Η υπογραφή, η κύρωση και η σύμπλευση με τις Συμβάσεις του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών για το ζήτημα της διεθνούς τρομοκρατίας, από όλες τις χώρες μέλη του ΟΑΣΕ, αποτελεί μια παράμετρο που κρίνεται αναγκαία για την εύρεση κοινών συνιστωσών σύμπλευσης στη νέα εποχή της διάχυτης ανασφάλειας. Καθώς ο ΟΑΣΕ αποτελεί ένα σπουδαίο πολιτικό πλαίσιο-εργαλείο για την έγκαιρη προειδοποίηση σε περίπτωση προβλήματος σε μια περιοχή, για την πρόληψη κρίσεων, την επίλυση διαφορών και την επούλωση των πληγών σε περίπτωση συρράξεων. Η μελλοντική του ενδυνάμωση θα αποτελέσει εγγύηση για την ελαχιστοποίηση της διεθνούς ανασφάλειας. Μια ορθολογικότερη προσέγγιση των αιτιών της τρομοκρατικής βίας που θα υποστηρίξει πολιτικές ουσιαστικής πρόληψης και επ' ουδενί πολιτικές προληπτικής καταστολής θα είναι το μεγάλο στοίχημα γι' αυτόν.

ΘΕΩΡΙΑ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΚΑΙ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΔΟΜΗΣ ΔΥΝΑΜΕΩΝ

Π. Σινάνογλου Αντχος ΠΝ

ΓΕΝΙΚΑ

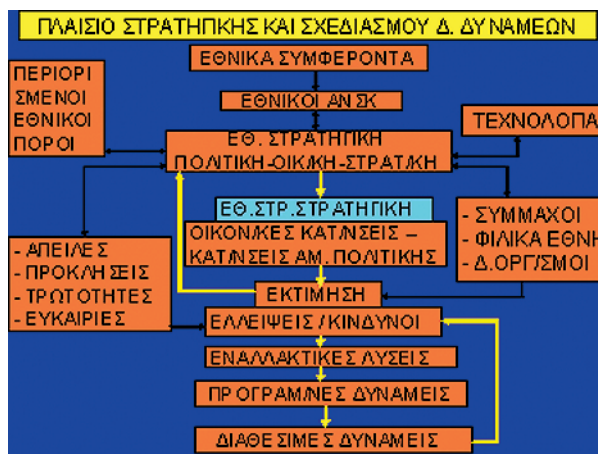
1. Το γενικό πλαίσιο του καθορισμού της στρατηγικής και του σχεδιασμού της δομής δυνάμεων που αναφέρεται στη παρούσα εργασία¹ και παρουσιάζεται στο παρακάτω Σχήμα(1), είναι μια προσέγγιση που ξεκινώντας από τα Εθνικά Συμφέροντα και τους Εθνικούς Αντικειμενικούς Σκοπούς, προχωρά μέσω μιας αναλυτικής μεθόδου, προκειμένου να επιλεγούν τόσο η μελλοντική Στρατηγική, όσο και οι Δυνάμεις που απαιτούνται για την υλοποίησή της. Το πλαίσιο διαιρείται σε δύο επιμέρους τομείς, αυτό των **Στρατηγικών Επιλογών** (Κορυφή) και αυτό των **Επιλογών Δυνάμεων** (Βάση).

Δύο είναι τα κύρια θέματα που κυριαρχούν στο γενικό αυτό πλαίσιο του σχεδιασμού:

- Η σχέση μεταξύ στόχων, μέσων και πιθανών κινδύνων και
- Η κατανομή των περιορισμένων εθνικών πόρων.

Καθώς δεν είναι δυνατόν ποτέ να υπάρξουν τόσοι Εθνικοί Πόροι, ώστε να ικανοποιηθούν όλες οι επιθυμίες ενός Έθνους, είναι απαραίτητο να γίνουν Στρατηγικές Επιλογές, να καθορισθούν οι Απαιτήσεις, να τεθούν Προτεραιότητες, να ληφθούν Αποφάσεις και τελικά να γίνει Κατανομή των Περιορισμένων Εθνικών Πόρων στις πλέον Κρίσιμες Ανάγκες του Έθνους.

1. R.M. Lloyd, "Strategy and Force Planning Framework", Strategy and Force Planning Third Edition, Newport, RI, U.S.A : Naval War College Press, 2000.

Σχήμα (1): Γενικό Πλαίσιο Στρατηγικής και Σχεδιασμού Δομής Δυνάμεων.

ΟΡΙΣΜΟΙ

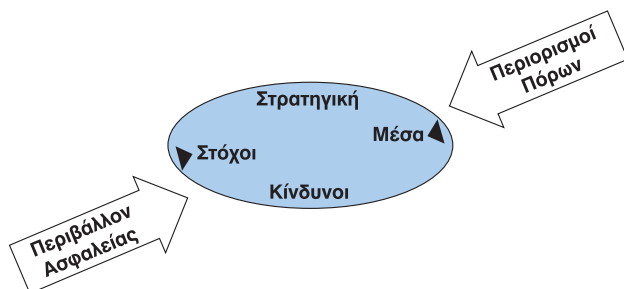
2. Πριν προχωρήσουμε στην ανάλυση του πλαισίου, παρουσιάζονται βασικοί ορισμοί όρων που χρησιμοποιούνται στην εργασία και που συναντώνται στην ευρύτερη εγχώρια και διεθνή βιβλιογραφία.

α. Σχεδιασμός Δομής Δυνάμεων²: Είναι η διαδικασία καθορισμού των στρατιωτικών απαιτήσεων που βασίζεται σε μια εκτίμηση των αναγκών άμυνας και ασφάλειας του έθνους και η εν συνεχεία επιλογή των στρατιωτικών δυνάμεων που θα ικανοποιούν τις ανάγκες αυτές, εντός όμως της δημοσιονομικής πολιτικής του έθνους.

β. Στρατηγική: Ως Στρατηγική ορίζεται η τέχνη και η επιστήμη του συγκερασμού μέσων και στόχων. Έτσι, για να αποκομίσουμε το δυνατόν περισσότερα οφέλη από τους περιορισμένους εθνικούς

2. H.C. Bartlett, G.P. Holman, Jr. & Timothy E. Somes, "The Art of Strategy and Force Planning", Strategy and Force Planning Third Edition, Newport, RI, U.S.A : Naval War College Press, 2000.

μας πόρους (τα μέσα που διαθέτουμε), θα πρέπει να καθορίσουμε που θέλουμε να καταλήξουμε (Εθνικοί Αντικειμενικοί Σκοποί) και πως σκοπεύουμε να φθάσουμε εκεί (Στρατηγική). Η Στρατηγική αποτελεί τον σπουδαιότερο οδηγό του Σχεδιασμού της Δομής Δυνάμεων. Όπως φαίνεται και στο Σχήμα (2), πιθανώς να είναι αναγκαίο να τροποποιήσουμε ή να προσαρμόσουμε τους Εθνικούς Αντικειμενικούς Σκοπούς μας (τους Στόχους μας), ώστε να είναι δυνατόν να υλοποιηθούν μέσα στα πλαίσια των δυνατοτήτων μας, δηλαδή μέσα στα πλαίσια της Πολιτικής, Οικονομικής και Στρατιωτικής ισχύος του Έθνους, λαμβάνοντας υπόψη σε κάθε περίπτωση το υφιστάμενο περιβάλλον ασφαλείας.

Σχήμα (2): Γενικό Πλαίσιο Στρατηγικής.

Βασικό στοιχείο από το παραπάνω σχήμα (2) είναι ότι, εφόσον μία και μόνη μεταβλητή αλλάξει, τότε προκειμένου να επέλθει ισορροπία στο συνολικό σύστημα, θα πρέπει να αλλάξουν μαζί και όλες ή τουλάχιστον κάποιες από τις υπόλοιπες παραμέτρους.

γ. Εθνικά Συμφέροντα³: Είναι οι πιο σημαντικές επιθυμίες / προσδοκίες και

ανάγκες ενός έθνους και διακρίνονται σε:

- (1) Επιβιώσεως
- (2) Ζωτικά
- (3) Μείζονα και
- (4) Περιφερειακά

Σύμφωνα με το Αμερικανικό Διακλαδικό Εγχειρίδιο JP 1-02, ως Εθνικά Συμφέροντα ορίζονται οι βάσεις για τη διαμόρφωση έγκυρων Εθνικών Αντικειμενικών Σκοπών που καθορίζουν τους Εθνικούς Στόχους και επιδιώξεις. Τα Εθνικά Συμφέροντα Ασφαλείας περιλαμβάνουν τη διατήρηση της πολιτικής ταυτότητας, των δομών και των θεσμών των ΗΠΑ, την προαγωγή της οικονομικής ευημερίας και την προώθηση διεθνούς τάξης, προς υποστήριξη των διεθνών τους συμφερόντων, καθώς και των Συμμάχων τους.

Ο χαρακτηρισμός και η κατάταξη των εθνικών συμφερόντων σε μια από τις παραπάνω κατηγορίες (Επιβιώσεως, Ζωτικό, Μείζον και Περιφερειακό), γίνεται ξεχωριστά για κάθε Κράτος, καθώς τα εθνικά συμφέροντα έχουν διαφορετική επίδραση και σημασία για το κάθε ένα από αυτά.

Ως γενικά παραδείγματα Εθνικών Συμφερόντων μπορούμε να αναφέρουμε, την Εδαφική Ακεραιότητα της Χώρας, την Εθνική Ανεξαρτησία, την Κυριαρχία και την Ασφάλεια του Λαού, την Ασφάλεια του Κυπριακού Ελληνισμού, την Οικονομική Ευημερία της Χώρας, τη Σταθερότητα στην περιοχή των Βαλκανίων, κλπ.

Αναλυτικά λοιπόν τα Εθνικά

3. D.E. Nuechterlein, "America Recommitted: U.S. National Interests in a Restructured World, Strategy and Force Planning Third Edition, Newport, RI, U.S.A : Naval War College Press, 2000.

Συμφέροντα, έχουν ως εξής:

(1). Επιβιώσεως: Όταν υπάρχει άμεση και αξιόπιστη απειλή μαζικής καταστροφής της χώρας και εάν οι απαιτήσεις ενός εχθρικού κράτους δεν αντιμετωπισθούν έγκαιρα. Μια τέτοιου είδους απειλή περιλαμβάνει και την ένοπλη επίθεση ή απειλή επίθεσης εναντίον μιας χώρας. Ως παραδείγματα είναι δυνατόν να αναφέρουμε την εισβολή του Χίτλερ στη Πολωνία το 1939 (Επιβιώσεως για τη Πολωνία), το βομβαρδισμό της Αγγλίας το 1940-41 από τη Γερμανία (Επιβιώσεως για τη Αγγλία) και τέλος την εισβολή του Ιράκ στο Κουβέιτ το 1990 (Επιβιώσεως για το Κουβέιτ, όμως Ζωτικό για τις ΗΠΑ).

(2). Ζωτικό: Όταν είναι δυνατόν να επέλθει σοβαρή βλάβη σε μια χώρα και δεν αναληφθεί κάποια ενέργεια που να μεταβάλλει την ήδη υπάρχουσα επικίνδυνη ροή των γεγονότων για τη χώρα αυτή. Το Ζωτικό συμφέρον διαφέρει από το αντίστοιχο της επιβιώσεως, κυρίως ως προς το διαθέσιμο χρόνο αντίδρασης της χώρας έναντι μιας εξωτερικής απειλής και είναι δυνατόν να είναι το ίδιο επικίνδυνο για μια χώρα, όπως μια στρατιωτική επίθεση.

Ως παραδείγματα είναι δυνατόν να αναφέρουμε την απόφαση του Προέδρου των ΗΠΑ J. Kennedy να μην επιτρέψει την εγκατάσταση Σοβιετικών Πυραύλων στη Κούβα (Ζωτικό για τις ΗΠΑ), την προσπάθεια του Προέδρου των ΗΠΑ J. Carter το 1980 για τη διάσωση των Αμερικανών ομήρων στο Ιράν (Ζωτικό για τις Η.Π.Α.) και την απόφαση του Προέδρου των Η.Π.Α. R. Nixon να

οδηγήσει το Αμερικανικό Δολάριο σε υποτίμηση το 1971 (Ζωτικό για τις ΗΠΑ).

(3). Μείζον: Ένα συμφέρον το οποίο θεωρείται σημαντικό για ένα κράτος, αλλά όχι όμως κρίσιμο για την ευημερία του. Συμφέροντα αυτής της κατηγορίας θεωρείται γενικώς ότι είναι διαπραγματεύσιμα.

Ως παραδείγματα είναι δυνατόν να αναφέρουμε το EMBARGO πετρελαίου των Αραβικών Κρατών το 1973 (Μείζον για τις ΗΠΑ) και την εισβολή της πρώην ΕΣΣΔ στο Αφγανιστάν (Μείζον για τις ΗΠΑ, αλλά Επιβιώσεως για το Αφγανιστάν).

(4). Περιφερειακό: Ένα συμφέρον το οποίο δεν επηρεάζει ιδιαίτερα την ευημερία του κράτους στο σύνολό της.

Ως παραδείγματα είναι δυνατόν να αναφέρουμε την καταπάτηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στις δεκαετίες του 1970 στη Ν. Αφρική (Περιφερειακό για τις ΗΠΑ) και του 1980 στις Φιλιππίνες (Περιφερειακό για τις ΗΠΑ).

δ. Ιεράρχηση Εθνικών Συμφερόντων: Μια ορθή εκτίμηση των Εθνικών Συμφερόντων από πλευράς των υπευθύνων διαμόρφωσης της Εθνικής Πολιτικής θα οδηγήσει στη συμπλήρωση, όπως φαίνεται του Πίνακα (1), της Κατάταξης των Εθνικών Συμφερόντων. Έτσι είναι πρωταρχικό καθήκον ο καθορισμός της σπουδαιότητάς τους, καθώς είναι δυνατόν να παρέξει ενδείξεις για το κατά πόσον κάποια διένεξη μεταξύ αντιμαχόμενων μερών θα επιλυθεί με

διαπραγματεύσεις ή με ένοπλη αντιπαράθεση.

ΒΑΣΙΚΑ ΕΘΝΙΚΑ ΣΥΜΦΕΡΟΝΤΑ	ΕΠΙΒΙΩ- ΣΕΩΣ	ΖΩΤΙΚΟ	ΜΕΙΖΟΝ	ΠΕΡΙΦΕ- ΡΕΙΑΚΟ

Πίνακας(1): Κατάταξη Εθνικών Συμφερόντων.

ε. Εθνικοί Αντικειμενικοί Σκοποί: Ως Εθνικοί Αντικειμενικοί Σκοποί (ΑΝΣΚ) ορίζονται οι συγκεκριμένοι στόχοι που θέτει ένα έθνος, προκειμένου να υπεραμυνθεί, να υποστηρίξει και να προωθήσει τα εθνικά του συμφέροντα. Οι Εθνικοί ΑΝΣΚ υποδιαιρούνται σε:

- (1) Πολιτικούς
- (2) Ασφάλειας / Άμυνας
- (3) Οικονομικούς και
- (4) Δευτερεύοντες (Κοινωνικοί, Ιδεολογικοί, Τεχνολογικοί, κλπ).

Ως Εθνικοί Αντικειμενικοί Σκοποί, επίσης, ορίζονται οι θεμελιώδεις εκείνοι ΑΝΣΚ/στόχοι, τους οποίους θέτει ένα κράτος, η εκπλήρωση των οποίων είναι απαραίτητη για τη προάσπιση και προαγωγή των Εθνικών Συμφερόντων του.

Σύμφωνα με το Αμερικανικό Διακλαδικό Εγχειρίδιο JP 1-02, ως Εθνικοί Αντικειμενικοί Σκοποί ορίζονται οι στόχοι που πηγάζουν από τις Εθνικές επιδιώξεις και συμφέροντα, προς την κατεύθυνση των οποίων κινείται μια Εθνική Πολιτική ή Στρατηγική και όπου για την επίτευξή τους διοχετεύονται όλες οι προσπάθειες και οι πόροι του Έθνους.

Ως παραδείγματα Εθνικών

Αντικειμενικών Σκοπών είναι δυνατόν να αναφερθούν η δημιουργία και η διατήρηση ισχυρών ΕΔ, η δημιουργία ισχυρής οικονομίας, η προώθηση σχέσεων φιλίας και καλής γειτονίας με τα λοιπά Κράτη γεωπολιτικού ενδιαφέροντος της χώρας, η μεγιστοποίηση των πλεονεκτημάτων από τη συμμετοχή της χώρας σε Δ. Οργανισμούς κλπ.

στ. Εθνική Στρατηγική: Η τέχνη και επιστήμη της ανάπτυξης και της χρησιμοποίησης όλων των μέσων της εθνικής ισχύος, κατά τη διάρκεια ειρήνης, κρίσεως και πολέμου, για την εκπλήρωση των τεθέντων εθνικών αντικειμενικών σκοπών.

Σύμφωνα με το Αμερικανικό Διακλαδικό Εγχειρίδιο JP 1-02, ως Εθνική Στρατηγική (ή Εθνική Στρατηγική Ασφαλείας) ορίζεται η τέχνη και επιστήμη της διαμόρφωσης, εφαρμογής και συντονισμού όλων των οργάνων (διπλωματικών, οικονομικών, στρατιωτικών και πληροφοριακών) της εθνικής ισχύος, ώστε να επιτευχθούν οι σκοποί που συνδράμουν στην πραγματοποίηση της Εθνικής Ασφάλειας. Η Εθνική Στρατηγική Ασφαλείας θεωρείται ως ταυτόσημη με τις έννοιες της Εθνικής Στρατηγικής και της Υψηλής Στρατηγικής.

ζ. Εθνική Στρατιωτική Στρατηγική: είναι η τέχνη και η επιστήμη της ανάπτυξης και της χρησιμοποίησης των ΕΔ ενός κράτους προς εκπλήρωση των τεθέντων εθνικών αντικειμενικών σκοπών, κατά τη διάρκεια ειρήνης, κρίσεως και πολέμου.

Σύμφωνα με το προαναφερόμενο Αμερικανικό Διακλαδικό Εγχειρίδιο, ως

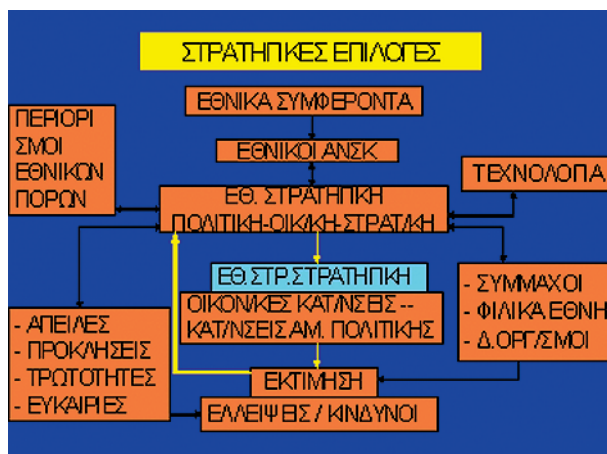
Εθνική Στρατιωτική Στρατηγική ορίζεται η τέχνη και επιστήμη του καταμερισμού και της εφαρμογής της στρατιωτικής ισχύος για την επίτευξη των Εθνικών Σκοπών στην ειρήνη και τον πόλεμο.

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΕΠΙΛΟΓΕΣ

3. Οι Στρατηγικές Επιλογές περιλαμβάνουν, όπως φαίνεται στο Σχήμα (3), την αναγνώριση και υιοθέτηση των Εθνικών Συμφερόντων, των Εθνικών ΑΝΣΚ και της Εθνικής Στρατηγικής με τις επιμέρους συνιστώσες αυτής, δηλαδή της Πολιτικής, της Οικονομικής και της Στρατιωτικής Στρατηγικής.

Στον ίδιο τομέα δηλαδή των Στρατηγικών Επιλογών, ανήκουν η Εκτίμηση του Περιβάλλοντος Ασφαλείας, ώστε να ληφθούν υπόψη οι Μελλοντικές Απειλές, οι Προκλήσεις, οι Πιθανές Τρωτότητες και Ευκαιρίες, καθώς και ο εκτιμώμενος ρόλος Συμμαχικών και Φιλικών Κρατών και των άλλων Διεθνών Οργανισμών.

Τόσο οι Περιορισμοί των Εθνικών Πόρων, όσο και η Τεχνολογία είναι επίσης σπουδαίοι παράγοντες που από κοινού με όλους τους προαναφερθέντες, επηρεάζουν σημαντικά την τελική διαμόρφωση της επιθυμητής Εθνικής Στρατηγικής.

Σχήμα (3): Στρατηγικές Επιλογές.

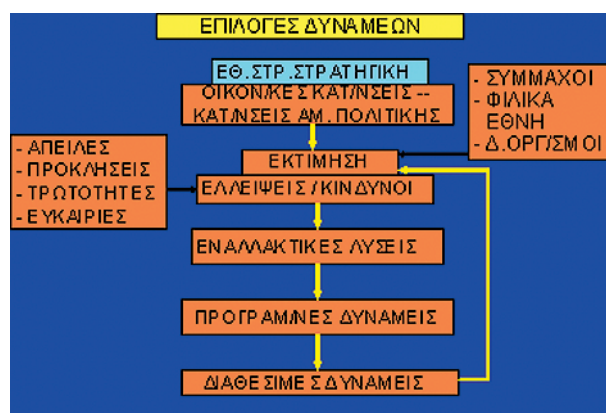
Η Εθνική Στρατιωτική Στρατηγική που θα προκύψει, από κοινού με τις Κατευθύνσεις του Προϋπολογισμού και τις Κατευθύνσεις της Αμυντικής Πολιτικής, θα οδηγήσουν αφενός μεν σε τυχόν προσαρμογές των Στρατηγικών Επιλογών και αφετέρου σε περαιτέρω Επιλογές Δυνάμεων, στο κατώτερο τμήμα του όλου πλαισίου της Στρατηγικής και του Σχεδιασμού της Δομής Δυνάμεων. Σε κάθε περίπτωση και για τη συγκεκριμένη μέθοδο προσέγγισης καθορισμού της στρατηγικής και του σχεδιασμού δομής δυνάμεων που εξετάζουμε, η Εθνική Στρατιωτική Στρατηγική θα πρέπει να πηγάζει από τους Εθνικούς Αντικειμενικούς Σκοπούς και τη συνολική Εθνική Στρατηγική.

ΕΠΙΛΟΓΕΣ ΔΥΝΑΜΕΩΝ

4. Το κατώτερο τμήμα του πλαισίου της Στρατηγικής και του Σχεδιασμού της Δομής Δυνάμεων αποτελεί τις Επιλογές Δυνάμεων, όπως φαίνεται στο Σχήμα (4).

Οι Επιλογές Δυνάμεων περιλαμβάνουν μια Εκτίμηση της

ικανότητας των Διαθέσιμων Δυνάμεων να υποστηρίξουν την Εθνική Στρατιωτική Στρατηγική να αντιμετωπίσει τις εκτιμώμενες Μελλοντικές Απειλές και Προκλήσεις. Τυχόν Ελλείψεις που προκύπτουν, λόγω του ότι εφαρμόζονται δημοσιονομικοί περιορισμοί στην απόκτηση μελλοντικών δυνάμεων, καθορίζουν Εναλλακτικές Λύσεις / Επιλογές Δυνάμεων και αξιολογούνται, προκειμένου να αντιμετωπισθούν οι ελλείψεις αυτές και έτσι να μειωθούν οι Κίνδυνοι. Το αποτέλεσμα αυτής της διαδικασίας είναι οι Προγραμματιζόμενες για το μέλλον Δυνάμεις. Έτσι, καθώς υλοποιείται η προμήθεια των δυνάμεων αυτών, οπότε και πλέον έχουμε τις Διαθέσιμες Δυνάμεις, επιτυγχάνεται και η υποστήριξη της σχεδιασθείσας Στρατηγικής.

Σχήμα (4): Επιλογές Δυνάμεων.

Τόσο οι Στρατηγικές Επιλογές, όσο και οι Επιλογές Δυνάμεων έχουν κύριους κύκλους ανάδρασης, επιβεβαιώνοντας έτσι τη στενή αλληλοεξάρτηση των δύο αυτών διαδικασιών.

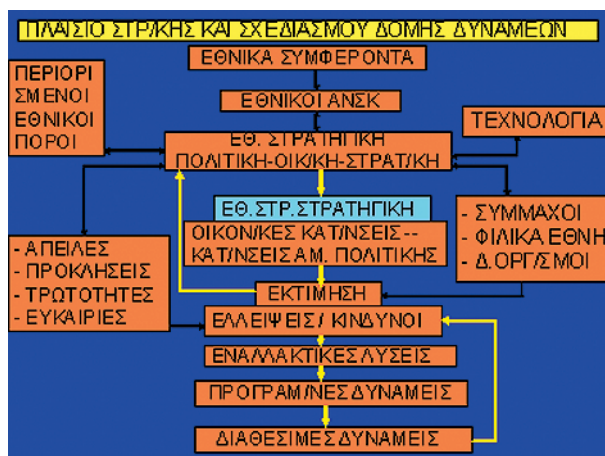
ΒΑΣΙΚΟΙ ΚΥΚΛΟΙ ΑΝΑΔΡΑΣΗΣ

5. Οι λευκές γραμμές στο πάνω μέρος του πλαισίου, στο Σχήμα (5), δηλαδή στον τομέα των Στρατηγικών Επιλογών, τονίζουν στην ουσία την ανάγκη για μια συνεχή επανεξέταση και επανέλεγχο των Στρατηγικών μας Επιλογών.

Έτσι, είναι δυνατόν οι Πολιτικές, Οικονομικές και Στρατιωτικές Εκτιμήσεις να καταδείξουν την ανάγκη για επανεξέταση της αρχικά επιλεγείσας Εθνικής Στρατηγικής, ώστε να ανταποκρίνεται καλύτερα στους τεθέντες Εθνικούς ΑΝΣΚ. Είναι επίσης δυνατόν να υπάρχει ανάγκη επανεξέτασης των τεθέντων Εθνικών ΑΝΣΚ, ώστε να εξασφαλισθεί ότι δεν επιχειρείται η προσπάθεια επίτευξης στόχων που βρίσκονται έξω από τις δυνατότητες της επιλεγείσας Στρατηγικής, τους Διαθέσιμους Πόρους και τη Διαθέσιμη Τεχνολογία.

Κατά παρόμοιο τρόπο οι λευκές γραμμές στο κατώτερο τμήμα του πλαισίου, στο Σχήμα (5), δηλαδή στον τομέα των Επιλογών Δυνάμεων, τονίζουν την ανάγκη για επανεκτίμηση των ικανοτήτων των Διαθέσιμων Δυνάμεων να υλοποιήσουν την Εθνική Στρατιωτική Στρατηγική, αφού όμως πρώτα ληφθούν υπόψη οι Προγραμματιζόμενες Δυνάμεις. Εναλλακτικές Δυνάμεις είναι δυνατόν να αξιολογηθούν, ώστε να προσδιορισθούν οι πιο αποτελεσματικές επιλογές δυνάμεων, εντός όμως του πλαισίου των περιορισμένων διαθεσίμων πόρων.

ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΗ Επιθεώρηση

Σχήμα (5): Βασικοί Κύκλοι Ανάδρασης.

ΕΚΤΙΜΗΣΗ

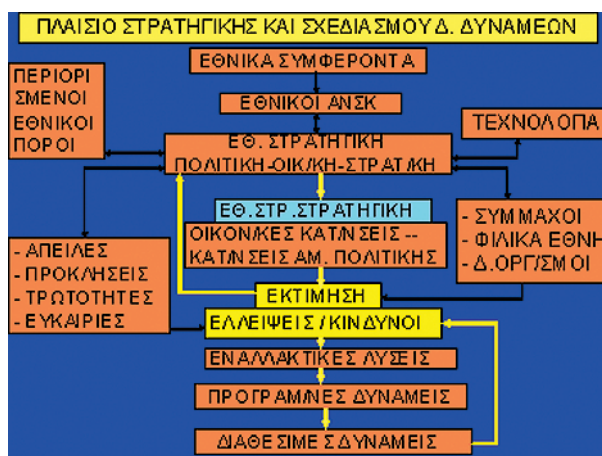
6. Όπως φαίνεται στο Σχήμα (6), η Εκτίμηση αποτελεί στην ουσία το συνδετικό κρίκο μεταξύ των Επιλογών της Στρατηγικής και των Επιλογών Δυνάμεων.

Από τη στιγμή που θα καθορισθούν η Εθνική Στρατηγική, και η Εθνική Στρατιωτική Στρατηγική, πρέπει να εξετασθεί κατά πόσον είναι δυνατόν αυτές να υλοποιηθούν, με δεδομένες τις διαθέσιμες δυνάμεις και τις αναμενόμενες απειλές και προκλήσεις. Όποια και αν είναι η μορφή των εκτιμήσεων θα πρέπει να δίδεται απάντηση στη θεμελιώδη ερώτηση:

"Ικανοποιούν οι Στρατιωτικές Δυνάμεις την Εθνική Στρατηγική, έτσι ώστε να επιτυγχάνονται οι Εθνικοί Αντικειμενικοί Σκοποί, με αποδεκτό βαθμό κινδύνου, λαμβάνοντας υπόψη τις αναμενόμενες απειλές;"

Τυχόν Περιορισμοί ή Ελλείψεις μιας

Εθνικής Στρατιωτικής Στρατηγικής είναι δυνατόν να φανούν αρκετά αργότερα και αφού θα έχουν προσδιορισθεί πρώτα οι δυνάμεις που απαιτούνται για την υλοποίηση της Στρατηγικής αυτής. Επομένως, όπου διαπιστωθεί ότι υπάρχει ασυμφωνία μεταξύ Στρατηγικής και Δυνάμεων, θα πρέπει οι Δυνάμεις να επανακαθορισθούν ή η Στρατηγική να τροποποιηθεί, ή οι ΑΝΣΚ να επανεξετασθούν ή τελικά οι Κίνδυνοι να γίνουν αποδεκτοί.

Σχήμα (6): Εκτίμηση.

Κατά τη Φάση της Εκτίμησης θα πρέπει τόσο ποιοτικά, όσο και ποσοτικά (ανάλογα με την περίπτωση) να δοθούν απαντήσεις στα ακόλουθα:

- ◆ Τί θέλουμε να πετύχουμε (ΑΝΣΚ);
- ◆ Πώς σκοπεύουμε να το πετύχουμε (Στρατηγική);
- ◆ Τί έχουμε να αντιμετωπίσουμε (Απειλές και Προκλήσεις);
- ◆ Τί έχουμε διαθέσιμο για να το πετύχουμε (Δυνάμεις);
- ◆ Ποιές είναι οι τυχόν ασυμβατότητες (Κίνδυνοι);

ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΜΕΘΟΔΟΙ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΔΟΜΗΣ ΔΥΝΑΜΕΩΝ

7. Όπως είδαμε στην πρώτη μέθοδο σχεδιασμού δομής δυνάμεων τα Εθνικά Συμφέροντα και οι Εθνικοί Αντικειμενικοί Σκοποί είναι τα δύο βασικά συστατικά στοιχεία που καθοδηγούν την όλη διαδικασία του σχεδιασμού, δίδοντας ιδιαίτερη σημασία στην Υψηλή ή Εθνική Στρατηγική ενός Κράτους και για το λόγο αυτό λέγεται Προσέγγιση από την Κορυφή προς τη Βάση (TOP-DOWN APPROACH).

Πλέον όμως αυτής της μεθόδου, υπάρχουν και άλλες εναλλακτικές μέθοδοι σχεδιασμού δυνάμεων, όπως φαίνεται στον παρακάτω Πίνακα (2). Στην αριστερή στήλη είναι ορισμένες βασικές εναλλακτικές μέθοδοι σχεδιασμού δομής δυνάμεων και στις επόμενες τρεις οι οδηγοί ή πρωτεύοντες παράγοντες και τα πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα της κάθε μεθόδου. Έτσι, μετά την προσέγγιση από την Κορυφή προς τη Βάση ακολουθούν:

- α. Η Προσέγγιση από τη Βάση προς την Κορυφή (BOTTOM-UP APPROACH).
- β. Η Προσέγγιση με οδηγό υποθετικά σενάρια (SCENARIO APPROACH).
- γ. Η Προσέγγιση με οδηγό τις απειλές και τις ημέτερες αδυναμίες (THREAT AND VULNERABILITY APPROACH).
- δ. Η Προσέγγιση με οδηγό τις ειδικές ικανότητες, δυνατότητες και αποστολές (CORE COMPETENCIES, CAPABILITIES & MISSIONS APPROACH).
- ε. Η Προσέγγιση με οδηγό την ελαχιστοποίηση του βαθμού επικινδυνότητας (HEDGING APPROACH).

σ. Η Προσέγγιση με οδηγό τη τεχνολογία (TECHNOLOGY APPROACH).

ζ. Η Προσέγγιση με οδηγό την οικονομική πολιτική της χώρας (FISCAL APPROACH).

ΜΕΘΟΔΟΙ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗΣ	”ΟΔΗΓΟΙ”	ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ	ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ
TOP --DOWN	-ΕΘΝΙΚΑ ΣΥΜΦΕΡΟΝΤΑ -ΕΘΝΙΚΟΙ ΑΝΣΚ -ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ	-ΕΠΙΚΕΝΤΡΩΣΗ ΣΕ ΑΝΣΚ -ΔΙΑΣΥΝΔΕΣΗ ΜΕΣΩΝ ΕΘΝ. ΙΣΧΥΟΣ	-ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΣΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΗΣ ΣΧΕΔΙΑΣΗΣ -ΠΙΘΑΝΗ ΑΚΑΜΨΙΑ -ΥΨΗΛΗ ΔΙΑΒΑΘΜΙΣΗ
BOTTOM -- UP	ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΕΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΕΣ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ	-ΕΜΦΑΣΗ ΣΤΟ ΠΑΡΟΝ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ -ΒΕΛΤΙΩΣΗΣ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΩΝ ΔΥΝΑΜΕΩΝ	-ΕΜΦΑΣΗ ΣΤΟ ΠΑΡΟΝ ΕΝΑΝΤΙ ΜΕΛΛΟΝΤΟΣ -ΠΑΡΑΛΗΨΗ ΕΥΡΕΙΑΣ ΕΙΚΟΝΑΣ ΚΑΙ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΟΤΗΤΑΣ
SCENARIO	- ΣΕΝΑΡΙΑ	-ΞΕΚΑΘΑΡΗ ΕΣΤΙΑΣΗ -ΙΕΡΑΡΧΗΣΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΩΝ - ΔΥΝΑΜΙΚΗ	-ΜΗ ΠΡΟΒΛΕΨΙΜΟΤΗΤΑ -ΕΞΕΛΙΞΗ ΣΕΝΑΡΙΟΥ -ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΕΝΗ ΣΧΕΔΙΑΣΗ ΣΕ ΒΑΘΟΣ ΧΡΟΝΟΥ
THREAT & VULNERABILITY	-ΚΙΝΔΥΝΟΙ -ΑΝΤΙΠΑΛΟΙ -ΗΜΕΤΕΡΑ ΣΗΜΕΙΑ ΑΔΥΝΑΜΙΩΝ	-- ΕΣΤΙΑΣΗ ΣΕ ΔΥΝΗΤΙΚΟΥΣ ΑΝΤΙΠΑΛΟΥΣ -- ΕΣΤΙΑΣΗ ΣΕ ΕΥΡΕΙΑ & ΣΤΕΝΗ ΕΙΚΟΝΑ -- ΕΜΦΑΣΗ ΣΕ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ	-ΔΥΣΧΕΡΗΣ ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΣ -ΑΚΟΛΟΥΘΕΙ ΤΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ -ΠΟΣΟΤΙΚΗ ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ
CORE COMPETENCIES, CAPABILITIES AND MISSIONS	-ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΕΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ	-ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΣΕ ΒΑΣΙΚΕΣ ΙΚΑΝΟΤΗΤΕΣ -ΜΕΓΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ ΗΜΕΤΕΡΩΝ ΙΣΧΥΡΩΝ ΣΗΜΕΙΩΝ -ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗ ΕΧΘΡ. ΑΔΥΝΑΜΙΩΝ	-ΤΥΧΟΝ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗ ΠΑΡΩΧΗΜΕΝΩΝ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΩΝ -ΤΥΧΟΝ ΠΑΡΑΒΛΕΨΗ ΥΨΗΛΟΤΕΡΩΝ ΣΤΟΧΩΝ -ΤΑΣΗ ΥΠΟΤΙΜΗΣΗΣ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΩΝ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΩΝ
HEDGING	-ΕΛΑΧΙΣΤΟ-ΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΒΑΘΜΟΥ ΕΠΙΚΙΝΔΥΝΟΤΗΤΑΣ	-ΠΛΗΡΕΣ ΦΑΣΜΑ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΩΝ -ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΑΒΕΒΑΙΟΥ ΜΕΛΛΟΝΤΟΣ -ΙΣΟΡΡΟΠΙΑ ΚΑΙ ΕΥΚΙΝΗΣΙΑ	-ΥΠΟΤΙΜΗΣΗ ΗΜΕΤΕΡΩΝ ΙΣΧΥΡΩΝ ΣΗΜΕΙΩΝ -ΥΠΕΡΕΚΤΙΜΗΣΗ ΕΧΘΡΙΚΩΝ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΩΝ -ΠΟΛΥ ΔΑΠΑΝΗΡΗ
TECHNOLOGY	ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ	ΕΜΦΑΣΗ ΣΕ ΓΝΩΣΗ - ΕΝΘΑΡΡΥΝΕΙ ΤΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΟΤΗΤΑ - ΔΗΜΙΟΥΡΓΕΙ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΟ ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑ	-ΔΙΑΚΙΝΔΥΝΕΥΕΙ ΥΨΗΛΟ ΚΟΣΤΟΣ ΓΙΑ ΧΑΜΗΛΑ ΟΦΕΛΗ -ΠΙΘΑΝΗ ΥΠΟΒΑΘΜΙΣΗ ΑΝΘΡ. ΠΑΡΑΓΟΝΤΑ -ΠΙΘΑΝΗ ΑΝΙΣΟΡΡΟΠΙΑ ΣΤΗ Δ. ΔΥΝΑΜΕΩΝ
FISCAL	ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	ΣΥΝΔΕΣΗ ΑΜΥΝΑΣ ΜΕ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ -ΑΠΑΙΤΕΙ ΙΕΡΑΡΧΗΣΗ ΣΤΟΧΩΝ - ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΗΣ ΠΕΙΘΑΡΧΙΑΣ	-ΠΙΘΑΝΟΝ ΕΛΛΙΠΗ ΚΟΝΔΥΛΙΑ -ΤΕΙΝΕΙ ΣΕ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΚΥΚΛΙΚΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ -ΙΣΟΠΟΣΗ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΚΟΝΔΥΛΙΩΝ

Πίνακας (2): Εναλλακτικές Μέθοδοι Σχεδιασμού Δομής Δυνάμεων.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

8. Με βάση τη σημερινή δυναμική μορφή του περιβάλλοντος ασφαλείας και το συνεχώς αυξανόμενο ανταγωνισμό για τη διασφάλιση των περιορισμένων οικονομικών πόρων σε κάθε χώρα του κόσμου, η ανάγκη για επιλογή της βέλτιστης στρατηγικής και των απαιτούμενων δυνάμεων είναι περισσότερο επιτακτική από ποτέ άλλοτε. Απαιτείται επομένως κάθε σχεδιασμός να γίνεται με μεγάλη ακρίβεια και κατόπιν διεξοδικής ανάλυσης όλων των σημαντικών σημείων της στρατηγικής και της δομής δυνάμεων, αφού τυχόν λανθασμένες επιλογές στο παρόν θα δώσουν στρατηγική και δυνάμεις μη-ικανές να ανταποκριθούν στις μελλοντικές ανάγκες του έθνους.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- R.M. Lloyd, "Strategy and Force Planning Framework", *Strategy and Force Planning Third Edition*, Newport, RI, U.S.A: Naval War College Press, 2000.
- H.C. Bartlett, G.P. Holman, Jr. & Timothy E. Somes, "The Art of Strategy and Force Planning", *Strategy and Force Planning Third Edition*, Newport, RI, U.S.A: Naval War College Press, 2000.
- D.E. Nuechterlein, "America Recommitted: U.S. National Interests in a Restructured World", *Strategy and Force Planning Third Edition*, Newport, RI, U.S.A: Naval War College Press, 2000.
- P.H. Liotta, "To Die For: National Interests and Strategic Uncertainties", *Strategy and Force Planning Third Edition*, Newport, RI, U.S.A: Naval War College Press, 2000.
- M.T. Owens, "Thinking About Strategy", *Strategy and Force Planning Third Edition*, Newport, RI, U.S.A: Naval War College Press, 2000.
- U.S.A. Department of Defense, *Dictionary of Military and Associated Terms JP 1-02*, Department of Defense: 12 April 2001.

ΧΕΙΡΙΣΜΟΣ ΚΡΙΣΕΩΝ

ΕΝΟΤΗΤΑ: ΑΜΥΝΤΙΚΟ ΔΟΓΜΑ, ΚΡΙΣΕΙΣ ΧΑΜΗΛΗΣ ΕΝΤΑΣΗΣ ΚΑΙ ΜΟΕ ΣΤΟ ΑΙΓΑΙΟ.

Η ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΠΟΤΡΟΠΗΣ

Χ. Γκιώνης Πλης (ΠΝ)

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

α. Στο περιβάλλον της Ελλάδος οι διαμορφούμενες σχέσεις με την Τουρκία φαίνεται σήμερα να αναπτύσσονται σε τρεις αλληλένδετες διαστάσεις. Αυτές είναι η διπλωματική διάσταση, που αναζητά τη χρησιμότητα ενός "διαλόγου", η αμυντική διάσταση, που αφορά τη στρατιωτική ετοιμότητα με τα εκατέρωθεν προγράμματα εκσυγχρονισμού των ενόπλων δυνάμεων των δύο χωρών και τέλος η διάσταση της στρατιωτικής διπλωματίας, όπου εκδηλώνονται προσπάθειες για την υιοθέτηση μέτρων οικοδόμησης εμπιστοσύνης και ασφάλειας στο Αιγαίο (ΜΟΕΑ).

β. Την παρούσα περίοδο και με βάση τα συμπεράσματα που αποκτήθηκαν από την κρίση των Ιμίων, για την εξέταση της διαδικασίας αντιμετώπισης μιας ενδεχόμενης αντιπαράθεσης στην περιοχή του Αιγαίου, θεμελιώδεις παράγοντες προς ανάλυση είναι το περιεχόμενο του Αμυντικού Δόγματος, ο χειρισμός των κρίσεων χαμηλής έντασης και τα ΜΟΕΑ.

2. ΑΜΥΝΤΙΚΟ ΔΟΓΜΑ

Το στρατιωτικό δόγμα της χώρας είναι αμυντικό με προσανατολισμό στην

αντιμετώπιση κάθε εξωτερικής απειλής. Αυτό απορρέει από τη χάραξη της Αμυντικής πολιτικής, που είναι καθαρά επιλογή και ευθύνη της Πολιτικής Ηγεσίας της Χώρας. Έτσι, αναλύοντας το Αμυντικό Δόγμα κρίνεται σκόπιμο να αρχίσουμε από τη γενεσιουργό του αιτία και προχωρώντας να δούμε όλες εκείνες τις παραμέτρους που επιδρούν μέχρι την τελική του έκφραση.

α. Εθνική Στρατηγική

(1) Ορισμός της Εθνικής Στρατηγικής
Με τον όρο εθνική στρατηγική εννοούμε την οργανωμένη προσπάθεια ενός κράτους να προάγει τα εθνικά του συμφέροντα και να παράγει ασφάλεια για τον εαυτό του. Για το σκοπό αυτό απαραίτητες προϋποθέσεις είναι:

(α) Ο προσδιορισμός (τοπικός - χρονικός) των απειλών και η εξεύρεση τρόπων για την αντιμετώπισή τους.

(β) Η επίτευξη αρμονίας στο στρατηγικό τρίπτυχο του Κλαούζεβιτς: Λαός - Ηγεσία - Ένοπλες Δυνάμεις (που προϋποθέτει: Λαό αποφασισμένο να αποδεχθεί την εθνική στρατηγική, ιδίως όταν αυτή απαιτεί θυσίες - Ηγεσία με δυνατότητα αλλά και θέληση να την εφαρμόσει - Ένοπλες Δυνάμεις ικανές να διαδραματίσουν το ρόλο τους).

(2) Η Εθνική Στρατηγική της Ελλάδος

(α) Η Εθνική Στρατηγική της Ελλάδος καθορίζει τις επιδιώξεις, τους στόχους, τα μέσα, τις μεθόδους και γενικά το σύνολο των δραστηριοτήτων εκείνων που κρίνονται απαραίτητες για την κάθε φορά καλύτερη υπεράσπιση των εθνικών συμφερόντων, ούτως ώστε να:

1/ Διασφαλίζεται το απαραβίαστο των συνόρων (χερσαίων, θαλασσίων, εναερίων)

και η ακεραιότητα του εθνικού χώρου.

2/ Αποφεύγεται η παραχώρηση κυριαρχικών δικαιωμάτων.

3/ Δημιουργούνται συνθήκες ασφαλείας για τον ελληνικό λαό, στοιχείο απαραίτητο για την πρόοδο και την ευημερία του.

(β) Η Ελληνική Εθνική Στρατηγική αποτελείται ουσιαστικά από τρεις συνιστώσες: τη Διπλωματική, την Οικονομική και τη Στρατιωτική. Η Διπλωματική συνιστώσα συνεισφέρει στην εθνική ασφάλεια με την εξασφάλιση συμμάχων ή φιλικά διακείμενων κρατών και στις κατάλληλες διαπραγματεύσεις ακόμη και με τον αντίπαλο. Η Οικονομική συνιστώσα συνεισφέρει στην εθνική ασφάλεια με τη χρηματοδοτική στήριξη της στρατιωτικής στρατηγικής (εξοπλιστικά προγράμματα, αμυντική βιομηχανία κλπ) και στη χρηματοδότηση προσώπων και ομάδων, φορέων, ΜΜΕ κλπ, με σκοπό την προώθηση των εθνικών μας συμφερόντων. Η Στρατιωτική συνιστώσα συνεισφέρει στην εθνική ασφάλεια με την εναρμόνιση των στρατιωτικών μέσων προς τους πολιτικούς στόχους. Αποτελεί τον κύριο μοχλό για την επιτυχία της Εθνικής Στρατηγικής, διότι ουσιαστικά μόνο με την ύπαρξη αυτής της συνιστώσας ένα κράτος μπορεί να επιλύει τις διαφορές, του χωρίς ζημίες ή εν ανάγκη να επιβάλλει τη θέλησή του.

β. Πολιτική Εθνικής Άμυνας

Η πολιτική εθνικής άμυνας είναι τμήμα της εθνικής στρατηγικής. Γενικός στόχος της πολιτικής εθνικής άμυνας είναι, μέσα από συνδυασμένες ενέργειες στο χώρο της αμυντικής διπλωματίας και της εξωτερικής πολιτικής, η ισχυροποίηση

της ασφάλειας της Ελλάδας, η σταθεροποιητική της παρουσία στο διεθνή χώρο και ο εποικοδομητικός της ρόλος, ως κινητήριας δύναμης θετικών εξελίξεων στην Ανατολική Μεσόγειο, στα Βαλκάνια και, γενικότερα, στην ευρύτερη περιοχή.

γ. Εθνική Στρατιωτική Στρατηγική

(1) Στο πλαίσιο της πολιτικής εθνικής άμυνας, όπως αυτή καθορίζεται από το Κυβερνητικό Συμβούλιο Εξωτερικών και Άμυνας, διαμορφώνεται από το Υπουργείο Εθνικής Άμυνας η εθνική στρατιωτική στρατηγική με την οποία παρέχονται οι κατευθύνσεις για τη χρησιμοποίηση της αμυντικής ισχύος της χώρας, την ανάπτυξη της αμυντικής σχεδίασης, τη σχεδίαση της δομής δυνάμεων, καθώς επίσης και για τις διαδικασίες λήψης αποφάσεων στα θέματα άμυνας. Η εθνική στρατιωτική στρατηγική αποτελεί μέρος της εθνικής μας στρατηγικής που στοχεύει στην ισχυροποίηση της θέσης της Ελλάδας τόσο στον εγγύς, όσο και στον ευρύτερο διεθνή χώρο.

(2) Κεντρικός άξονας της στρατιωτικής μας στρατηγικής είναι η αποτροπή της τουρκικής απειλής και, δευτερευόντως, των κινδύνων από άλλες κατευθύνσεις, σε συνδυασμό με την πολιτική αποκλιμάκωσης των εντάσεων. Στήριγμα άσκησης της αποτροπής συνιστούν οι Ένοπλες Δυνάμεις της χώρας, σε συνεργασία με τις άλλες συνιστώσες εθνικής ισχύος.

δ. Αμυντική Διπλωματία

Η διαδικασία της προσπάθειας επίλυσης των διαφορών αποσαφήνισης

των αντικειμενικών σκοπών και διερευνητικών αναπροσαρμογών που οδηγούν στην αποφυγή πολεμικών αντιπαραθέσεων καλείται διπλωματία. Ο ρόλος της διπλωματίας είναι ιδιαίτερα καθοριστικός σε θέματα αφοπλισμού, διαπραγματεύσεων, διεθνών συνθηκών, υιοθέτησης μέτρων οικοδόμησης εμπιστοσύνης και ασφάλειας (ΜΟΕΑ) αντιμετώπισης μη-στρατιωτικού χαρακτήρα απειλών, εφαρμογής συμφωνιών, αποκλιμάκωση εντάσεων, παρακολούθηση της εφαρμογής των κανόνων του διεθνούς δικαίου, συνεργασίες σε διεθνείς οργανισμούς. Η διπλωματία είναι αναμφίβολα εργαλείο Εθνικής Ισχύος.

ε. Νέα Αμυντική Πολιτική Ελλάδος - Τουρκίας

(1) Η κρίση στα 'Ιμια' απετέλεσε και τη γενεσιουργό αιτία της υιοθέτησης της πολιτικής της "ευέλικτης ανταπόδοσης" η οποία βασίστηκε στις παρακάτω θεμελιώδεις υποθέσεις, όσον αφορά τη στοχοθεσία και τις μεθοδεύσεις της τουρκικής πολιτικής έναντι της Ελλάδος:

(α) Η Τουρκία επιδιώκει αρχικά την αποδυνάμωση και τελικά την ανατροπή του status quo στο Αιγαίο, μέσω της απειλής χρήσης βίας και όχι μέσω ενός συνολικού πολέμου. Μάλιστα η τουρκική επιθετικότητα δεν έχει μόνο δεδηλωμένους πολιτικούς στόχους, αλλά αφορά πλέον (μετά την κρίση στα 'Ιμια) και στην πραγματική χρήση στρατιωτικής δύναμης - στο πλαίσιο μιας "χαμηλής έντασης" στρατιωτικών ενεργειών - ως μέσου για την επίτευξη

πολιτικών στόχων.

(β) Η Τουρκία επιδιώκει με συγκεκριμένες ενέργειες να υπονομεύει καθημερινά (τουρκικές παραβάσεις και παραβιάσεις του Ελληνικού εναέριου χώρου), αλλά και όποτε κρίνει απαραίτητο και με οριακό τρόπο - από λίγο κάθε φορά - το status quo, θέτοντας την ελληνική πλευρά προ του διλήμματος, εάν θα ήταν σκόπιμο ή όχι να διακινδυνεύσει μια συνολική αναμέτρηση - μέσω συνολικού πολέμου, όπως το Ελληνικό αμυντικό δόγμα υπαγορεύει - προκειμένου να αντιμετωπίσει "μικρές" κάθε φορά υπονομεύσεις της κυριαρχίας της. Συνεπώς η τουρκική στρατηγική είναι μια στρατηγική "χαμηλής έντασης εχθροπραξιών", η οποία στηρίζεται στην υπόθεση ότι η Ελλάδα δε θα αντιδράσει αποφασιστικά σε οριακές αμφισβητήσεις της κυριαρχίας της.

(γ) Η τουρκική στρατηγική στο Αιγαίο έχει, επίσης, εξελιχθεί ποιοτικά από "στρατηγική έντασης" σε "στρατηγική ελεγχόμενων κρίσεων", οι οποίες - ακριβώς, λόγω της παραπάνω αδυναμίας της ελληνικής πλευράς, - καταλήγουν στην επιβολή νέων κάθε φορά τετελεσμένων και σταδιακής επιβάρυνσης της ελληνοτουρκικής agenda. Η κρίση στα 'Ιμια αποκάλυψε αυτόν τον τρόπο επιβολής των τετελεσμένων μέσω της δημιουργίας των "γκρίζων ζωνών".

(δ) Την τουρκική στρατηγική απειλής χρήσης βίας και συνακόλουθα "εξαναγκαστικής διπλωματίας" ενισχύει - ιδιαίτερα στη νέα μεταψυχροπολεμική περίοδο - η επιλεκτική ανοχή διαφόρων διεθνών παραγόντων και ιδιαίτερα των ΗΠΑ, οι οποίες δεν αξιολογούν την τουρκική επιθετικότητα ως παράγοντα περιφερειακής αστάθειας, αλλά ως

πρόβλημα εσωτερικής πολιτικής αστάθειας στην Τουρκία.

(2) Σήμερα η Πολιτική Εθνικής Άμυνας στηρίζεται στην Αποτροπή, την Αμυντική Επάρκεια, την Ευέλικτη Ανταπόδοση και τη δυνατότητα κάλυψης του Ενιαίου Αμυντικού Χώρου Ελλάδος-Κύπρου. Εκτιμάται όμως ότι πρέπει να συμπληρωθεί ώστε η υλοποίηση των κατευθύνσεων της να βασίζεται στα παρακάτω σύγχρονα Στρατηγικά και Αμυντικά Δόγματα:

- (α) Δύναμη Αποτροπής
- (β) Αμυντική Επάρκεια
- (γ) Διακλαδικότητα
- (δ) Στρατηγική Ευελιξία
- (ε) Άμεση Ευέλικτη Ανταπόδοση
- (στ) Περιφερειακή Παρουσία
- (ζ) Ενιαίος Αμυντικός Χώρος

(3) Ήδη μετά την υιοθέτηση της Αμυντικής Στρατηγικής Αναθεώρησης (ΑΣΑ) από το ΚΥΣΕΑ και την έγκριση από αυτό της μελέτης Δομής Διοίκησης και Μελλοντικής Δομής Δυνάμεων (την 29-3-2002) έχει ξεκινήσει και προχωρά με γοργούς ρυθμούς η υλοποίηση των παραπάνω.

3. ΚΡΙΣΕΙΣ ΧΑΜΗΛΗΣ ΕΝΤΑΣΗΣ

α. Μετά τη λήξη του Ψυχρού Πολέμου και τη διάλυση της ΕΣΣΔ, το διεθνές σύστημα ασφάλειας απώλεσε σε μεγάλο βαθμό την ισορροπία του, χωρίς ακόμη να έχει επανέλθει. Σε αυτήν τη φάση του λοιπόν δημιουργούνται πιο εύκολα εντάσεις μεταξύ των κρατών, που ανά πάσα στιγμή μπορεί να κλιμακωθούν από κρίση, μέχρι σύγκρουση. Κατόπιν τούτου είναι φυσικό τα κράτη να σχεδιάζουν για

την αποτελεσματική αντιμετώπιση καταστάσεων κρίσεων, προκειμένου αυτές να μην οδηγήσουν σε ανεπιθύμητες συγκρούσεις, αλλά και να μη ζημιωθούν τα συμφέροντά τους.

(1) Έννοια της κρίσης

(α) Αν ο πόλεμος είναι η συνέχεια της πολιτικής με άλλα μέσα, κατά το γνωστό απόφθεγμα του Κλαούζεβιτς, υπάρχει η κρίση πριν από αυτόν, ο χειρισμός της οποίας προσδιορίζει σε μεγάλο βαθμό το ενδεχόμενο προσφυγής στη χρήση βίας ή τη διευθέτηση της διαφοράς χωρίς αυτήν.

(β) Δεν υπάρχει ένας κοινά αποδεκτός ορισμός του όρου "Κρίση", χωρίς αυτό να σημαίνει ότι υπάρχουν θεμελιώδεις διαφορές ανάμεσα στους διάφορους ορισμούς. Στην παρούσα εργασία θα χρησιμοποιήσουμε τον ορισμό που αναφέρεται στο Δόγμα Διακλαδικής Διοίκησης και Ελέγχου των ΕΔ σε ειρήνη-κρίση-πόλεμο. Σύμφωνα με αυτόν: "Κρίση είναι επεισόδιο ή κατάσταση που απειλεί τη Χώρα μας και ειδικότερα την ευημερία των πολιτών, την εδαφική ακεραιότητα, την εθνική ανεξαρτησία και τα εθνικά συμφέροντα αυτής. Εξελίσσεται με ταχύτητα και δημιουργεί απαίτηση πολιτικών, διπλωματικών, οικονομικών και τέλος στρατιωτικών ενεργειών, προκειμένου να αντιμετωπιστεί επιτυχώς και να επιτευχθούν οι εθνικοί αντικειμενικοί σκοποί".

(2) Κρίσεις Χαμηλής Έντασης

Ως κρίσεις χαμηλής έντασης προσδιορίζονται οι ελεγχόμενες κρίσεις, δηλαδή αυτές στις οποίες λαμβάνει μέρος περιορισμένος αριθμός δρώντων,

συνεπώς υφίσταται μικρό περιθώριο ανομοιογένειας, μικρή γεωστρατηγική αξία και, κατά πάσα πιθανότητα, περιορισμένη δραστηριότητα των μεγάλων δυνάμεων. Γίνεται αμέσως κατανοητό ότι η έμφαση δίνεται στην ένδειξη που αφορά το ενδεχόμενο βίας, τη σχέση των διατιθέμενων μέσων με τον τρόπο χρησιμοποίησής τους. Άρα χαμηλή ένταση σημαίνει ελεγχόμενη βία. Επιχειρησιακά, εκφράζεται με τον περιορισμό των χτυπημάτων σε τακτικό επίπεδο (πχ ενέργειες δολιοφθοράς, επιλεκτικός βομβαρδισμός, περιορισμός απωλειών σε έμψυχο και άψυχο υλικό, κλπ). Επομένως οι προσδιοριστικοί όροι, από τους οποίους εξαρτάται αν μια κρίση μπορεί να χαρακτηριστεί χαμηλής έντασης, είναι:

(α) Τα χρησιμοποιούμενα μέσα (δηλαδή το μέγεθος της προσπάθειας).

(β) Ο όγκος των συνεπειών για τον αντίπαλο σε τακτικό επίπεδο (δηλαδή ο τρόπος με τον οποίο χρησιμοποιούνται τα διατιθέμενα μέσα).

(3) Στοιχεία διεξαγωγής Κρίσεων Χαμηλής Έντασης

(α) Στις κρίσεις χαμηλής έντασης διακρίνουμε τη χρήση εξειδικευμένων στρατιωτικών μέσων, που χρησιμοποιούνται με συγκεκριμένο περιοριστικό τρόπο και την πολλαπλάσιως μεγαλύτερη πολιτική αξία τους. Ενέργειες που μπορούν να χαρακτηριστούν ως εκφράσεις μιας κρίσης / σύγκρουσης χαμηλής έντασης, είναι ο επιλεκτικός βομβαρδισμός, οι

δολιοφθορές στο έδαφος του αντιπάλου από καταδρομικές ομάδες, η κατάληψη ασήμαντων οικονομικά ή από πλευράς μεγέθους, αλλά ζωτικής πολιτικής αξίας, εδαφών (όπως ακατοίκητα νησιά - νησίδες - βραχονησίδες, στρατηγικής σημασίας υψώματα) και άλλες συμβολικές κινήσεις που αποβλέπουν στον εντυπωσιασμό και συνεπώς την ενίσχυση της αποτροπής ή τον κλονισμό αυτής του αντιπάλου. Αναφερόμαστε με άλλα λόγια σε ενέργειες που απαιτούν μεγάλο βαθμό ακρίβειας και τέλει σχεδιασμό.

(β) Τα στοιχεία για τη διεξαγωγή μιας τέτοιας λεπτής και σημαντικής ενέργειας είναι:

1/ Η άριστη πληροφόρηση: είναι σημαντικό να γνωρίζουμε που ακριβώς βρίσκεται ο στόχος που επιλέχθηκε, πόσο σημαντική είναι η απώλειά του, για τον αντίπαλο, αν βρίσκεται κοντά σε κατοικημένη περιοχή, ποια είναι η πιο ασφαλής πορεία για την προσέγγισή του, αν υπάρχουν δρομολόγια διαφυγής, ποιες είναι οι πιθανές αντιδράσεις και άλλα τέτοιας φύσεως ερωτήματα.

2/ Η ακρίβεια του χτυπήματος: είναι απαραίτητο οι συνέπειες σε τακτικό επίπεδο για τον αντίπαλο να πληρούν ορισμένες προϋποθέσεις, όπως να βρίσκονται στο αυτό επίπεδο έντασης με την προηγηθείσα ενέργεια, να έχουν συμβολική αξία, να μεταδίδουν σαφές μήνυμα στον αντίπαλο, να δείχνουν ότι σηματοδοτούν ένα ευδιάκριτο όριο, το οποίο η δική μας πλευρά είναι διατεθειμένη να μην υπερβεί, αν και η αντίπαλη πλευρά δείξει την ίδια αυτοσυγκράτηση και, εφόσον πρόκειται για αντίδραση σε ενέργεια του αντιπάλου, να αποτελεί "τιμωρία ανάλογη του εγκλήματος".

3/ Ο ορθολογισμός του εγχειρήματος: η αυτοσυγκράτηση που πρέπει να επιδείξουν οι εκτελεστές μιας παρόμοιας ενέργειας. Οι κρίσεις χαμηλής έντασης, λόγω της φύσης τους, απαιτούν τη συμμετοχή κατάλληλα εκπαιδευμένου και εξοπλισμένου (ποιοτικά και ποσοτικά) στρατιωτικού προσωπικού, που θα δράσει απολύτως ορθολογικά.

4/ Ύπαρξη κατάλληλου δόγματος: το τελευταίο, αλλά όχι λιγότερο σημαντικό που απαιτείται, είναι ο σωστός τρόπος χρησιμοποίησης αυτών των μέσων, το κατάλληλο δόγμα δηλαδή, που θα συνδυάζει με τον πιο αποδοτικό τρόπο τα παραπάνω, θα διέπει τη χρήση τους και θα οδηγεί στην εξαγωγή του ποθητού αποτελέσματος. Η οποιαδήποτε στρατιωτική ενέργεια χαρακτηρίζεται επιτυχής, εφόσον προσφέρεται για αξιοποίηση σε πολιτικό - διπλωματικό επίπεδο.

(5) Οι Κρίσεις Χαμηλής Έντασης στην περίπτωση Ελλάδος - Τουρκίας

(α) "Δε μπορεί να υπάρξει λύση με εκδηλώσεις βίας ή με "πόλεμο σημαιών". Η Τουρκία είναι υπέρ μίας λύσης με ειρηνικό τρόπο και δια της διπλωματικής οδού...". Επίσημη δήλωση της Άγκυρας μετά το επεισόδιο που προκάλεσαν Τούρκοι δημοσιογράφοι στην Ελληνική νησίδα Ίμια. Μια φιλειρηνική δήλωση, η οποία προάγει τις "διπλωματικές" μεθόδους -και όχι τη χρήση βίας- για την επίλυση του προβλήματος.

(β) Η τουρκική επιθετικότητα έχει υιοθετήσει ως τακτική αυτό που οι Αμερικάνοι ονομάζουν LOW INTENSITY WARFARE (LIW)-Εχθροπραξίες Χαμηλής Εντάσεως (EXE). Με προκλήσεις που αμφισβητούν τα κυριαρχικά δικαιώματα

της Ελλάδας και θέτουν συνεχώς την Αθήνα στο δίλημμα είτε να κλιμακώσει με δική της πρωτοβουλία, είτε να δεχθεί αδιαμαρτύρητα την καταπάτηση των κυριαρχικών της δικαιωμάτων.

(γ) Η μέθοδος του LIW έχει αποδειχθεί ιδιαίτερα επωφελής για την Τουρκία διότι της επιτρέπει να προκαλεί και ταυτόχρονα να φέρεται ως "ψύχραιμη" και "φιλειρηνική". Η λογική του LIW είναι επεκτατική και δε σταματά στη διεκδίκηση βραχονησίδων (όπως δε σταμάτησε στην αμφισβήτηση των χωρικών υδάτων, του εναέριου χώρου, της υφαλοκρηπίδας,...)

(δ) Η επιθετική συμπεριφορά της Τουρκίας, μετά την κρίση των Ιμίων, παρουσιάζει ποιοτική διαφοροποίηση στα εξής σημεία:

1/ Για πρώτη φορά μετά τη Συνθήκη της Λοζάννης η Τουρκία αμφισβήτησε και μάλιστα έμπρακτα (με την αποβίβαση στρατιωτικού τμήματος) ελληνικό χερσαίο έδαφος.

2/ Διαφοροποίησε τη στρατηγική της σε αμφισβήτηση, κατά περίπτωση, της ελληνικής κυριαρχίας, μέσω της δημιουργίας κρίσεων χαμηλής έντασης (ελεγχόμενων κρίσεων).

3/ Επενδύει τις διεκδικήσεις της με "νομικά" επιχειρήματα, προκειμένου να μη φανεί ότι επιδιώκει την ανατροπή, δια της βίας, ισχυουσών διεθνών Συνθηκών.

(ε) Στα πλαίσια αυτά το κυρίαρχο πολιτικό πρόβλημα για την ελληνική πλευρά αφορά στην επιλογή των κατάλληλων τακτικών κινήσεων που θα είναι ικανές να απαντήσουν σε δύο βασικά προβλήματα διαχείρισης κρίσης με την Τουρκία:

1/ Μη κλιμάκωση της στρατιωτικής αντιπαράθεσης.

2/ Απόκρουση του πολιτικού

εκβιασμού που θα επιχειρήσει η τουρκική πλευρά.

(στ) Η Ελλάδα ως απάντηση στο πρόβλημα υιοθέτησε την πολιτική της "ευέλικτης ανταπόδοσης" η οποία, σύμφωνα με τον τότε ΥΕΘΑ κ. Α.Α. Τσοχατζόπουλο: "...αποσκοπεί κυρίως στο να πειστεί η Άγκυρα [ενν. εάν και όταν αποφασίσει να δημιουργήσει κρίση στο Αιγαίο] ότι η μόνη διέξοδος είναι η αποκλιμάκωση της έντασης, ακριβώς διότι οι τουρκικές πολιτικές επιδιώξεις μέσω της απειλής χρήσης ή της χρήσης βίας δεν πρόκειται να ευοδωθούν και ότι οποιαδήποτε παράταση της κρίσης θα συνεπάγεται μεγαλύτερο κόστος, παρά όφελος²".

4. ΜΕΤΡΑ ΟΙΚΟΔΟΜΗΣΗΣ ΕΜΠΙΣΤΟΣΥΝΗΣ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΣΤΟ ΑΙΓΑΙΟ.

α. Στην μεταψυχροπολεμική εποχή τα Μέτρα Οικοδόμησης Εμπιστοσύνης και Ασφάλειας [MOE(A)] συχνά περιγράφονται "ως πραγματικά βήματα για την επίτευξη ιδανικών σκοπών". Υποστηρίζεται δε ότι διαδραματίζουν ένα συνεχώς αυξανόμενο ρόλο στην αποτροπή του πολέμου, στην περιφερειακή σταθερότητα και στη διαχείριση κρίσεων. Πράγματι, σήμερα στις περισσότερες περιοχές του πλανήτη που υπάρχουν συγκρούσεις - εντάσεις καταβάλλονται προσπάθειες εφαρμογής τέτοιων μέτρων. Παρόμοιες προσπάθειες δεν είναι άγνωστες ούτε στις ελληνοτουρκικές σχέσεις, που ήδη από το 1988 στράφηκαν προς αυτή την κατεύθυνση. Ωστόσο, οι

προσπάθειες αυτές δε στέφθηκαν με επιτυχία, καθώς τα μέτρα που υιοθετήθηκαν δεν εφαρμόστηκαν ή εφαρμόστηκαν σε επιλεκτική βάση.

β. Η τουρκική πολιτική διεκδικήσεων στο Αιγαίο, της χρήσης ή απειλής χρήσης βίας, ως εργαλείο για την προώθηση πολιτικών σκοπών και της δημιουργίας κλίματος έντασης, δεν επέτρεψε, παρά για ελάχιστο διάστημα, την εφαρμογή των συμφωνηθέντων κατά το παρελθόν μέτρων. Σήμερα, μετά την πολιτική προσέγγισης με αφετηρία τους σεισμούς του 1999, βρίσκεται σε εξέλιξη μια νέα προσπάθεια για την υιοθέτηση και εφαρμογή κοινά αποδεκτών Μέτρων Οικοδόμησης Εμπιστοσύνης.

(1) Έννοια των MOE

(α) Τα Μέτρα Οικοδόμησης Εμπιστοσύνης (MOE), ως έννοια στη θεωρία των διεθνών σχέσεων, εμφανίστηκαν πριν από τέσσερις περίπου δεκαετίες, κατά τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου. Αρχικά, σε διμερές επίπεδο στις σχέσεις ΗΠΑ-ΕΣΣΔ και στη συνέχεια και σε πολυμερές επίπεδο. Κατά κανόνα εμφανίζονται μετά από κρίση ή πόλεμο. Ένα πρώτο χαρακτηριστικό παράδειγμα εφαρμογής MOE ήταν το περίφημο "κόκκινο τηλέφωνο", που συνέδεσε τα γραφεία του Αμερικανού Προέδρου και του Σοβιετικού ΓΓ μετά την κρίση της Κούβας, το 1962. Ιδιαίτερη σημασία, ωστόσο, απέκτησαν μετά το 1990 στις περιοχές του πλανήτη που υπάρχουν εντάσεις ή συγκρούσεις.

(β) Αφετηρία για την ενεργοποίηση των MOE είναι η πολιτική βούληση των μερών για αμοιβαία

2. Συνέντευξη ΥΕΘΑ κ. Α.Α. Τσοχατζόπουλου στην εφημερίδα ΤΑ ΝΕΑ (24-2-1997) και ΕΛΙΑΜΕΠ, Εθνικό Σύστημα Χειρισμού Κρίσεων και Χάραξης Υψηλής Στρατηγικής, Αθήνα, Δεκέμβριος 2001

ασφάλεια. Επιπλέον για να ενεργοποιηθούν ΜΟΕ αποτελεί ικανή και αναγκαία συνθήκη ότι η εφαρμογή τους δεν πρέπει να θίγει την υπάρχουσα ισορροπία ισχύος μεταξύ των μερών.

(γ) Από τον ορισμό των ΜΟΕ συνάγεται ότι τέτοια μέτρα μπορούν να συμβάλλουν στη σταθεροποίηση του περιβάλλοντος ασφάλειας μεταξύ των κρατών. Ειδικότερα, αυτό επιτυγχάνεται με την ενίσχυση της σταθερότητας στις εξής περιπτώσεις:

1/ Κατά την περίοδο κρίσεων (crisis stability): τα ΜΟΕ είναι δυνατό να αυξήσουν τη σταθερότητα και να απομακρύνουν το ενδεχόμενο της σύγκρουσης, μειώνοντας τα αίτια που καθιστούν ελκυστική την επιλογή του πρώτου πλήγματος εναντίον του αντίπαλου.

2/ Στον ανταγωνισμό των εξοπλισμών (arms race stability): Η σταθερότητα στον ανταγωνισμό των εξοπλισμών αναφέρεται στην απουσία κινήτρων για επιτάχυνση της ανάπτυξης / απόκτησης νέων οπλικών συστημάτων.

3/ Σε πολιτικό επίπεδο (political stability): Η πολιτική σταθερότητα στις σχέσεις των κρατών είναι εφικτή, όταν απουσιάζουν τα κίνητρα εκείνα, που καθιστούν ελκυστική την εκδήλωση πολιτικών πράξεων που μπορεί να οδηγήσουν σε κρίσεις ή σύγκρουση.

(2) Ανασκόπηση των μέχρι σήμερα Προσπαθειών Εγκαθίδρυσης ΜΟΕΑ μεταξύ Ελλάδος - Τουρκίας.

(α) Τα Μνημόνια Κατανόησης (MoU) που υπογράφηκαν από τους ΥΠΕΞ κ.κ. Κ. Παπούλια και Μ. Γιλμάζ (1988).

1/ Η κρίση του Μαρτίου 1987, υπήρξε ο καταλύτης που οδήγησε τις δύο χώρες, για πρώτη φορά μετά την επιδείνωση των σχέσεών τους, το 1973, στην υιοθέτηση κάποιων περιορισμένων ΜΟΕΑ. Η πολιτική απόφαση πάρθηκε κατά τη συνάντηση των Πρωθυπουργών Ελλάδος - Τουρκίας στο Νταβός της Ελβετίας. Υπογράφηκαν δύο μνημόνια, μεταξύ των ΥΠΕΞ των δύο χωρών. Το πρώτο Μνημόνιο, που υπογράφηκε στην Αθήνα τον Μάιο 1988, αφορούσε τις στρατιωτικές δραστηριότητες στα διεθνή ύδατα και το διεθνή εναέριο χώρο. Σε συνέχειά του ακολούθησε ένα δεύτερο, υπογραφέν στην Κων/πολη, το Σεπτέμβριο του ίδιου έτους, με τον τίτλο "Κατευθυντήριες γραμμές για την πρόληψη ατυχημάτων και επεισοδίων στα Διεθνή Ύδατα και τον Διεθνή Εναέριο Χώρο". Σε αυτό, εξειδικεύονται τα μέτρα που θα διέπουν τις δραστηριότητες των αεροσκαφών και των πλοίων των δύο μερών στην ανοικτή θάλασσα και το διεθνή εναέριο χώρο σε μια προσπάθεια συγκεκριμενοποίησης των προβλέψεων του πρώτου Μνημονίου.

2/ Η υιοθέτηση των μέτρων αυτών δεν απέδωσε τα αναμενόμενα, αφού η Άγκυρα άρχισε να μην τα εφαρμόζει όταν πλέον θεώρησε πως, κάποια ή όλα, αποτελούσαν τροχοπέδη στην προώθηση των διεκδικήσεών της.

(3) Το Κοινό Ανακοινωθέν της Μαδρίτης (1997)

Μετά την κρίση των Ιμίων, αναπτύχθηκε εκ νέου η τάση οικοδόμησης αμοιβαίας εμπιστοσύνης και ως αποτέλεσμα των πιέσεων που ασκήθηκαν από τις ΗΠΑ. Στο περιθώριο λοιπόν της θερινής Συνόδου Κορυφής του ΝΑΤΟ στην

Μαδρίτη, οι Πρωθυπουργοί Ελλάδος και Τουρκίας συναντήθηκαν και συνυπέγραψαν στις 8 Ιουλίου 1997 το ομώνυμο κοινό ανακοινωθέν, στο οποίο φάνηκε να ενισχύεται η αποδοχή της οικοδόμησης εμπιστοσύνης μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας. Το κείμενο αυτό μπορεί να χαρακτηριστεί ως πολιτικό ΜΟΕ. Αφετηρία για την ενεργοποίηση αυτής της διαδικασίας είναι η πολιτική βούληση των μερών για αμοιβαία ασφάλεια, υπό την προϋπόθεση του σεβασμού της κυριαρχίας, αλλά και των ζωτικών συμφερόντων, κάθε μέρους. Επίσης, σύμφωνα με την επίσημη ερμηνεία που έδωσε η ελληνική κυβέρνηση, εκδηλώνεται η πρόθεση των μερών να αποτρέψουν συγκρούσεις από παρεξήγηση, διευκολύνοντας έτσι τη διαπραγμάτευση και εφαρμογή μιας σειράς Μέτρων Αποφυγής Έντασης. Κάτι τέτοιο, ωστόσο, δεν κατέστη δυνατό, καθώς η τουρκική πλευρά απέκλινε σημαντικά από τις παραπάνω αρχές, συνεχίζοντας την πολιτική αμφισβήτησης της ελληνικής κυριαρχίας σε μεγάλο αριθμό νήσων - νησιδών στο Αιγαίο και στον εθνικό εναέριο χώρο (πέραν των 6 νμ).

(4) Η προσπάθεια προσφοράς "Καλών Υπηρεσιών" από το ΓΓ του ΝΑΤΟ στον τομέα της Εγκαθίδρυσης ΜΟΕΑ μεταξύ Ελλάδος - Τουρκίας.

(α) Υπήρξε μια πρωτοβουλία του τότε ΓΓ της Συμμαχίας, κ. Χ. Σολάνα, που εκδηλώθηκε το Δεκέμβριο του 1997, με αφορμή την κρίση των Ιμίων και μετά το Κοινό Ανακοινωθέν της Μαδρίτης, αλλά ως ιδέα χρονολογείται από παλιότερα, κυρίως από πλευράς ΗΠΑ. Ο στόχος ήταν διττός, αφενός να μειωθεί η ένταση μεταξύ δύο

τύποις συμμάχων και αφετέρου να καταστεί και πάλι πλήρως λειτουργική η νότια πτέρυγα της Συμμαχίας. Η δέσμη των προταθέντων ΜΟΕΑ περιλάμβανε:

1/ Δημόσια επιβεβαίωση πλήρους εφαρμογής των δύο συμφωνιών (Μνημονίων Αθηνών και Κων/πολης), του 1988. Παράλληλα έθετε, υπό μορφή, ερωτημάτων προϋποθέσεις και προβληματισμούς που πρέπει να αντιμετωπισθούν, εφόσον τα δύο μέρη δεχθούν την επιβεβαίωση και συγκεκριμένα:

I. Τι μπορεί να γίνει, προκειμένου να ελαττωθεί ο κίνδυνος εκτόξευσης κατηγοριών για παραβιάσεις των συμφωνιών σε μικρό χρονικό διάστημα από την εκ νέου επιβεβαίωσή τους, προτείνοντας ως πιθανά μέτρα την αναγνώριση των αιτιών που προκάλεσαν, κατά το παρελθόν, διαμαρτυρίες και επίτευξη κοινής αντίληψης επί των διαλαμβανομένων στις συμφωνίες του 1988.

II. Υπάρχει έδαφος για επέκταση ή βελτίωση των συμφωνιών (πχ χρονική επέκταση του moratorium ασκήσεων, καταγραφή των θρησκευτικών ή άλλων σημαντικών εορτών και συμφωνία ότι κατά τις εορτές, πέραν των ασκήσεων, θα αποφεύγονται και άλλες σημαντικές αεροπορικές δραστηριότητες);

2/ Καθιέρωση καναλιών επικοινωνίας μεταξύ των δύο χωρών: Στο πλαίσιο της προσπάθειας να καθιερωθούν κανάλια επικοινωνίας μεταξύ Ελλάδας - Τουρκίας προτάθηκε η απευθείας σύνδεση (κόκκινη γραμμή) Αθήνας - Άγκυρας, μέσω Βρυξελλών, σε περιπτώσεις κρίσεων. Στη δοκιμαστική εφαρμογή του μέτρου αυτού είχαν συμφωνήσει οι δύο χώρες το 1997.

3/ Τεχνικές διευθετήσεις μείωσης της έντασης στον εναέριο χώρο του Αιγαίου. Στο πλαίσιο αυτό προτάθηκαν ο αφοπλισμός αεροσκαφών που πετούν στο Αιγαίο, η διαβίβαση Αναγνωρισμένης Αεροπορικής Εικόνας (RAP) από Λάρισα [ATA (7th ATAF)] και Εσκή Σεχίρ (6th ATAF) στη Νάπολη (AIRSOUTH) και τώρα στη Σμύρνη και η υιοθέτηση μέτρων που αφορούν τεχνικές διευθετήσεις παροχής πληροφοριών για τις στρατιωτικές πτήσεις (χρησιμοποίηση του συστήματος IFF).

(5) Υιοθετηθέντα ΜΟΕΑ μετά τους Σεισμούς του 1999

(α) Ήδη έχουν πραγματοποιηθεί σημαντικά βήματα και η επόμενη φάση είναι να προχωρήσουν οι δύο πλευρές σε Μέτρα Οικοδόμησης Εμπιστοσύνης (ΜΟΕ) σε ευαίσθητους τομείς. Τα ΜΟΕ θα βασίζονται στις συμφωνίες (Μνημόνια) των ΥΠΕΞ κ.κ. Παπούλια - Γιλμάζ του 1988. Πέρα από τα στενά στρατιωτικά μέτρα υπάρχουν άλλα όπως πχ οι επισκέψεις πλοίων στα λιμάνια της άλλης χώρας.

(β) Κατά τη συνάντησή τους στη Βουδαπέστη, τον Οκτώβριο του 2000, οι ΥΠΕΞ των δύο χωρών, συμφώνησαν να συνθέσουν και να εφαρμόσουν ένα πακέτο ΜΟΕ με σκοπό την ανάπτυξη κλίματος εμπιστοσύνης, ανάμεσα στην Ελλάδα και την Τουρκία. Σε αυτό το πλαίσιο, συμφωνήθηκε ότι ορισμένα από αυτά τα ΜΟΕ θα τύχουν επεξεργασίας εντός πλαισίου NATO (υπό την αιγίδα του Γενικού Γραμματέα του NATO), ενώ τα υπόλοιπα σε διμερές επίπεδο (σε επίπεδο Πολιτικών Διευθυντών των Υπουργείων Εξωτερικών). Στο πλαίσιο του NATO, οι δύο πλευρές έχουν ήδη συμφωνήσει σε

ένα ΜΟΕ, αυτό της ανταλλαγής πληροφοριών επί σχεδιαζόμενων ετησίων στρατιωτικών ασκήσεων. Στο διμερές επίπεδο, οι δύο πλευρές συμφώνησαν, το Νοέμβριο του 2001, στα ακόλουθα τρία ΜΟΕ: πρόσκληση αξιωματικών από τις δύο χώρες για παρακολούθηση μιας μεγάλης κλίμακας ετήσιας στρατιωτικής άσκησης, από κάθε πλευρά, ανταλλαγή απόψεων επί των δραστηριοτήτων των διεθνών οργανισμών, όσον αφορά σε στρατιωτικά θέματα, στο περιθώριο εργασιών των αρμοδίων οργάνων των εν λόγω οργανισμών και συνεργασία για την πρόληψη της ρύπανσης του ποταμού Έβρου.

(γ) Κατά τη διάρκεια των συναντήσεων των ΥΠΕΞ κ.κ. Γ. Παπανδρέου και Ι. Τζεμ στη Σάμο και στο Κουσάντασι, τον Ιούνιο του 2001, αποφασίσθηκαν πέντε νέα μέτρα για την ενίσχυση της διμερούς συνεργασίας:

1/ Ενίσχυση της θαλάσσιας και της εναέριας κυκλοφορίας.

2/ Εγκαθίδρυση απευθείας επικοινωνίας μεταξύ των δύο ΥΠΕΞ.

3/ Συνεργασία στους τομείς των πλημμύρων, των καταστροφών από καθιζήσεις εδάφους, της ερημοποίησης κλπ.

4/ Κοινό έργο για τη θαλασσαιμία (ασθένεια του αίματος)

5/ Κοινές προσπάθειες για την επιδίωξη της ιδέας της Ολυμπιακής Εκεχειρίας, κατά τους Ολυμπιακούς Αγώνες της Αθήνας.

(δ) Επίσης, κατά τη συνάντηση των ΥΠΕΞ κ.κ. Γ. Παπανδρέου και Γκιουρέλ, στο περιθώριο της ΓΣ του ΟΗΕ, το Σεπτέμβριο 2002, συμφωνήθηκε η εγκαθίδρυση απευθείας επικοινωνίας μεταξύ των ΥΕΘΑ των δύο χωρών.

(6) Τα ΜΟΕΑ ως εργαλείο επίτευξης Ειρηνικών Σχέσεων μεταξύ Ελλάδος και Τουρκίας. Περιορισμοί στην αποτελεσματικότητά τους

(α) Οι σχέσεις των δύο χωρών χαρακτηρίζονται από ένα καθαρό δίλημμα ασφαλείας που προκύπτει από την τουρκική απειλή κατά της Ελλάδας, η οποία δεν προέρχεται από τυχόν λάθος εκτιμήσεις, αλλά αντίθετα από την επεκτατική πολιτική της Τουρκίας, έναντι της χώρας μας και το ευρύ φάσμα διεκδικήσεών της στο Αιγαίο. Τα συστατικά στοιχεία αυτής της απειλής είναι αφενός η βούληση της Άγκυρας για επέκταση, με ανατροπή / αναθεώρηση των Συνθηκών Λοζάννης και Παρισίων (παρόλο που δεν τολμά να το θέσει επίσημα, λόγω της διεθνούς αντίδρασης που θα προκαλούσε), σε συνδυασμό με την αναζήτηση περιφερειακού ηγεμονικού ρόλου και αφετέρου η αύξηση της στρατιωτικής της ισχύος, την οποία χρησιμοποιεί ως κύριο μέσο για την επίτευξη των πολιτικών της στόχων. Σε αυτό το πλαίσιο, το ελληνικό αμυντικό δόγμα, είναι στραμμένο προς την εξ ανατολών απειλή.

(β) Για την Τουρκία, η έννοια της ασφάλειας, στο πλαίσιο των ελληνοτουρκικών σχέσεων παρουσιάζεται στηριζόμενη στα εξής στοιχεία:

1/ Στην ύπαρξη ζωτικών της συμφερόντων στο Αιγαίο

Σύμφωνα με την τουρκική άποψη, το Αιγαίο είναι ο χώρος όπου υπάρχει σύγκρουση των εθνικών συμφερόντων των δύο κρατών. Η σύγκρουση αυτή δεν προκύπτει από τις προκλήσεις της Τουρκίας, αλλά από την ελληνική επιδίωξη

να "ανατρέψει" την ισορροπία που εγκαθίδρυσε η Συνθήκη της Λοζάννης και να "επεκτείνει" την κυριαρχία της στο σύνολο του Αιγαίου. Η Τουρκία υποστηρίζει ότι κατ' αυτόν τον τρόπο καταπατούνται τα νόμιμα δικαιώματα και συμφέροντά της (στρατιωτικής, οικονομικής και πολιτικής φύσεως) που έχει στο Αιγαίο. Για αυτό το λόγο θα πρέπει να βρεθεί μια λύση στα επί μέρους, κατ' αυτήν, προβλήματα (νησιά-νησίδες-βραχονησίδες αμφισβητούμενης κυριαρχίας, χωρικά ύδατα, εναέριος χώρος, SAR, αποστρατικοποίηση νήσων, υφαλοκρηπίδα), που να διασφαλίζει τα συμφέροντα και την ασφάλεια αμφοτέρων των χωρών.

2/ Στην άποψη ότι η Κύπρος είναι αναπόσπαστο στοιχείο της εθνικής της ασφάλειας

Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις του συνόλου της τουρκικής ηγεσίας και του Συμβουλίου Εθνικής Ασφαλείας, η Κύπρος, λόγω της στρατηγικής της θέσης, αποτελεί αναπόσπαστο στοιχείο της εθνικής της ασφάλειας και γι' αυτό δε μπορεί να αποσυρθεί από αυτήν³. Στις αντιλήψεις της τουρκικής ηγεσίας κυριαρχεί η "θεωρία της περικύκλωσης", που πρώτος διατύπωσε ο ίδιος ο Ατατούρκ.

(γ) Από τα παραπάνω προκύπτει το συμπέρασμα ότι ο πρώτος περιορισμός έγκειται στο ότι τα δύο κράτη προσεγγίζουν το θέμα της ασφάλειας στο πλαίσιο διαφορετικών πολιτικών επιδιώξεων. Για την Τουρκία οι παράμετροι ασφαλείας ορίζονται στο πλαίσιο μιας επεκτατικής, αναθεωρητικής των

3. Συνέντευξη Τούρκου Α/ΓΕΕΘΑ Στγού Χ. Οζκιόκ στην εφημερίδα ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ (18-10-2003), αλλά και παλιότερες δηλώσεις του πρώην Τούρκου Πρωθυπουργού Μπ. Ετζεβίτ.

Συνθηκών πολιτικής έναντι της Ελλάδος, ενώ αντίθετα η έννοια της ασφάλειας για τη χώρα μας εντάσσεται στο πλαίσιο της διατήρησης του κατοχυρωμένου από τις ισχύουσες Συνθήκες και Συμβάσεις status quo. Σε αυτό το πλαίσιο η Τουρκία εξετάζει το ενδεχόμενο υιοθέτησης ΜΟΕΑ, όχι με την προοπτική του αμοιβαίου και για τις δυο χώρες κέρδους, αλλά του μεγαλύτερου σχετικού για αυτή και του μικρότερου για τη χώρα μας, σε τρόπο ώστε οι συσχετισμοί ισχύος να επηρεαστούν θετικά υπέρ της ίδιας.

(δ) Ο δεύτερος περιορισμός προκύπτει ως αποτέλεσμα του πρώτου και αφορά την έκταση και τη μορφή που μπορεί να πάρει η διαδικασία οικοδόμησης εμπιστοσύνης και ασφαλείας στις σχέσεις Ελλάδας - Τουρκίας. Στο βαθμό που η τουρκική απειλή εξακολουθεί να υφίσταται, μια μαξιμαλιστική εκδοχή της διαδικασίας με την καθιέρωση ενός "καθεστώτος ασφαλείας" - όπως έγινε μετά τη Λοζάννη από τους Βενιζέλο και Ατατούρκ - δεν είναι δυνατό να ενεργοποιηθεί, διότι δεν υπάρχει η ικανή και αναγκαία συνθήκη, που είναι η αποδοχή του νομικά κατοχυρωμένου status quo και από τα δύο μέρη, καθόσον η Τουρκία "ερμηνεύει" κατά το δοκούν τις ισχύουσες Συνθήκες (Λοζάννης, Παρισίων) και Συμβάσεις (Μοντρέ).

5. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

α. Στις κρίσεις χαμηλής έντασης, ο έλεγχος της κλιμάκωσης, πρέπει να είναι στο επίκεντρο του αμυντικού σχεδιασμού των εμπλεκομένων μερών και προκειμένου να εξασφαλιστεί, απαιτείται εντατική προσπάθεια τόσο της "κλασσικής", όσο και της "στρατιωτικής" διπλωματίας, ήδη από

την περίοδο που οι σχέσεις των δύο πλευρών βρίσκονται σε ύφεση.

β. Αυτήν την ικανότητα επιχειρεί να εξασφαλίσει η Ελλάδα, προκειμένου να έχει τη βεβαιότητα ότι σε περίοδο κρίσης θα αποφύγει ενδεχόμενη δυσμενή τροπή. Αυτό είναι και το κύριο ζητούμενο του ελληνικού αμυντικού δόγματος με την υιοθέτηση της "ευέλικτης ανταπόδοσης".

γ. Η ελληνική ικανότητα να έχει αυτή τον έλεγχο της κλιμάκωσης στην περίπτωση κρίσης, δηλαδή να έχει την ικανότητα για επαρκείς απαντήσεις σε κάθε φάση της κρίσης και φυσικά ακόμη και όταν η κρίση με ευθύνη της άλλης πλευράς οδηγείται στην κάθετη κλιμάκωση, προς μια γενικευμένη σύγκρουση, είναι το θεμέλιο της ενίσχυσης της ασφάλειας, καθώς και η διατήρηση της ελληνικής αποτροπής, ως μόνος τρόπος να μην υπάρξουν ελεγχόμενες κρίσεις και ηθελημένα θερμά επεισόδια στο Αιγαίο.

δ. Η προσέγγιση των δύο χωρών, μέσα από την εφαρμογή μιας σειράς μη παραδοσιακών ΜΟΕΑ που προωθούν τη συνεργασία σε τομείς "χαμηλής πολιτικής", κατάφερε να δημιουργήσει ένα αρχικό κλίμα ύφεσης στις μεταξύ τους σχέσεις, ενώ η απόφαση της Ελλάδας να στηρίξει την Ευρωπαϊκή προοπτική της Τουρκίας ενίσχυσε περαιτέρω το καλό κλίμα που είχε διαμορφωθεί. Καθώς όμως η παράδοση στα Ελληνοτουρκικά θέλει τις εποχές ύφεσης να διαδέχονται εποχές αυξημένης έντασης, το ζήτημα είναι πως θα μπορέσει να σπάσει αυτός ο κύκλος της διαδοχής συνύπαρξης και αντιπαράθεσης.

ε. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι παρά το κλίμα της ύφεσης και της επονομαζόμενης μη-έντασης που

δημιουργήθηκε από το καλοκαίρι του 1999, καμία ουσιαστική αλλαγή δεν έχει σημειωθεί από πλευράς Τουρκίας, στο επίπεδο διαφοροποίησης της επεκτατικής πολιτικής αυτής. Ασφαλώς, το χρονικό διάστημα που έχει παρέλθει είναι μικρό για να δικαιολογήσει τέτοιου είδους ριζική αλλαγή, ώστε να επιτρέψει να καρποφορήσουν προτάσεις, όπως αυτή του πρώην αρχηγού του Τουρκικού πολεμικού Ναυτικού, ναυάρχου ε.α Σ. Ντερβίσογλου, σύμφωνα με την οποία "η Τουρκία πρέπει να καθορίσει νέα δεδομένα απειλής και συνεπώς νέους στόχους, ενόψει της Ευρωπαϊκής πορείας της, αλλά και της αλλαγής που υπάρχει στο ζήτημα των σχέσεων με την Ελλάδα".

στ. Διαφαίνεται λοιπόν ότι μέχρι σήμερα η Τουρκική πλευρά ενδιαφέρεται για την υιοθέτηση μέτρων που δεν εντάσσονται στη λογική του αμοιβαίου και για τις δυο χώρες κέρδους, αλλά του μεγαλύτερου σχετικού κέρδους για εκείνη και του μικρότερου για την Ελλάδα. Με άλλα λόγια αντιμετωπίζει τα ΜΟΕΑ ως μέσο κατοχύρωσης και ενίσχυσης της αναθεωρητικής της πολιτικής και όχι ως εργαλείο για την επίτευξη κλίματος συνεργασίας.

ζ. Η Ελλάδα σε καμία περίπτωση δε θα πρέπει να αποδεχθεί μέτρα που είτε θα επιτρέπουν, έστω και έμμεσα, τη "νομιμοποίηση" ή εγκαθίδρυση "γκρίζων ζωνών", είτε θα δύνανται να δημιουργήσουν προϋποθέσεις για τη διεθνή αποδοχή μιας "περιορισμένης" ελληνοτουρκικής σύγκρουσης.

η. Εν κατακλείδι, ουσιαστική ελληνική επιδίωξη πρέπει να αποτελέσει η αφαίρεση από τον αντίπαλο κάθε δυνατότητας προσφυγής σε κρίση ή

σύγκρουση για την αλλαγή του status quo στο Αιγαίο. Η ενίσχυση της αβεβαιότητας για την επιτυχή έκβαση μιας τέτοιας αντιπαράθεσης είναι το "κλειδί" για να αποτραπεί τέτοια σύγκρουση.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Αμυντικό Δόγμα, Κρίσεις "Χαμηλής Έντασης" και ΜΟΕΑ στο Αιγαίο: Η ενίσχυση της Ασφάλειας και της Αποτροπής, Αθήνα: ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ, Ιούνιος 1997. Αλειφαντής Στέλιος.
2. Εθνικό Σύστημα Χειρισμού Κρίσεων και χάραξης Υψηλής Στρατηγικής, Αθήνα: Δεκέμβριος 2001 ΕΛΙΑΜΕΠ.
3. Αμυντική Στρατηγική Αναθεώρηση, Αθήνα: Σεπτέμβριος 2001 ΕΠΥΕΘΑ.
4. Οι 3 μέρες του Μάρτη, Αθήνα: Νέα Σύνορα-Α.Α Λιβάνη, 1990 Καψής Π. Γιάννης.
5. Ελλάδα-Τουρκία, ο Πεντηκοντα-ετής Πόλεμος, Αθήνα: Νέα Σύνορα - Α.Α Λιβάνη, 1997. Κουρής Νίκος.
6. Εθνική Στρατηγική και Χειρισμός Κρίσεων, Αθήνα: Ποιότητα, 1997 Λυμπέρης Χρήστος.
7. Πορεία σε ταραγμένες θάλασσες, Αθήνα: Ποιότητα, 1999 Λυμπέρης Χρήστος.
8. Γενικές Αρχές Χειρισμού Κρίσεων, Αθήνα: ΕΠΥΕΘΑ/ΔΣΜ, Ιούλιος 1997 Δρ. Θάνος Ντόκος.
9. Ιστοσελίδα του Ελληνικού Υπουργείου Εξωτερικών στο Internet.
10. Ιστοσελίδα του Τουρκικού Υπουργείου Εξωτερικών στο Internet.

δραστηριότητες Α.ΔΙ.Σ.ΠΟ.

Διάλεξη Αρχηγού ΓΕΦ Κύπρου στην Α.ΔΙ.Σ.ΠΟ.

Διάλεξη στους
σπουδαστές και
το εκπαιδευτικό
προσωπικό της
Α.ΔΙ.Σ.ΠΟ από
τον Α/ΓΕΕΦ
Κύπρου.

21 Μαρτίου 2005. Επίδοση
πλακέτας της Α.ΔΙ.Σ.ΠΟ.
στον Αρχηγό ΓΕΕΦ Κύπρου
Αντιστράτηγο Αθανάσιο
Νικολοδήμο, από το
Διοικητή της Σχολής
Υποναύαρχο Δημήτριο
Κουρκούλη ΠΝ.

Παραλαβή - Παράδοση Διοίκησης Α.Δι.Σ.ΠΟ.

11 Μαρτίου 2005. Τελετή Παραλαβής - Παράδοσης Διοίκησης της Α.Δι.Σ.ΠΟ. Ο Αντιστράτηγος Ιωάννης Πετρίδης παρέδωσε καθήκοντα Διοικητού στον Υποναύαρχο Δημήτριο Κουρκούλη ΠΝ. Στην τελετή παρέστη ο Β' Υ/ ΓΕΕΘΑ Αντιπύραρχος (Ι) Μαργαρίτης Μουζάς.

Αλλαγή Υποδιοικητή Α.ΔΙ.Σ.ΠΟ.

11 Μαρτίου 2005.

Ο Αρχιπλοίαρχος Γεώργιος
Λέκκας ΠΝ παρέδωσε
καθή-κοντα Υποδιοικητού
της Α.ΔΙ.Σ.ΠΟ. στον
Ταξίαρχο Κωνσταντίνο
Δέδα.

05 Απριλίου 2005.

Αγιασμός στην Α.ΔΙ.Σ.ΠΟ.

Αγιασμός με τη νέα Διοίκηση

Ημερίδα Ινστιτούτου Αμυντικών Αναλύσεων

11 Απριλίου 2005. Διοργάνωση Ημερίδας
στο Αμφιθέατρο της Α.ΔΙ.Σ.ΠΟ. από το
Ινστιτούτο Αμυντικών Αναλύσεων με θέμα:
“Ζητήματα Γεωπολιτικής και Ασφάλειας
στη Νοτιοανατολική Μεσόγειο”

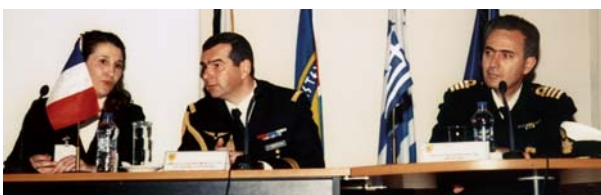
ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΗ

Επιθεώρηση

23 Μαρτίου 2005.
Διάλεξη στους σπουδαστές και το εκπαιδευτικό προσωπικό της Α.ΔΙ.Σ.ΠΟ. από τον ΑΚ.ΑΜ. Γαλλίας Σμήναρχος (Ι) Philippe Montocchio.

Διάλεξη Εκπροσώπου Γαλλίας στην Α.ΔΙ.Σ.ΠΟ.

Διάλεξη Α/ΓΕΝ στην Α.ΔΙ.Σ.ΠΟ.

6 Μαΐου 2005.
Διάλεξη στους σπουδαστές και το εκπαιδευτικό προσωπικό της Α.ΔΙ.Σ.ΠΟ. από τον Α/ΓΕΝ Αντιναύαρχο Δημήτριο Γούση ΠΝ με θέμα “Προκλήσεις - Προοπτικές - Επίλογος ΓΕΝ”.

Επίσκεψη Αντιπροσωπίας Εθνικού Πανεπιστημίου Άμυνας Ρουμανίας στην Α.Δ.Ι.Σ.Π.Ο.

19 Απριλίου 2005.

Επίσκεψη του
Διοικητού και
Αντιπροσωπίας
Αξιωματικών του
Εθνικού
Πανεπιστημίου
Άμυνας της
Ρουμανίας στην
Α.Δ.Ι.Σ.Π.Ο.

Επίσκεψη Σχολής στο Άγιο Όρος

Στο διήμερο 12-13 Ιουλίου 2005 οι
Σπουδαστές της 2ΕΣ της Α.Δ.Ι.Σ.Π.Ο.
πραγματοποίησαν επισκέψεις σε Μονές
του Αγίου Όρους.

Ορκομωσία 2ΕΣ Α.ΔΙ.Σ.ΠΟ.

25 Ιουλίου 2005.

Παρουσία του
Α/ΓΕΕΘΑ Ναυάρχου
Παναγιώτη Χυνοφώτη,
πραγματοποιήθηκε η
απονομή πτυχείων
στους Σπουδαστές της
2^{ης} ΕΣ της Α.ΔΙ.Σ.ΠΟ.

ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΗ

Επιθεώρηση

Τελετή Ορκομωσίας 2ΕΣ

Ενημέρωση Α/ΓΕΕΘΑ

ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΗ
Επιθεώρηση

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΑΝΩΤΑΤΗΣ ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΠΟΛΕΜΟΥ